

Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet voor de Belgische economie

Prof. Dr. Nancy Huyghebaert

Gewoon Hoogleraar Corporate Finance

Departement Accountancy, Finance & Insurance

Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen

KU Leuven

januari 2015

Verantwoordelijke uitgever :

Beroepsvereniging van het Krediet - BVK

Dhr. Ivo Van Bulck

Aarlenstraat 82 - 1040 BRUSSEL

De overname van de teksten, afbeeldingen, vermeldingen of informatie uit dit boekwerk zijn slechts toegelaten mits uitdrukkelijke vermelding van de bron.

Voorwoord

Deze studie werd uitgevoerd met medewerking van de Beroepsvereniging van het Krediet (BVK), deelvereniging van Febelfin.

De BVK vertegenwoordigt als beroepsvereniging de sector van het krediet aan particulieren, d.i. het consumentenkrediet en het hypothecair krediet. De bij de BVK aangesloten financiële instellingen zijn banken, verzekeringsmaatschappijen, hypothecaire ondernemingen, kredietverzekeraars, distributie-ondernemingen of filialen van distributie-ondernemingen die erkend zijn om consumentenkredieten te verstrekken, en ondernemingen die accreditief- en kredietkaarten uitgeven. De BVK verenigde 56 leden op 31 december 2013 (zie Appendix A); zij vertegenwoordigen ongeveer 95% van het consumentenkrediet en 90% van het hypothecair krediet verstrekt in België.

In de hierna volgende analyses betreffende de **macro-economische impact van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet** voor de Belgische economie werd vooreerst gebruik gemaakt van macro-economische gegevens over de **periode 1995–2013** (op kwartaalbasis, semesterbasis of jaarbasis), omdat dit de periode is waarvoor geaggregeerde gegevens inzake het consumentenkrediet en het hypothecair krediet beschikbaar zijn voor de ganse Belgische markt. De gegevens inzake de productie en de omloop van consumentenkredieten en hypothecaire kredieten werden bekomen via Belgostat (Nationale Bank van België) of via de Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium (ADS) van de FOD Economie.

Voor bepaalde deelanalyses werd de studie noodgedwongen beperkt tot de periode 1999–2013, zoals telkens in de tekst wordt aangegeven.

N.B. : in het vervolg van de studie wordt voor de rapportering van cijfers steeds gebruik gemaakt van de Amerikaanse notatie (d.w.z. duizendtallen worden gescheiden met een komma; het punt wordt gebruikt om reële getallen weer te geven)

Executive summary

ALGEMEEN

- **Eind 2013** stonden er in België voor **21.1 miljard EUR aan consumentenkredieten** uit en voor **189.1 miljard EUR aan hypothecaire kredieten**.
- Deze uitstaande **consumentenkredieten** correspondeerden met **5.52% van het BBP**, de uitstaande **hypothecaire kredieten** met **49.41%**.
- **Per inwoner** bedroeg de totale **uitstaande schuld** zo'n **18,836.9 EUR**, bestaande uit **1,892.6 EUR** aan **consumentenkredieten** en **16,944.3 EUR** aan **hypothecaire kredieten**.

CONSUMENTENKREDIET

- **Consumentenkredieten** hebben een **substantiële impact op de Belgische economie**. In 2013 werd **10.41% van de consumptieve uitgaven van de gezinnen gefinancierd via het consumentenkrediet**. De **binnenlandse consumptie** had een aandeel van **53.04% in het BBP van België**.
- **Consumentenkredieten** hebben een **procyclisch karakter**: het is dus niet zo dat gezinnen (en kredietverschaffers) een **daling in het beschikbaar inkomen 'compenseren'** door meer kredieten op te nemen (te verlenen).
- Een **toename in de kredietverlening (consumentenkredieten)** is **belangrijker dan een toename in het beschikbaar inkomen van de gezinnen om de groei van de consumptie te verklaren**.
- De **groei van het BBP** zou **gemiddeld genomen zo'n 0.72% lager** gelegen hebben op jaarbasis over de periode 1995-2013 indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn.
- Het in één keer en volledig schrappen van de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via de '**kredietopeningen**' zou in 2013 geleid hebben tot een terugval in de kredietverlening met maximaal 39.39% van de geproduceerde aantallen consumentenkredieten en met maximaal 24.41% van de geproduceerde bedragen aan consumentenkredieten. Dit zou de consumptie met maximaal 2.63% en het BBP met maximaal 1.39% terugdringen.

HYPOTHECAIR KREDIET

- **Hypothecaire kredieten** hebben eveneens een **belangrijke impact op de Belgische economie**. De sector die het meest beïnvloed wordt door het hypothecair krediet is dan ook logischerwijze de **bouwsector**. Verder is ook het **belang van hypothecaire kredieten** voor het **financieren van een verbouwing/renovatie** in de afgelopen negentien jaar enorm toegenomen. De **investeringen in private woningen** hebben een **aandeel van 5.45% in het BBP van België**.
- Een **toename in de kredietverlening (bedrag van de hypothecaire kredieten)** is **belangrijk om de groei inzake bruto investeringen in private woongebouwen te verklaren, maar in veel mindere mate dan de groei van het beschikbaar inkomen** dat is.
- De **groei van het BBP** zou **gemiddeld genomen zo'n 0.04% lager** gelegen hebben op jaarbasis over de periode 1995-2013 indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn.

De belangrijkste conclusies uit het gevoerde onderzoek zijn :

- **Eind 2013** stonden er in België voor **21.1 miljard EUR aan consumentenkredieten** uit en voor **189.1 miljard EUR aan hypothecaire kredieten**. Deze uitstaande consumentenkredieten corresponderen met **5.52%** van het BBP, de uitstaande hypothecaire kredieten met **49.41%**. **Per inwoner** bedroeg de **totale uitstaande schuld zo'n 18,836.9 EUR**, bestaande uit 1,892.6 EUR aan consumentenkredieten en 16,944.3 EUR aan hypothecaire kredieten.

CONSUMENTENKREDIETEN:

- **Consumentenkredieten** hebben **een substantiële impact op de Belgische economie**. Zij helpen de huishoudens in belangrijke mate bij het financieren van hun consumptieve uitgaven. **In 2013 werd 10.41% van de consumptieve uitgaven van de gezinnen gefinancierd via het consumentenkrediet**. De **binnenlandse consumptie** had een aandeel van **53.04% in het BBP van België**, een aandeel dat zeer stabiel blijkt over de tijd heen. De mate van samenhang (correlatie) tussen de groei van de consumptie en de groei van het BBP is dan ook zeer hoog en bedraagt 82.19% over de periode 1995–2013. De sectoren die het meeste beïnvloed worden door het consumentenkrediet zijn de meubelindustrie en de sector van de huishoudtoestellen, de restaurants en hotels, de sector van cultuur en ontspanning (inclusief reizen) en de auto-industrie.
- **Consumentenkredieten** hebben een ***procyclisch* karakter**, m.a.w. **in tegenstelling tot wat soms verwacht wordt, is het niet zo dat gezinnen (en kredietverschaffers) een daling in het beschikbaar inkomen 'compenseren' door meer kredieten op te nemen (te verlenen)**. De groei van de consumentenkredieten blijkt immers – op basis van semestriële data – significant en positief (56.57%) gecorreleerd te zijn met de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen.
- De multivariate regressiemodellen geven aan dat een **toename in de kredietverlening (consumentenkredieten) belangrijker is dan een toename in het beschikbaar inkomen van de gezinnen om de groei van de consumptie te verklaren!** Zo doet een **stijging** van het **beschikbaar inkomen** met 1% in één semester de consumptie incrementeel stijgen met **0.1899%**, terwijl een **stijging** van het **kredietvolume** (bedrag van de uitstaande consumentenkredieten) met 1% in één semester de consumptie incrementeel doet **stijgen met 0.2916%**. Wanneer naar de deelcomponenten van deze kredietverlening gekeken wordt, dan kan vastgesteld worden dat de **leningen op afbetaling** en de **kredietopeningen** grotendeels verantwoordelijk zijn voor dit effect (parameterschatting van 0.1512 voor de leningen op afbetaling en 0.1189 voor de kredietopeningen). De parameterschatting voor de **verkopen op afbetaling** bedraagt evenwel slechts 0.0338. De verklaringskracht van het model, gemeten via de aangepaste R^2 , bedraagt uiteindelijk 37.75% in het model dat volledig abstractie maakt van seizoensinvloeden.
- Over de periode 1995–2013 bedroeg de **gemiddelde groei van het uitstaande bedrag aan consumentenkredieten zo'n 4.65% per jaar**. Gegeven de bekomen parameterschatting, concluderen

we dat de **groei van het BBP gemiddeld genomen zo'n 0.72% lager** gelegen zou hebben op jaarbasis over deze periode (1995–2013) indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn.

- In 2013 bedroeg de groei van het BBP 1.82%; een groei van de consumentenkredieten met 4.65% in 2013 (= het historische gemiddelde over de periode 1995–2013) zou er derhalve toe geleid hebben dat de groei van het BBP in 2013 zo'n 2.54% bedragen zou hebben. De portefeuille (omloop) consumentenkredieten kromp evenwel met 0.40% in 2013. Bijgevolg zou de **groei van het BBP in 2013 naar schatting zo'n 0.0619% hoger gelegen hebben** (ofwel 1.88% bedragen hebben) **indien de kredietverlening niet afgebouwd zou geworden zijn** (d.w.z. groei consumentenkredieten in 2013 = 0% i.p.v. -0.40%). Deelanalyses tonen aan dat dit effect vooral aangestuurd/veroorzaakt wordt door de extra **leningen op afbetaling**, die met 0.71% krompen in 2013. Deze leningen op afbetaling zouden immers verantwoordelijk zijn voor **0.0321%** van de 0.06% extra BBP groei in 2013. De **kredietopeningen**, die in 2013 aangroeiden met 7.83%, zouden verantwoordelijk zijn voor **0.0252%** van de extra BBP groei in 2013.
- Het in één keer en volledig schrappen van de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via de 'kredietopeningen' zou in 2013 geleid hebben tot een terugval in de kredietverlening met maximaal 39.39% van de geproduceerde aantallen consumentenkredieten en met maximaal 24.41% van de geproduceerde bedragen aan consumentenkredieten. Wanneer we er rekening mee houden dat geproduceerde kredietopeningen enkel toegestane kredietlijnen betreffen, dan is de conclusie op basis van de omloopdata dat de portefeuille (uitstaande kredietbedragen) met maximaal 22.12% zou terugvallen. **De hierboven gerapporteerde effecten zouden de consumptie met maximaal 2.63% en het BBP met maximaal 1.39% terugdringen.** Gegeven dat de BBP groei in 2013 zo'n 1.82% bedroeg, betekent dit dat de groei van het BBP mogelijks tot zo'n 0.43% zou teruggevallen zijn indien in dat jaar de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via 'kredietopeningen' in één keer en volledig geschrapt zou geworden zijn.

HYPOTHECAIRE KREDIETEN:

- **Hypothecaire kredieten** hebben eveneens een **belangrijke impact op de Belgische economie**. Ze helpen de huishoudens bij het financieren van hun aankoop, bouw en verbouwing/renovatie van woningen. De sector die het meest beïnvloed wordt door het hypothecair krediet is dan ook logischerwijze de bouwsector. Naar schatting werden 49.24% van de nieuwbouwwoningen in 2013 gedeeltelijk via een hypothecair krediet gefinancierd. Het historisch gemiddelde over de periode 1995–2013 bedraagt evenwel 60.19%. Deze cijfers zijn wellicht onderschat, omdat er geen rekening kon worden gehouden met de nieuwbouwprojecten die gerealiseerd werden door een bouwpromotor, die de woning vervolgens verkoopt aan private eigenaars die daarvoor een hypothecaire lening ter financiering van een aankoop aangaan. In 2013 werd naar schatting 87.12% van de woningaankopen gedeeltelijk via een hypothecair krediet gefinancierd. Verder is ook **het belang van hypothecaire kredieten voor het financieren van een verbouwing/renovatie in de afgelopen negentien jaar enorm toegenomen**. De cijfers tonen aan dat renovatieprojecten goed waren voor 26.38% van de totale productie aan hypothecaire kredieten (aantallen) in 2013, t.o.v.

slechts 11.28% in 1995! Het maximum van 43.08% werd evenwel bereikt in 2011, toen het stelsel van 'groene leningen' in voege was. Wanneer de geproduceerde bedragen van de hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie gerelateerd worden t.a.v. de bruto investeringen in private woongebouwen, dan wordt voor het jaar 2013 een percentage van 26.10% bekomen. 26.10% van de uitgaven voor bouw en renovatie werden dus gefinancierd via het hypothecair krediet. Deze **investeringen in private woningen** hebben een aandeel van **5.45% in het BBP van België**.

- De multivariate regressiemodellen geven aan dat een **toename in de kredietverlening** (bedrag van de **hypothecaire kredieten**) **belangrijk is om de groei inzake bruto investeringen in private woongebouwen te verklaren, maar in veel mindere mate dan de groei van het beschikbaar inkomen** dat is. Zo doet een **stijging** van het **beschikbaar inkomen** met 1% in één semester het aantal nieuwbouwprojecten incrementeel stijgen met **1.1425%**, terwijl een **stijging** van het **kredietvolume** (bedragen leningen voor nieuwbouw en renovatie) met 1% in één semester de bruto investeringen in private woongebouwen incrementeel doet **stijgen met 0.0886%**. De verklaringskracht van het model, gemeten via de aangepaste R^2 , bedraagt uiteindelijk slechts 15.83% in het model dat volledig abstractie maakt van seizoensinvloeden.
- Over de periode 1995–2013 bedroeg **de gemiddelde groei van het uitstaande bedrag aan hypothecaire kredieten zo'n 9.15% per jaar**. Gegeven de bekomen parameterschatting, concluderen we dat de **groei van het BBP gemiddeld genomen zo'n 0.04% lager** gelegen zou hebben op jaarbasis indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn.
- In 2013 bedroeg de groei van het BBP 1.82%; een groei van de hypothecaire kredietverlening met 9.15% in 2013 (= het historische gemiddelde over de periode 1995–2013) zou er derhalve toe geleid hebben dat de groei van het BBP in 2013 zo'n 1.86% bedragen zou hebben. Het aantal geproduceerde hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie kromp evenwel met 5.24% in 2013; de geproduceerde bedragen groeiden evenwel met 2.57%. Bijgevolg zou **de groei van het BBP naar schatting zo'n 0.0124% lager gelegen hebben** (ofwel 1.81% bedragen hebben) **indien de productie (bedragen) van hypothecaire kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn** (d.w.z. groei van de bedragen inzake hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie in 2013 = 0%).

Inhoudstafel

Voorwoord.....	1
Executive summary	3
Inhoudstafel	7
Macro-economische impact van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet	9
A. Overzicht van de economische sectoren in België	9
Berekening Bruto Binnenlands Product (BBP) via de productie-optiek.....	9
Berekening Bruto Binnenlands Product via de bestedingsmethode	16
Berekening Bruto Binnenlands Product via de inkomensmethode	19
B. Overzicht van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet in België	27
Consumentenkredieten	27
Hypothecaire kredieten	50
C. Schatten van de incrementele effecten	67
Consumentenkredieten	67
Hypothecaire kredieten	81
Appendix A: Ledenlijst BVK.....	87
Appendix B: Huishoudbudgetonderzoek 2012.....	89

Macro-economische impact van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet

De gegevensbron voor de overzichten en analyses in dit deel van de studie is Belgostat (<http://www.nbb.be/belgostat/startSDW.do>), tenzij anders vermeld.

A. Overzicht van de economische sectoren in België

Berekening Bruto Binnenlands Product (BBP) via de productie-optiek

Volgens de productie-optiek kan het BBP (tegen marktprijzen) berekend worden als de som van de toegevoegde waarden gerealiseerd in alle sectoren plus de productgebonden belastingen minus de productgebonden subsidies. De toegevoegde waarde zelf wordt berekend als het verschil tussen de waarde van de output (tegen basisprijzen) en het intermediair verbruik van goederen (tegen aankooprijzen).

Op basis van de cijfers die beschikbaar zijn via Belgostat (NBB) kon de toegevoegde waarde van de verschillende bedrijfstakken/sectoren in België over de periode 1995–2013 worden berekend. Zo kon vervolgens ook het relatieve aandeel van elk van deze bedrijfstakken worden bepaald. Voor deze sectoren konden ook de gegevens inzake de verdeling van de tewerkstelling en de verloning van de werknemers worden verzameld en berekend, in absolute en in relatieve aantallen.

De conclusie uit al deze tabellen (Tabellen 1–6) is dat het belang van de nijverheid voor de Belgische economie substantieel gedaald is over de periode 1995–2013, van 23.08% van de toegevoegde waarde in 1995 tot 15.56% van de toegevoegde waarde in 2013. Het belang van de landbouw was al niet erg groot in 1995 (1.46%), maar is nadien nog verder afgenomen (0.79% in 2013). Het zijn vooral de sectoren ‘informatie en communicatie’, ‘zakelijke dienstverlening’, ‘overheid en onderwijs’, en ‘gezondheid en welzijnzorg’ die aan belang hebben gewonnen. Het belang van de sector ‘financiële dienstverlening’ in de toegevoegde waarde is min of meer constant gebleven over de periode 1995–2013, met evenwel een dieptepunt in 2008. Het aandeel van de sector in de tewerkstelling nam evenwel af over de bestudeerde periode. In 2013 vertegenwoordigde deze bedrijfstak 6.47% van de toegevoegde waarde, 3.58% van de tewerkstelling en 5.42% van de verloning in België. De bedrijfstak ‘bouw’, die in belangrijke mate via het hypothecair krediet wordt gefinancierd, heeft zijn relatief aandeel in de economie min of meer weten te behouden en heeft sedert zijn dip in 2003 (5.03%) zelfs een lichte toename weten te realiseren, vooral vanaf 2006. In 2011–2012 was er zelfs een verdere, maar tijdelijke toename in de bouwactiviteit, die mogelijks (gedeeltelijk) samenhangt met het stelsel van de ‘groene leningen’, hetgeen in voege was over de periode 2009–2011.

Tabel 1 - Verdeling van de toegevoegde waarde per bedrijfstak (absolute cijfers; miljoenen EUR)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige	Totale toegevoegde waarde	productgebonden belastingen min subsidies	BBPm
2013	2,691	53,109	19,619	67,555	14,137	22,087	30,476	45,003	51,942	27,630	7,163	341,412	41,282	382,692
2012	2,488	53,445	19,748	66,585	13,934	21,700	30,057	43,892	50,116	26,472	6,888	335,325	40,528	375,852
2011	2,061	54,094	19,514	66,032	13,645	21,712	29,693	43,111	48,131	25,261	6,749	330,003	39,256	369,258
2010	2,458	53,546	17,957	63,564	13,221	21,022	28,831	40,408	46,170	23,898	6,455	317,530	38,262	355,791
2009	2,050	50,183	17,750	61,380	13,061	18,634	28,340	39,169	44,750	23,168	6,234	304,719	35,951	340,669
2008	2,077	55,370	17,996	63,984	12,875	16,389	29,466	39,990	43,322	21,914	6,287	309,670	36,705	346,375
2007	2,488	55,875	16,636	62,093	12,380	16,757	28,367	37,314	40,957	20,404	6,038	299,309	36,505	335,815
2006	2,418	54,050	15,323	58,505	11,698	16,546	26,678	34,512	39,305	19,298	5,806	284,139	34,691	318,829
2005	2,106	52,188	13,707	56,431	11,231	16,139	24,995	32,067	37,484	18,493	5,590	270,431	33,006	303,435
2004	2,729	51,245	13,192	53,656	10,820	15,860	23,372	30,179	35,529	17,691	5,351	259,624	31,665	291,287
2003	2,617	49,231	12,451	50,788	10,112	14,488	23,033	28,302	34,527	16,815	4,985	247,349	28,808	276,157
2002	2,666	49,626	12,138	47,402	9,963	14,789	22,553	26,825	33,234	16,063	4,866	240,125	28,495	268,620
2001	2,905	49,066	12,074	45,563	9,711	13,381	22,241	26,448	31,312	15,250	4,612	232,563	27,240	259,803
2000	2,943	49,272	11,795	43,272	8,681	13,824	21,329	24,656	30,030	14,431	4,561	224,794	27,749	252,543
1999	2,587	46,576	11,215	41,791	8,325	12,862	19,952	22,511	28,914	13,685	4,355	212,773	26,103	238,877
1998	2,893	46,898	10,388	40,401	7,562	12,494	19,584	21,118	27,713	12,461	4,102	205,614	24,375	229,988
1997	2,981	46,266	10,214	38,636	6,631	12,208	18,943	19,331	26,944	11,942	3,948	198,044	23,449	221,493
1996	2,836	43,760	9,816	37,349	6,024	12,262	18,431	17,807	26,094	11,654	3,741	189,774	21,899	211,674
1995	2,741	43,231	10,106	37,937	5,800	12,220	17,993	16,569	25,607	11,299	3,834	187,337	20,590	207,927

Tabel 2 - Verdeling van de toegevoegde waarde per bedrijfstak (procentuele cijfers)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige
2013	0.79%	15.56%	5.75%	19.79%	4.14%	6.47%	8.93%	13.18%	15.21%	8.09%	2.10%
2012	0.74%	15.94%	5.89%	19.86%	4.16%	6.47%	8.96%	13.09%	14.95%	7.89%	2.05%
2011	0.62%	16.39%	5.91%	20.01%	4.13%	6.58%	9.00%	13.06%	14.59%	7.65%	2.05%
2010	0.77%	16.86%	5.66%	20.02%	4.16%	6.62%	9.08%	12.73%	14.54%	7.53%	2.03%
2009	0.67%	16.47%	5.83%	20.14%	4.29%	6.12%	9.30%	12.85%	14.69%	7.60%	2.05%
2008	0.67%	17.88%	5.81%	20.66%	4.16%	5.29%	9.52%	12.91%	13.99%	7.08%	2.03%
2007	0.83%	18.67%	5.56%	20.75%	4.14%	5.60%	9.48%	12.47%	13.68%	6.82%	2.02%
2006	0.85%	19.02%	5.39%	20.59%	4.12%	5.82%	9.39%	12.15%	13.83%	6.79%	2.04%
2005	0.78%	19.30%	5.07%	20.87%	4.15%	5.97%	9.24%	11.86%	13.86%	6.84%	2.07%
2004	1.05%	19.74%	5.08%	20.67%	4.17%	6.11%	9.00%	11.62%	13.68%	6.81%	2.06%
2003	1.06%	19.90%	5.03%	20.53%	4.09%	5.86%	9.31%	11.44%	13.96%	6.80%	2.02%
2002	1.11%	20.67%	5.05%	19.74%	4.15%	6.16%	9.39%	11.17%	13.84%	6.69%	2.03%
2001	1.25%	21.10%	5.19%	19.59%	4.18%	5.75%	9.56%	11.37%	13.46%	6.56%	1.98%
2000	1.31%	21.92%	5.25%	19.25%	3.86%	6.15%	9.49%	10.97%	13.36%	6.42%	2.03%
1999	1.22%	21.89%	5.27%	19.64%	3.91%	6.04%	9.38%	10.58%	13.59%	6.43%	2.05%
1998	1.41%	22.81%	5.05%	19.65%	3.68%	6.08%	9.52%	10.27%	13.48%	6.06%	2.00%
1997	1.51%	23.36%	5.16%	19.51%	3.35%	6.16%	9.57%	9.76%	13.61%	6.03%	1.99%
1996	1.49%	23.06%	5.17%	19.68%	3.17%	6.46%	9.71%	9.38%	13.75%	6.14%	1.97%
1995	1.46%	23.08%	5.39%	20.25%	3.10%	6.52%	9.60%	8.84%	13.67%	6.03%	2.05%
Gemiddeld	1.03%	19.66%	5.40%	20.06%	3.95%	6.12%	9.34%	11.56%	13.99%	6.86%	2.03%
Std.dev*	0.31%	2.63%	0.32%	0.49%	0.36%	0.36%	0.24%	1.33%	0.54%	0.64%	0.03%

* Std.dev =standaarddeviatie

Tabel 3 - Verdeling van de tewerkstelling per bedrijfstak (absolute cijfers; miljoenen manuren)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige	Totale toegevoegde waarde
2013	31.1	841.0	309.5	1,215.5	156.9	194.4	29.2	686.4	1,151.0	622.9	198.0	5,435.8
2012	30.7	857.9	319.4	1,226.5	157.0	190.0	28.6	692.7	1,154.2	611.6	197.4	5,466.0
2011	30.7	868.4	325.2	1,226.2	155.1	190.1	28.1	690.2	1,152.9	599.0	202.1	5,467.9
2010	29.2	864.2	305.7	1,212.2	155.7	188.7	27.3	657.7	1,148.8	579.2	199.8	5,368.6
2009	28.4	872.6	307.4	1,212.7	160.0	191.4	27.1	623.8	1,138.0	555.8	205.7	5,322.8
2008	27.3	949.7	312.2	1,229.7	159.5	193.5	25.7	653.1	1,121.9	541.3	211.5	5,425.6
2007	26.3	957.8	304.0	1,209.7	155.7	197.2	24.5	620.0	1,107.0	527.4	211.2	5,340.7
2006	25.7	957.8	292.2	1,181.4	151.2	195.0	24.2	583.7	1,094.0	516.2	215.5	5,236.8
2005	23.4	959.5	277.6	1,169.7	147.2	195.4	26.2	554.5	1,089.6	504.9	221.0	5,168.9
2004	23.4	971.4	277.7	1,161.9	143.7	194.5	25.5	528.4	1,068.8	488.0	219.1	5,102.3
2003	22.7	986.7	275.9	1,160.4	146.3	200.5	24.8	496.3	1,039.1	478.1	210.9	5,041.5
2002	21.1	1021.6	280.4	1,152.6	153.4	204.5	23.4	487.1	1,031.3	460.6	210.2	5,046.0
2001	20.0	1061.6	293.0	1,154.3	154.7	205.1	22.9	493.7	1,015.8	443.1	206.9	5,071.2
2000	20.0	1057.1	292.3	1,133.0	142.1	206.6	22.0	484.1	1,003.3	432.3	203.2	4,995.9
1999	18.8	1040.2	281.9	1,101.2	129.3	204.5	21.6	440.8	982.8	412.9	198.7	4,832.7
1998	17.2	1052.7	269.0	1,078.9	122.5	203.5	19.5	411.6	975.0	399.1	194.5	4,743.5
1997	16.6	1052.7	268.9	1,061.8	117.6	199.0	18.4	371.7	967.0	392.4	192.8	4,658.9
1996	16.1	1061.6	265.9	1,046.8	111.0	198.7	18.3	341.7	969.5	378.7	192.2	4,600.6
1995	16.5	1079.6	278.0	1,049.7	107.7	198.1	18.6	323.5	975.7	371.9	191.2	4,610.4

Tabel 4 - Verdeling van de tewerkstelling per bedrijfstak (procentuele cijfers)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige
2013	0.57%	15.47%	5.69%	22.36%	2.89%	3.58%	0.54%	12.63%	21.17%	11.46%	3.64%
2012	0.56%	15.70%	5.84%	22.44%	2.87%	3.48%	0.52%	12.67%	21.12%	11.19%	3.61%
2011	0.56%	15.88%	5.95%	22.43%	2.84%	3.48%	0.51%	12.62%	21.08%	10.95%	3.70%
2010	0.54%	16.10%	5.69%	22.58%	2.90%	3.51%	0.51%	12.25%	21.40%	10.79%	3.72%
2009	0.53%	16.39%	5.78%	22.78%	3.01%	3.60%	0.51%	11.72%	21.38%	10.44%	3.86%
2008	0.50%	17.50%	5.75%	22.66%	2.94%	3.57%	0.47%	12.04%	20.68%	9.98%	3.90%
2007	0.49%	17.93%	5.69%	22.65%	2.92%	3.69%	0.46%	11.61%	20.73%	9.88%	3.95%
2006	0.49%	18.29%	5.58%	22.56%	2.89%	3.72%	0.46%	11.15%	20.89%	9.86%	4.12%
2005	0.45%	18.56%	5.37%	22.63%	2.85%	3.78%	0.51%	10.73%	21.08%	9.77%	4.28%
2004	0.46%	19.04%	5.44%	22.77%	2.82%	3.81%	0.50%	10.36%	20.95%	9.56%	4.29%
2003	0.45%	19.57%	5.47%	23.02%	2.90%	3.98%	0.49%	9.84%	20.61%	9.48%	4.18%
2002	0.42%	20.25%	5.56%	22.84%	3.04%	4.05%	0.46%	9.65%	20.44%	9.13%	4.17%
2001	0.39%	20.93%	5.78%	22.76%	3.05%	4.04%	0.45%	9.74%	20.03%	8.74%	4.08%
2000	0.40%	21.16%	5.85%	22.68%	2.84%	4.14%	0.44%	9.69%	20.08%	8.65%	4.07%
1999	0.39%	21.52%	5.83%	22.79%	2.68%	4.23%	0.45%	9.12%	20.34%	8.54%	4.11%
1998	0.36%	22.19%	5.67%	22.74%	2.58%	4.29%	0.41%	8.68%	20.55%	8.41%	4.10%
1997	0.36%	22.60%	5.77%	22.79%	2.52%	4.27%	0.39%	7.98%	20.76%	8.42%	4.14%
1996	0.35%	23.08%	5.78%	22.75%	2.41%	4.32%	0.40%	7.43%	21.07%	8.23%	4.18%
1995	0.36%	23.42%	6.03%	22.77%	2.34%	4.30%	0.40%	7.02%	21.16%	8.07%	4.15%
Gemiddeld	0.46%	19.24%	5.71%	22.68%	2.80%	3.89%	0.47%	10.36%	20.82%	9.56%	4.01%
Std.dev*	0.08%	2.66%	0.17%	0.16%	0.20%	0.31%	0.04%	1.79%	0.40%	1.06%	0.21%

* Std.dev =standaarddeviatie

Tabel 5 - Verdeling van de verloning van werknemers per bedrijfstak (absolute cijfers; miljoenen EUR)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige	Totale verloning
2013	475	34,918	10,206	41,562	7,354	10,921	905	21,493	47,839	20,845	4,934	201,450
2012	459	34,781	10,332	41,176	7,219	10,481	860	21,437	46,243	19,944	4,796	197,727
2011	432	34,099	10,092	39,422	6,925	10,176	813	20,545	44,488	18,925	4,679	190,596
2010	395	33,289	9,300	37,877	6,753	9,734	771	19,154	42,640	17,867	4,512	182,291
2009	381	32,879	9,249	37,494	6,856	9,827	758	18,337	41,465	17,040	4,398	178,683
2008	351	34,734	9,067	36,804	6,695	9,925	731	18,674	39,973	16,067	4,255	177,277
2007	335	33,861	8,496	34,771	6,293	9,668	677	17,218	37,777	14,988	3,961	168,043
2006	315	32,444	7,958	32,980	5,936	9,197	617	15,787	36,311	14,282	3,825	159,652
2005	302	31,507	7,370	31,472	5,690	8,924	629	14,427	34,730	13,614	3,663	152,328
2004	302	31,380	7,212	30,631	5,603	8,717	592	13,603	32,949	12,838	3,507	147,333
2003	290	31,013	6,998	29,782	5,602	8,647	565	12,801	32,022	12,385	3,303	143,408
2002	274	31,300	6,900	28,932	5,753	8,772	530	12,586	30,770	11,780	3,222	140,818
2001	256	30,989	6,829	27,513	5,606	8,537	491	12,479	28,916	10,960	3,027	135,602
2000	241	29,720	6,586	25,914	4,992	8,309	453	11,506	27,693	10,145	2,864	128,422
1999	238	29,178	6,278	24,877	4,429	7,993	473	10,242	26,716	9,493	2,792	122,707
1998	220	28,477	5,765	23,617	3,903	7,650	391	9,348	25,558	8,979	2,659	116,567
1997	212	28,140	5,678	22,739	3,564	7,578	360	8,536	24,827	8,488	2,511	112,633
1996	202	27,275	5,536	22,170	3,049	7,397	352	7,763	23,988	8,090	2,411	108,233
1995	201	26,885	5,707	21,848	3,047	7,181	354	7,473	23,534	7,812	2,368	106,410

Tabel 6 - Verdeling van de verloning van werknemers per bedrijfstak (procentuele cijfers)

jaar	landbouw	nijverheid	bouw	diensten: handel, vervoer en horeca	diensten: informatie en communicatie	diensten: financiële dienstverlening	diensten: verhuur en handel van onroerend goed	diensten: zakelijke dienstverlening	diensten: overheid en onderwijs	diensten: gezondheid en welzijnzorg	diensten: cultuur, recreatie, overige
2013	0.24%	17.33%	5.07%	20.63%	3.65%	5.42%	0.45%	10.67%	23.75%	10.35%	2.45%
2012	0.23%	17.59%	5.23%	20.82%	3.65%	5.30%	0.43%	10.84%	23.39%	10.09%	2.43%
2011	0.23%	17.89%	5.29%	20.68%	3.63%	5.34%	0.43%	10.78%	23.34%	9.93%	2.45%
2010	0.22%	18.26%	5.10%	20.78%	3.70%	5.34%	0.42%	10.51%	23.39%	9.80%	2.48%
2009	0.21%	18.40%	5.18%	20.98%	3.84%	5.50%	0.42%	10.26%	23.21%	9.54%	2.46%
2008	0.20%	19.59%	5.11%	20.76%	3.78%	5.60%	0.41%	10.53%	22.55%	9.06%	2.40%
2007	0.20%	20.15%	5.06%	20.69%	3.74%	5.75%	0.40%	10.25%	22.48%	8.92%	2.36%
2006	0.20%	20.32%	4.98%	20.66%	3.72%	5.76%	0.39%	9.89%	22.74%	8.95%	2.40%
2005	0.20%	20.68%	4.84%	20.66%	3.74%	5.86%	0.41%	9.47%	22.80%	8.94%	2.40%
2004	0.20%	21.30%	4.90%	20.79%	3.80%	5.92%	0.40%	9.23%	22.36%	8.71%	2.38%
2003	0.20%	21.63%	4.88%	20.77%	3.91%	6.03%	0.39%	8.93%	22.33%	8.64%	2.30%
2002	0.19%	22.23%	4.90%	20.55%	4.09%	6.23%	0.38%	8.94%	21.85%	8.37%	2.29%
2001	0.19%	22.85%	5.04%	20.29%	4.13%	6.30%	0.36%	9.20%	21.32%	8.08%	2.23%
2000	0.19%	23.14%	5.13%	20.18%	3.89%	6.47%	0.35%	8.96%	21.56%	7.90%	2.23%
1999	0.19%	23.78%	5.12%	20.27%	3.61%	6.51%	0.39%	8.35%	21.77%	7.74%	2.28%
1998	0.19%	24.43%	4.95%	20.26%	3.35%	6.56%	0.34%	8.02%	21.93%	7.70%	2.28%
1997	0.19%	24.98%	5.04%	20.19%	3.16%	6.73%	0.32%	7.58%	22.04%	7.54%	2.23%
1996	0.19%	25.20%	5.11%	20.48%	2.82%	6.83%	0.33%	7.17%	22.16%	7.47%	2.23%
1995	0.19%	25.27%	5.36%	20.53%	2.86%	6.75%	0.33%	7.02%	22.12%	7.34%	2.23%
Gemiddeld	0.20%	21.32%	5.07%	20.58%	3.64%	6.01%	0.39%	9.29%	22.48%	8.69%	2.34%
Std.dev*	0.02%	2.70%	0.14%	0.24%	0.36%	0.53%	0.04%	1.23%	0.69%	0.95%	0.09%

* Std.dev =standaarddeviatie

Berekening Bruto Binnenlands Product via de bestedingsmethode

Volgens de bestedingsmethode kan het BBP (tegen marktprijzen) berekend worden als de som van de consumptie door de particuliere sector (C), de investeringen door de particuliere sector (I), de overheidsbestedingen (G), en de netto uitvoer (E – Z).

Op basis van de cijfers die beschikbaar zijn via Belgostat (NBB) kon de verdeling van het BBP over deze bestedingscategorieën worden bepaald voor de periode 1995–2013. Zo kon vervolgens het relatieve aandeel van elk van deze bestedingscategorieën in het BBP worden berekend. De conclusie uit de Tabellen 7 en 8 is dat het relatieve belang van de consumptie door de particuliere sector (C), de investeringen door de particuliere sector (I), en de overheidsbestedingen (G) redelijk stabiel gebleven is over de tijd heen, gegeven de lage waarde van de standaarddeviatie (std.dev) voor deze categorieën. Ook de netto uitvoer bleef redelijk stabiel, maar er zijn wel grote schommelingen in de deelcomponenten uitvoer (E) en invoer (Z); deze lijken samen te bewegen met de algemeen macro-economische condities (conjunctuurcycli). Tegelijkertijd is er sprake van een positieve trend in zowel uitvoer als invoer over de periode 1995–2013; de uitvoer en invoer groeien m.a.w. sneller dan de andere bestedingscategorieën, in lijn met de toenemende globalisering van de economie.

In 2013 vertegenwoordigde het aandeel van de consumptie door de particuliere sector (C) zo'n 53.04% van het BBP, waarmee het de belangrijkste bestedingscategorie voor de Belgische economie is! De investeringen door de particuliere sector vertegenwoordigden 18.36% van het BBP. Deze investeringen omvatten alle kapitaalgoederen die in de loop van het jaar werden geproduceerd; naast de investeringen in private woongebouwen omvatten ze dus ook de investeringen in industriële gebouwen en industriële uitrusting en de aangroei van de voorraden (zie Tabel 10 voor een detailopsplitsing). **De investeringen in private woongebouwen hadden in 2013 een aandeel van 5.45% (= 18.36% * 29.69%) in het BBP van België.**

Tabel 7 - Verdeling van de bestedingscategorieën (absolute cijfers; miljoenen EUR)

jaar	C	I	G	E-Z	E	Z	BBPm
2013	202,963	70,259	102,793	6,677	328,577	321,900	382,692
2012	198,898	72,186	100,620	4,147	323,734	319,587	375,851
2011	194,667	74,951	96,577	3,063	313,811	310,748	369,258
2010	188,455	67,697	92,134	7,504	283,965	276,461	355,790
2009	179,810	61,677	89,961	9,221	251,035	241,814	340,669
2008	180,174	77,743	85,496	2,963	292,446	289,483	346,376
2007	171,080	71,926	79,905	12,905	277,203	264,298	335,816
2006	163,590	66,575	76,512	12,152	257,498	245,346	318,829
2005	156,153	61,482	73,865	11,935	238,737	226,802	303,435
2004	150,454	56,260	70,261	14,313	221,194	206,881	291,288
2003	144,590	48,914	67,728	14,925	204,173	189,248	276,157
2002	141,426	47,019	64,752	15,423	206,015	190,592	268,620
2001	138,988	50,558	60,793	9,463	202,256	192,793	259,802
2000	134,436	52,080	58,633	7,393	197,340	189,947	252,542
1999	126,618	46,499	55,817	9,943	167,113	157,170	238,877
1998	123,693	44,934	52,619	8,742	160,307	151,565	229,988
1997	119,421	42,662	51,068	8,341	154,581	146,240	221,492
1996	115,322	39,785	49,919	6,649	138,907	132,258	211,675
1995	112,318	39,046	48,388	8,176	135,896	127,720	207,928

Tabel 8 - Verdeling van de bestedingscategorieën (procentuele cijfers)

jaar	C	I	G	E-Z	E	Z
2013	53.04%	18.36%	26.86%	1.74%	85.86%	84.11%
2012	52.92%	19.21%	26.77%	1.10%	86.13%	85.03%
2011	52.72%	20.30%	26.15%	0.83%	84.98%	84.15%
2010	52.97%	19.03%	25.90%	2.11%	79.81%	77.70%
2009	52.78%	18.10%	26.41%	2.71%	73.69%	70.98%
2008	52.02%	22.44%	24.68%	0.86%	84.43%	83.57%
2007	50.94%	21.42%	23.79%	3.84%	82.55%	78.70%
2006	51.31%	20.88%	24.00%	3.81%	80.76%	76.95%
2005	51.46%	20.26%	24.34%	3.93%	78.68%	74.74%
2004	51.65%	19.31%	24.12%	4.91%	75.94%	71.02%
2003	52.36%	17.71%	24.53%	5.40%	73.93%	68.53%
2002	52.65%	17.50%	24.11%	5.74%	76.69%	70.95%
2001	53.50%	19.46%	23.40%	3.64%	77.85%	74.21%
2000	53.23%	20.62%	23.22%	2.93%	78.14%	75.21%
1999	53.01%	19.47%	23.37%	4.16%	69.96%	65.80%
1998	53.78%	19.54%	22.88%	3.80%	69.70%	65.90%
1997	53.92%	19.26%	23.06%	3.77%	69.79%	66.02%
1996	54.48%	18.80%	23.58%	3.14%	65.62%	62.48%
1995	54.02%	18.78%	23.27%	3.93%	65.36%	61.43%
Gemiddeld	52.78%	19.50%	24.44%	3.28%	76.84%	73.55%
Std.dev	0.97%	1.26%	1.32%	1.43%	6.58%	7.48%

Tabel 9 geeft een overzicht van de verdeling van de consumptieve uitgaven van de gezinnen (C) over een aantal belangrijke productcategorieën, op basis van de enquête van het huishoudbudget; deze data zijn evenwel slechts beschikbaar t.e.m. 2012. Bovendien wordt de enquête zelf vanaf 2010 nog maar om de twee jaar gehouden en zijn er bijgevolg voor 2011 en 2013 geen gegevens beschikbaar (de data voor 2014 worden pas in juli 2015 verwacht). De categorieën zelf worden bepaald door de Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium (ADS) van de FOD Economie (zie ook Appendix B voor een detail overzicht van deze bestedingscategorieën voor het laatst beschikbare jaar (2012); de tabel rapporteert het percentage gezinnen dat de uitgave deed en het gemiddelde gependeerde bedrag indien men de uitgave deed). Voor meer uitgebreide informatie over de methodologie van het onderzoek verwijzen we naar: <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/gegevensinzameling/enquetes/huishoudbudget/>.

De conclusie uit Tabel 9 is ook hier dat de **stabiliteit inzake consumptieve bestedingen erg groot is in België**. In 2012 ging **17.18% van het gezinsbudget naar voeding, dranken en tabak**, waarmee dit de **tweede belangrijkste bestedingscategorie was na de woning (24.30%; voor brutohuur en verwarming, verlichting en water)**. **Vervoer** (aankoop en verbruiksuitgaven van voertuigen, vervoersdiensten) was goed voor **11.98%** van het gezinsbudget, terwijl **cultuur en ontspanning** zo'n **8.92%** van het budget vertegenwoordigen. **Restaurants, cafés, en hotels** waren goed voor zo'n **6.00%** van het gezinsbudget. **Meubelen en huishoudtoestellen** maakten zo'n **5.60%** van het gezinsbudget uit, terwijl **kleding en schoeisel** goed waren voor **5.16%** van het gezinsbudget.

Tabel 9 - Verdeling van de consumptieve bestedingen van de gezinnen (procentuele cijfers)

jaar	voeding, dranken en tabak	kleding en schoeisel	woonadres of tweede woning	meubelen, huishoudtoestellen	gezondheid	vervoer	communicatie	culturen en ontspanning	onderwijs	restaurants, cafés, en hotels	andere goederen en diensten
2012	17.18%	5.16%	24.30%	5.60%	5.77%	11.98%	2.20%	8.92%	0.52%	6.00%	12.38%
2011	16.88%	5.00%	23.81%	5.69%	5.59%	12.33%	2.13%	9.03%	0.52%	6.14%	12.89%
2010	17.37%	5.04%	23.72%	5.76%	5.66%	12.01%	2.22%	9.01%	0.51%	6.01%	12.69%
2009	17.54%	5.04%	23.69%	5.88%	5.50%	11.53%	2.35%	9.41%	0.52%	5.95%	12.59%
2008	16.82%	4.95%	23.84%	5.79%	5.47%	12.04%	2.34%	9.49%	0.49%	5.94%	12.84%
2007	16.52%	5.00%	23.00%	5.82%	5.60%	12.06%	2.52%	9.52%	0.50%	5.88%	13.58%
2006	16.66%	4.88%	23.68%	5.76%	5.48%	12.24%	2.62%	9.31%	0.51%	5.80%	13.07%
2005	17.19%	4.99%	23.75%	5.85%	5.31%	12.00%	2.87%	9.31%	0.52%	5.86%	12.35%
2004	17.60%	4.97%	23.73%	5.92%	5.32%	12.02%	2.90%	9.27%	0.53%	5.91%	11.84%
2003	17.81%	4.98%	23.88%	6.02%	5.41%	11.81%	2.89%	8.97%	0.55%	5.95%	11.74%
2002	17.29%	5.02%	23.62%	6.12%	5.38%	12.10%	2.68%	8.92%	0.53%	5.86%	12.49%
2001	16.84%	4.99%	23.73%	6.34%	4.95%	11.99%	2.46%	9.46%	0.51%	5.61%	13.12%
2000	16.60%	5.13%	23.41%	6.52%	5.20%	12.37%	2.32%	9.44%	0.50%	5.62%	12.90%
1999	17.39%	5.61%	23.37%	6.57%	5.23%	12.10%	2.23%	9.70%	0.50%	5.56%	11.73%
1998	17.54%	6.07%	23.35%	6.64%	4.77%	11.56%	2.02%	9.37%	0.51%	5.55%	12.61%
1997	17.94%	6.37%	23.57%	6.64%	4.82%	11.35%	1.89%	9.29%	0.53%	5.59%	12.00%
1996	18.20%	6.44%	23.59%	6.62%	4.64%	11.50%	1.70%	9.04%	0.50%	5.49%	12.29%
1995	18.60%	6.43%	22.75%	6.67%	4.87%	11.17%	1.61%	9.12%	0.50%	5.53%	12.75%
Gemiddeld	17.33%	5.34%	23.60%	6.12%	5.28%	11.90%	2.33%	9.26%	0.51%	5.79%	12.55%
Std.dev	0.57%	0.57%	0.34%	0.39%	0.33%	0.34%	0.38%	0.23%	0.02%	0.20%	0.50%

Tabel 10 geeft een overzicht van de verdeling van de investeringsuitgaven door de particuliere sector (I) over de drie belangrijke categorieën, met name de investeringen in industriële gebouwen en uitrusting, de investeringen in private woongebouwen en de aangroei van de voorraden. De conclusie uit de tabel is dat de industriële investeringen de belangrijkste categorie van de private investeringen uitmaken, goed voor gemiddeld 68.26% van de totale investeringen door de particuliere sector (69.62% in 2013). **De investeringen in private woongebouwen vertegenwoordigen gemiddeld genomen 28.29% van de totale investeringen door de particuliere sector (29.69% in 2013).** Deze percentages schommelen wel wat over de tijd heen (in sterkere mate dan bij de consumptie), voor een groot deel geïnduceerd door de wijzigingen in de voorraadvorming (gemiddeld 3.45% van de totale investeringen over de periode 1995–2013).

Tabel 10 - Verdeling van de investeringsuitgaven van de particuliere sector (procentuele cijfers)

Jaar	Industriële gebouwen en uitrusting	Private woongebouwen	Aangroei van de voorraden
2013	69.62%	29.69%	0.69%
2012	67.54%	29.13%	3.33%
2011	65.28%	28.10%	6.62%
2010	65.36%	31.66%	2.98%
2009	72.54%	33.01%	-5.55%
2008	64.17%	28.30%	7.53%
2007	64.87%	29.18%	5.95%
2006	63.49%	29.20%	7.31%
2005	65.61%	28.10%	6.29%
2004	68.17%	26.47%	5.36%
2003	70.59%	26.80%	2.61%
2002	73.51%	26.28%	0.21%
2001	73.27%	25.31%	1.42%
2000	68.66%	24.54%	6.81%
1999	69.93%	26.96%	3.11%
1998	70.76%	26.53%	2.71%
1997	68.88%	28.86%	2.26%
1996	69.32%	28.44%	2.24%
1995	65.34%	30.99%	3.68%
Gemiddeld	68.26%	28.29%	3.45%
Std.dev	3.10%	2.15%	3.15%

Berekening Bruto Binnenlands Product via de inkomensmethode

Volgens de inkomensmethode kan het BBP (tegen marktprijzen) berekend worden als de som van het beschikbaar inkomen van de gezinnen, de ingehouden winsten van de bedrijven en de netto belastingen betaald door de gezinnen en de bedrijven op de productie en de uitvoer. Enkel het beschikbaar inkomen van de gezinnen kon gemakkelijk bepaald worden op basis van de bij Belgostat aanwezige data over de periode 1999–2013. Het beschikbaar inkomen van de gezinnen wordt gedefinieerd als de lonen (na belastingen) ontvangen door de werknemers, het netto inkomen uit vermogen en overige inkomensoverdrachten, inclusief de netto transfers (= sociale uitkeringen – sociale premies). Verder kon voor de periode 1999–2013 ook worden nagegaan hoeveel % van het beschikbaar inkomen door de gezinnen werd geconsumeerd versus gespaard.

De conclusie uit Tabel 11 is dat **het beschikbaar inkomen in 2013 zo'n 62.43% (= 238,921/382,692) van het BBP tegen marktprijzen vertegenwoordigde. Het percentage van het beschikbaar inkomen dat geconsumeerd ('uitgegeven') werd is redelijk stabiel gebleven over de periode 1999–2013, met een dieptepunt in 2009 (81.81%). In 2013 bedroeg dit 84.95% van het beschikbaar inkomen (gemiddeld 83.81% over de periode 1999–2013).**

Tabel 11 - Verdeling van het beschikbaar inkomen van de gezinnen (absolute en procentuele cijfers)

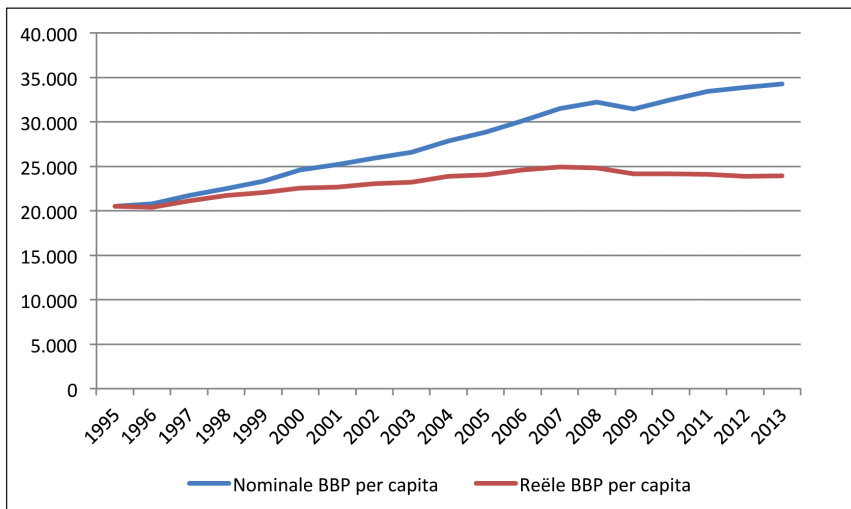
Jaar	Beschikbaar inkomen	Consumptieve bestedingen		Spaargedrag	
		Absoluut	Procentueel	Absoluut	Procentueel
2013	238,921	202,963	84.95%	35,958	15.05%
2012	234,494	198,898	84.82%	35,596	15.18%
2011	226,635	194,667	85.89%	31,968	14.11%
2010	222,510	188,455	84.70%	34,055	15.30%
2009	219,784	179,810	81.81%	39,974	18.19%
2008	216,027	180,174	83.40%	35,853	16.60%
2007	204,554	171,080	83.64%	33,474	16.36%
2006	193,809	163,590	84.41%	30,219	15.59%
2005	183,438	156,153	85.13%	27,285	14.87%
2004	177,658	150,454	84.69%	27,204	15.31%
2003	173,637	144,590	83.27%	29,047	16.73%
2002	171,336	141,426	82.54%	29,910	17.46%
2001	169,228	138,988	82.13%	30,240	17.87%
2000	161,525	134,436	83.23%	27,089	16.77%
1999	153,485	126,618	82.50%	26,867	17.50%
Gemiddeld			83.81%		16.19%
Std.dev			1.23%		1.23%

In Tabel 12 wordt tot slot de evolutie van het BBP per hoofd van de bevolking alsook de consumptie per hoofd van de bevolking weergegeven. Zowel de werkelijke (= nominale) cijfers alsook de cijfers gecorrigeerd voor inflatie (= reële cijfers, met als basis 1995) worden gerapporteerd. De belangrijkste conclusie uit de tabel is dat de gemiddelde inwoner een continue stijging van zijn/haar welvaart heeft gerealiseerd over de periode 1995–2008; in 2009 is deze groei evenwel stilgevallen en is de gemiddelde inwoner er in zowel nominale als reële termen op achteruit gegaan (daling van het BBP per capita)! Na 2009 is het nominale BBP per capita terug lichtjes toegenomen, maar in reële termen merken we jaar na jaar een lichte daling tot in 2013. Eenzelfde beeld doet zich voor bij de nominale en reële consumptie per capita, zij het ietwat minder uitgesproken. Figuren 1 en 2 geven deze evoluties visueel weer.

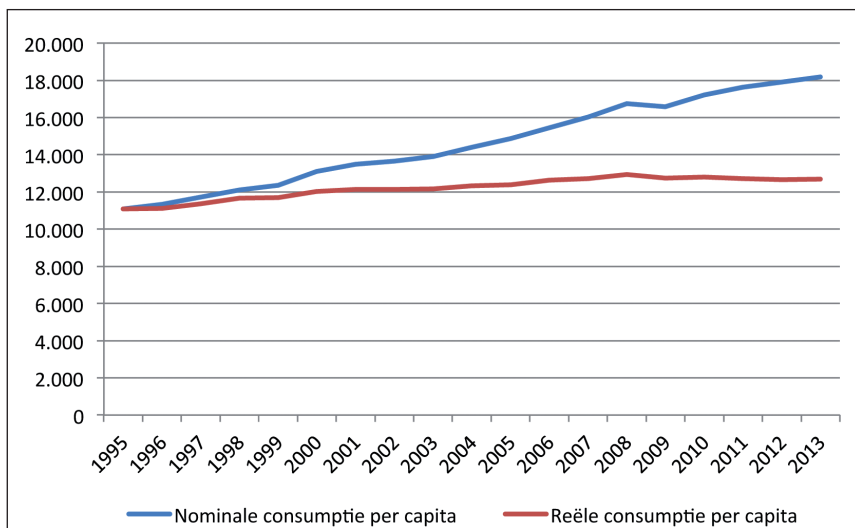
Tabel 12 - Evolutie van het nominale (reële) BBP per capita en de nominale (reële) consumptie per capita

Jaar	Nom. BBP/capita	Reële BBP/capita	Nom. Cons/capita	Reële Cons/capita
2013	34,291.4	23,926.3	18,186.6	12,689.5
2012	33,860.5	23,901.2	17,918.7	12,648.3
2011	33,459.4	24,109.6	17,639.3	12,710.2
2010	32,489.4	24,157.4	17,208.9	12,795.7
2009	31,427.0	24,157.4	16,587.6	12,750.6
2008	32,211.9	24,840.2	16,755.7	12,921.1
2007	31,481.7	24,935.2	16,038.2	12,703.2
2006	30,120.8	24,598.3	15,454.9	12,621.3
2005	28,868.3	24,066.0	14,856.2	12,384.8
2004	27,885.0	23,892.5	14,403.0	12,340.8
2003	26,563.8	23,202.3	13,908.2	12,148.2
2002	25,941.1	23,046.0	13,657.7	12,133.5
2001	25,199.1	22,674.1	13,480.9	12,130.1
2000	24,607.1	22,573.5	13,099.1	12,016.5
1999	23,330.1	22,036.3	12,366.2	11,680.5
1998	22,516.9	21,704.4	12,110.1	11,673.1
1997	21,732.0	21,092.8	11,717.1	11,372.5
1996	20,813.6	20,380.0	11,339.4	11,103.2
1995	20,499.6	20,499.6	11,073.4	11,073.4

Figuur 1 - Evolutie van het nominale en reële BBP per capita 1995–2013

Figuur 2 - Evolutie van de nominale en reële consumptie per capita 1995–2013

Tabel 13 geeft weer dat over de periode 1995–2013 het BBP tegen lopende prijzen (= nominale BBP) gemiddeld met 3.46% op jaarbasis groeide, met een uitschieter in 2007 (5.33%) en een inzinking in 2009 (-1.65%). Het beschikbaar inkomen van de gezinnen groeide met gemiddeld 3.23% over de periode 1999–2013. De consumptieve uitgaven van de gezinnen groeiden met gemiddeld 3.35% op jaarbasis over de periode 1995–2013, met uitschieters vergelijkbaar als voor het BBP. Deze tabel illustreert dus opnieuw het **enorme belang van de binnenlandse consumptie voor de Belgische economie**. Deze gemiddelde groeicijfers liggen ook boven de gemiddelde inflatie, die 2.02% bedroeg over de periode 1995–2013.

We stellen eveneens vast dat in perioden van hoge economische groei (b.v. 2004–2007) het BBP sneller groeit dan de consumptie van de gezinnen. Omgekeerd blijkt dat in perioden van (zeer) lage economische groei de consumptie niet zo sterk terugvalt als het BBP en het beschikbaar inkomen. Zo groeide in 2013 de consumptie met 2.04% op jaarbasis, wat hoger is dan de groei van het BBP (1.82%) en de groei van het beschikbaar inkomen (1.89%)!

Tabel 13 - Groei BBP, groei beschikbaar inkomen, groei consumptieve bestedingen, en inflatie

Jaar	Groei van het BBP	Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)	Groei van de consumptieve uitgaven (C)	Inflatie
2013	1.82%	1.89%	2.04%	1.17%
2012	1.79%	3.47%	2.17%	2.08%
2011	3.79%	1.85%	3.30%	3.19%
2010	4.44%	1.24%	4.81%	3.38%
2009	-1.65%	1.74%	-0.20%	0.32%
2008	3.14%	5.61%	5.32%	2.71%
2007	5.33%	5.54%	4.58%	3.11%
2006	5.07%	5.65%	4.76%	2.08%
2005	4.17%	3.25%	3.79%	2.78%
2004	5.48%	2.32%	4.06%	1.94%
2003	2.81%	1.34%	2.24%	1.71%
2002	3.39%	1.25%	1.75%	1.28%
2001	2.87%	4.77%	3.39%	1.95%
2000	5.72%	5.24%	6.17%	2.96%
1999	3.86%		2.36%	2.05%
1998	3.84%		3.58%	0.69%
1997	4.64%		3.55%	0.88%
1996	1.80%		2.67%	2.13%
Gemiddelde	3.46%	3.23%	3.35%	2.02%
Std.dev	1.78%	1.79%	1.52%	0.90%

In een volgende stap wordt nagegaan in welke mate **de economische groei** (= groei van het BBPm), **de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen**, en **de groei van de consumptieve bestedingen van de gezinnen** met elkaar gecorreleerd zijn, d.w.z. samen bewegen. Een correlatiecoëfficiënt van 0% betekent dat twee variabelen niet met elkaar samen bewegen, d.w.z. onafhankelijk zijn van elkaar. De maximale correlatiecoëfficiënt bedraagt 100%, in geval twee variabelen perfect met elkaar samen bewegen. Tabel 14 toont de **enorm sterke samenhang tussen de groei van de consumptieve bestedingen enerzijds en de groei van het BBP en de groei van het beschikbaar inkomen anderzijds**. De corresponderende correlatiecoëfficiënten zijn dan ook steeds hoger dan 60% en zijn significant verschillend van nul (p -waarde telkens kleiner dan 1%).¹ Uit deze erg lage p -waarden blijkt dat met ongeveer 99% betrouwbaarheid gesteld kan worden dat er een effectieve (sterke) samenhang bestaat tussen deze variabelen. Zo bedraagt de mate van samenhang tussen de groei van het BBP en de groei van de consumptieve uitgaven van de gezinnen 82.19% over de periode 1995–2013. Verder toont Tabel 14 aan dat deze (nominale) jaarlijkse groeivoeten ook erg sterk correleren met de jaarlijkse inflatie.

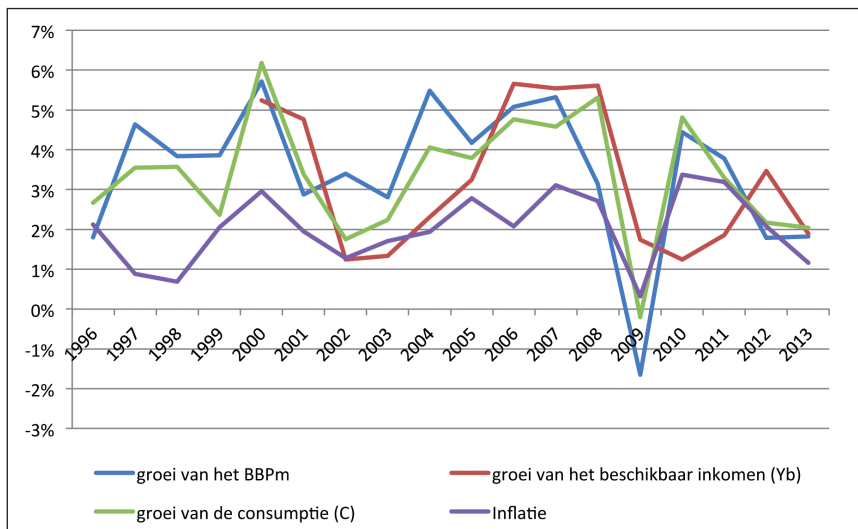
¹ De **p -waarde** geeft een indicatie voor de betrouwbaarheid waarmee de nulhypothese dat er geen verband bestaat tussen twee variabelen kan worden verworpen. Gegeven de steekproefgrootte wordt 0.10 (ofwel 10%) als afkapgrens gebruikt, wat betekent dat de nulhypothese dat er geen verband bestaat met meer dan 90% betrouwbaarheid kan worden verworpen.

Tabel 14 - Correlatie tussen groei BBP, groei beschikbaar inkomen, groei consumptieve bestedingen, en inflatie gedurende 1995/1999–2013 (met vermelding van de *p*-waarde tussen haakjes)

	Groei van het BBP	Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)	Groei van de consumptieve uitgaven (C)	Inflatie
Groei van het BBP	1.0000 (0.0001)	0.3881 (0.1703)	0.8219 (0.0001)	0.5315 (0.0232)
Groei v/h beschikbaar inkomen (Yb)	0.3881 (0.1703)	1.0000 (0.0001)	0.6367 (0.0143)	0.3694 (0.1936)
Groei consumptieve uitgaven (C)	0.8219 (0.0001)	0.6367 (0.0143)	1.0000 (0.0001)	0.6739 (0.0022)
Inflatie (i)	0.5315 (0.0232)	0.3694 (0.1936)	0.6739 (0.0022)	1.0000 (0.0001)

In Figuur 3 worden deze groeicijfers geplot (= uitgezet) over de tijd heen. Een bijkomend inzicht uit de grafiek is dat in perioden van hoogconjunctuur (1997–2000 en 2004–2007) de Belgische economie sneller groeit dan de inflatie; de grafiek toont eveneens de uitzonderlijke context van 2009 aan, toen de economie kromp met 1.65% en zelfs de consumptie met 0.20% daalde (bij een positieve inflatie van 0.32%). In de recente periode van laagconjunctuur lijkt de groei van het BBP en de groei van de consumptieve uitgaven gewoon de inflatie te volgen.

Figuur 3 - Correlatie tussen groei BBP, groei beschikbaar inkomen, groei consumptieve bestedingen, en inflatie

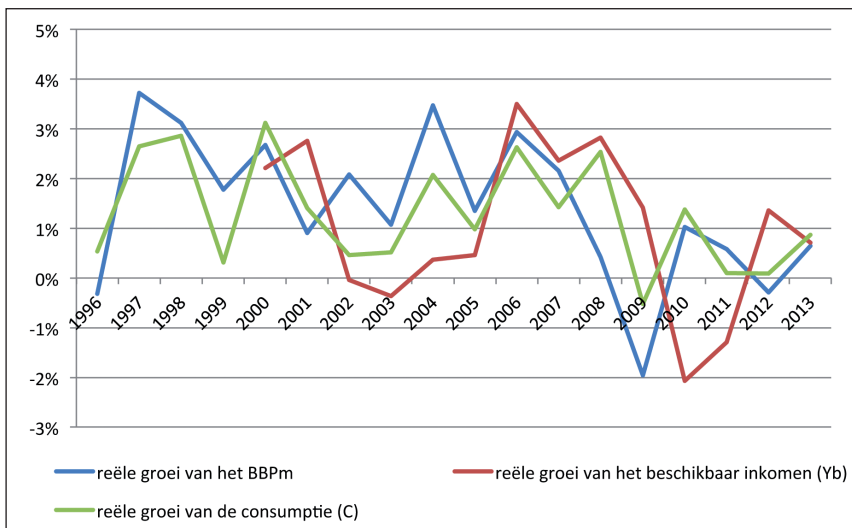

Gegeven de rol van inflatie werd ook nagegaan wat de correlatie is tussen de reële groei van het BBP, de reële groei van het beschikbaar inkomen en de reële groei van de consumptieve uitgaven. Tabel 15 en Figuur 4 geven aan dat de bovenstaande conclusies op basis van nominale cijfers robuust zijn.

Tabel 15 - Correlatie tussen reële groei BBP, reële groei beschikbaar inkomen, reële groei consumptie gedurende 1995/1999–2013 (met vermelding van de p-waarde tussen haakjes)

	Groei van het BBP	Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)	Groei van de consumptieve uitgaven (C)
Groei van het BBP	1.0000 (0.0001)	0.1136 (0.6991)	0.7309 (0.0009)
Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)	0.1136 (0.6991)	1.0000 (0.0001)	0.4870 (0.0774)
Groei consumptieve uitgaven (C)	0.7309 (0.0009)	0.4870 (0.0774)	1.0000 (0.0001)

Figuur 4 - Correlatie tussen reële groei van het BBP, reële groei beschikbaar inkomen, en reële groei consumptieve bestedingen

B. Overzicht van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet in België

De gegevensbron voor de overzichten en de analyses in dit deel van de studie is:

- De Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium (ADS) van de FOD Economie voor de consumentenkredieten.
- Belgostat (NBB) voor de hypothecaire kredieten.

Consumentenkredieten

Inzake consumentenkrediet kan een onderscheid gemaakt worden tussen de volgende belangrijke producten (Art. 1.9., 46° tot 49°, van het Wetboek van economisch recht)²:

- **Lening op afbetaling (LOA):** elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, waarbij geld of een ander betaalmiddel ter beschikking wordt gesteld van een consument, die er zich toe verbindt om de lening terug te betalen door periodieke stortingen.
- **Verkoop op afbetaling (VOA):** elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, welke normaal leidt tot de verkrijging van roerende goederen of levering van diensten, verkocht door de kredietgever of de kredietbemiddelaar bedoeld in 35°, c, laatste zin, en waarvan de prijs betaald wordt door middel van periodieke stortingen.
- **Financieringshuur (FH):** elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, waarbij de ene partij zich ertoe verbindt de andere het genot van een lichamelijk roerend goed te verschaffen tegen een bepaalde prijs, die de laatstgenoemde zich verbindt periodiek te betalen en waarin, eveneens expliciet of stilzwijgend, een koopaanbod is vervat.
- **Kredietopening (KO):** elke kredietovereenkomst, ongeacht de benaming of de vorm, waarbij koopkracht, geld of gelijk welk ander betaalmiddel ter beschikking wordt gesteld van de consument, die ervan gebruik kan maken door één of meerdere kredietopnemingen te verrichten onder meer met behulp van een betaalinstrument of op een andere wijze, en die zich er toe verbindt terug te betalen volgens de overeengekomen voorwaarden.

De maximumlooptijd van een consumentenkrediet is afhankelijk van het ontleende bedrag, bijvoorbeeld voor een lening op afbetaling (cfr. Art. 8 van het KB van 4 augustus 1992 betreffende de kosten, de percentages, de duur en de terugbetalingsmodaliteiten van het consumentenkrediet):

² Op 29 mei 2014 is de wet van 19 april 2014 houdende de invoering van Boek VII 'Betaling- en kredietdiensten' in het Wetboek van Economisch Recht in voege getreden wat de definities betreft.

Verder werden met de inwerkingtreding van de wet van 13 juni 2010 nu ook de debetstanden op een zichtrekening voor een kredietbedrag lager dan 1,250 EUR en terugbetaalbaar binnen een termijn van drie maanden als kredietopening geclassificeerd. De wijzigingswet van 13 juni 2010, die van kracht is sinds 1 december 2010, verruimt immers het toepassingsgebied van de wet op het consumentenkrediet tot alle geoorloofde debetstanden op een rekening, ongeacht het kredietbedrag of de duur van terugbetaling. De wet is echter slechts gedeeltelijk van toepassing op geoorloofde debetstanden die binnen een maand moeten worden afgelost en geoorloofde debetstanden die terugbetaalbaar zijn op verzoek van de kredietgever of binnen een maximumtermijn van drie maanden.

- van 5,600 EUR tot 7,500 EUR: max. 42 maanden (max. 3.5 jaar)
- van 7,500 EUR tot 10,000 EUR: max. 48 maanden (max. 4 jaar)
- van 10,000 EUR tot 15,000 EUR: max. 60 maanden (max. 5 jaar)
- van 15,000 EUR tot 20,000 EUR: max. 84 maanden (max. 7 jaar)
- van 20,000 EUR tot 37,000 EUR: max. 120 maanden (max. 10 jaar)
- meer dan 37,000 EUR: max. 240 maanden (max. 20 jaar)

Productie van consumentenkredieten

Tabel 16 geeft aan dat de productie van nieuwe consumentenkredieten (aantallen) sterk variërend is over de tijd heen, met uitschieters naar boven in 1999 en 2006–2008 en dieptepunten in 1995–1996, 2003–2004 en 2009–2010 en 2012–2013. In elk geval is er **geen sprake van een constante stijging in de productie van nieuwe consumentenkredieten over de tijd heen**. Wanneer het aantal kredietopeningen in 2013 wordt vergeleken met dat in 1995, blijkt dat er een belangrijke groei was, die zich eigenlijk vooral heeft voorgedaan rond de eeuwwisseling (met een piek in 2002); sedertdien schommelt het aantal jaarlijkse kredietopeningen in vergelijkbare mate als de productie van nieuwe leningen op afbetaling (LOA) en verkopen op afbetaling (VOA). De sterke toename in de productie van kredietopeningen in 2011 kan verklaard worden door de uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet op het consumentenkrediet tot de geoorloofde debetstanden op een rekening vanaf 1 december 2010 (voordien werden debetstanden voor een kredietbedrag lager dan 1,250 EUR en terugbetaalbaar binnen de drie maanden niet als een kredietopening beschouwd); heel wat van deze geoorloofde debetstanden werden toen ook omgevormd naar een kredietopening met een grotere kredietlimiet (bron: BVK). De sterke stijging in de productie van kredietopeningen in 2005 dient dan weer gerelateerd te worden aan het feit dat één verkoper al zijn overeenkomsten op afbetaling heeft omgevormd naar kredietopeningen. Tabel 16 toont ook een opvallende terugval in het aantal financieringshuurcontracten vanaf 2001 (veroorzaakt door het feit dat één enkele speler – met een zeer groot marktaandeel – zich uit deze markt heeft teruggetrokken (bron : ADS). Bovendien blijkt uit Tabel 17 dat het relatief aandeel van de verkopen op afbetaling dalende is over de periode 1995–2013 (wat zich opnieuw vooral gemanifesteerd heeft tijdens de jaren 2002–2013). De leningen op afbetaling schommelen jaarlijks meestal tussen de 35% en 40% (met dieptepunten in 2005 en 2011 ten gevolge van de sterke toename in de productie van kredietopeningen in die jaren). Wanneer de kredietopeningen buiten beschouwing worden gelaten (Tabel 18), dan blijkt tot slot dat de leningen op afbetaling aan marktaandeel gewonnen hebben, vanaf 2002 en vervolgens nogmaals en in sterkere mate vanaf 2011, ten koste van de verkopen op afbetaling. Tabel 16 toonde eerder ook al aan dat de productie van verkopen op afbetaling in absolute cijfers vanaf 2008 jaar na jaar aanzienlijk gedaald is.

Tabel 16 - Aantallen consumentenkredieten in productie (absolute cijfers)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringsuur	Kredietopeningen	Totaal zonder kredietopeningen	Totaal met kredietopeningen
2013	497,388	241,728	0	480,288	739,116	1,219,404
2012	474,071	261,013	386	563,343	735,470	1,298,813
2011	532,703	301,492	569	1,261,736	834,764	2,096,500
2010	480,023	324,591	621	485,389	805,235	1,290,624
2009	475,369	341,433	435	464,948	817,237	1,282,185
2008	488,358	373,970	446	580,290	862,774	1,443,064
2007	496,381	408,082	456	555,486	904,919	1,460,405
2006	513,699	406,175	294	494,368	920,168	1,414,536
2005	458,281	374,924	645	1,050,987	833,850	1,884,837
2004	429,174	360,758	398	435,176	790,330	1,225,506
2003	437,818	357,664	383	450,062	795,865	1,245,927
2002	448,142	340,784	582	583,810	789,508	1,373,318
2001	485,723	419,918	739	416,545	906,380	1,322,925
2000	500,419	433,353	32,080	380,896	965,852	1,346,748
1999	512,247	428,577	66,314	421,312	1,007,138	1,428,450
1998	496,394	447,206	64,307	388,218	1,007,907	1,396,125
1997	493,148	409,068	52,800	346,208	955,016	1,301,224
1996	502,125	377,689	36,174	305,877	915,988	1,221,865
1995	480,122	404,557	34,015	343,322	918,694	1,262,016

Tabel 17 - Aantallen consumentenkredieten in productie (procentuele cijfers), kredietopeningen incl.

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen
2013	40.79%	19.82%	0.00%	39.39%
2012	36.50%	20.10%	0.03%	43.37%
2011	25.41%	14.38%	0.03%	60.18%
2010	37.19%	25.15%	0.05%	37.61%
2009	37.07%	26.63%	0.03%	36.26%
2008	33.84%	25.91%	0.03%	40.21%
2007	33.99%	27.94%	0.03%	38.04%
2006	36.32%	28.71%	0.02%	34.95%
2005	24.31%	19.89%	0.03%	55.76%
2004	35.02%	29.44%	0.03%	35.51%
2003	35.14%	28.71%	0.03%	36.12%
2002	32.63%	24.81%	0.04%	42.51%
2001	36.72%	31.74%	0.06%	31.49%
2000	37.16%	32.18%	2.38%	28.28%
1999	35.86%	30.00%	4.64%	29.49%
1998	35.56%	32.03%	4.61%	27.81%
1997	37.90%	31.44%	4.06%	26.61%
1996	41.09%	30.91%	2.96%	25.03%
1995	38.04%	32.06%	2.70%	27.20%
Gemiddeld	35.29%	26.94%	1.15%	36.62%
Std.dev	4.23%	5.14%	1.76%	9.36%

Tabel 18 - Aantallen consumentenkredieten in productie (procentuele cijfers), kredietopeningen excl.

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur
2013	67.29%	32.71%	0.00%
2012	64.46%	35.49%	0.05%
2011	63.81%	36.12%	0.07%
2010	59.61%	40.31%	0.08%
2009	58.17%	41.78%	0.05%
2008	56.60%	43.35%	0.05%
2007	54.85%	45.10%	0.05%
2006	55.83%	44.14%	0.03%
2005	54.96%	44.96%	0.08%
2004	54.30%	45.65%	0.05%
2003	55.01%	44.94%	0.05%
2002	56.76%	43.16%	0.07%
2001	53.59%	46.33%	0.08%
2000	51.81%	44.87%	3.32%
1999	50.86%	42.55%	6.58%
1998	49.25%	44.37%	6.38%
1997	51.64%	42.83%	5.53%
1996	54.82%	41.23%	3.95%
1995	52.26%	44.04%	3.70%
Gemiddeld	56.10%	42.31%	1.59%
Std.dev	4.80%	3.73%	2.44%

Tabel 19 rapporteert de (totale) toegekende bedragen voor deze verschillende soorten van kredieten. De tabel toont een continue **sterke stijging inzake de toegekende kredietbedragen over de bestudeerde periode, met uitzondering van de jaren 2001, 2008–2009 en 2012**. Vooral de aanzienlijke terugval in 2012 valt op, maar moet wellicht ook in verband gebracht worden met de uitschieter inzake productie van kredietopeningen in 2011 (zie eerder, Tabel 16). Dergelijke terugval inzake geproduceerde bedragen doet zich evenwel meestal simultaan voor over alle soorten van consumentenkredieten heen. Er dient bij de kredietopeningen evenwel opgepast te worden met de interpretatie van de cijfers op basis van de productie, aangezien het hier telkens om een toegestane kredietlijn gaat, hetgeen niet betekent dat het krediet ook effectief werd opgenomen door de kredietnemers. De daling van de productie van verkopen op afbetaling heeft zich evenwel reeds vanaf 2008 ingezet; op een zestal jaar tijd is de productie hier

met zo'n 2/3 teruggevallen! Verder dient opgemerkt te worden dat de daling in het aantal contracten financieringshuur vanaf 2001 (zie Tabel 16) zich uiteindelijk niet voordeed op vlak van de verstrekte bedragen (zie Tabel 19). Evenwel blijkt dat de productie van financieringshuurcontracten vanaf 2013 volledig werd stopgezet. Daarnaast toont Tabel 19 ook nog aan dat de (totaal) verleende kredietbedragen het belangrijkste zijn voor de leningen op afbetaling (6,735 miljoen EUR in 2013), gevolgd door de kredietopeningen (2,284 miljoen EUR; toegestane kredietlijn) en de verkopen op afbetaling (338 miljoen EUR). Tabel 20 bevestigt tot slot nog eens de **dominante marktpositie van de leningen op afbetaling, die ongeveer 70% van de kredietverlening (totale bedragen) vertegenwoordigen over de bestudeerde periode 1995–2013**. Wanneer de kredietopeningen buiten beschouwing worden gelaten (Tabel 21), dan stijgt dit percentage zelfs tot zo'n 95%.

Tabel 19 - Bedragen van de consumentenkredieten in productie (absolute cijfers; miljoenen EUR)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen	Totaal zonder kredietopeningen	Totaal met kredietopeningen
2013	6,735	338	0	2,284	7,074	9,358
2012	6,546	472	14	1,998	7,033	9,031
2011	7,297	684	20	2,670	8,000	10,670
2010	6,608	858	22	2,012	7,488	9,500
2009	6,401	851	17	1,744	7,269	9,014
2008	6,562	1,002	17	2,076	7,580	9,656
2007	6,596	1,000	17	2,072	7,614	9,685
2006	6,511	893	11	1,783	7,415	9,197
2005	5,572	847	21	1,953	6,440	8,393
2004	4,936	831	14	1,262	5,781	7,043
2003	4,645	787	13	1,089	5,445	6,534
2002	4,434	741	20	1,134	5,195	6,329
2001	4,502	677	22	1,052	5,201	6,253
2000	4,497	759	29	1,031	5,285	6,316
1999	4,431	711	35	1,025	5,178	6,202
1998	3,983	629	32	1,014	4,643	5,658
1997	3,665	548	23	934	4,237	5,171
1996	3,543	528	16	976	4,088	5,064
1995	3,153	623	14	1,094	3,790	4,885

Tabel 20 - Bedragen van de consumentenkredieten in productie (procentuele cijfers), kredietopeningen inclusief

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen
2013	71.97%	3.62%	0.00%	24.41%
2012	72.49%	5.23%	0.16%	22.12%
2011	68.38%	6.41%	0.18%	25.02%
2010	69.56%	9.03%	0.23%	21.18%
2009	71.02%	9.44%	0.19%	19.35%
2008	67.95%	10.37%	0.18%	21.50%
2007	68.11%	10.32%	0.18%	21.39%
2006	70.79%	9.71%	0.11%	19.38%
2005	66.38%	10.10%	0.25%	23.27%
2004	70.08%	11.80%	0.19%	17.92%
2003	71.09%	12.05%	0.21%	16.66%
2002	70.05%	11.71%	0.31%	17.92%
2001	72.00%	10.83%	0.35%	16.83%
2000	71.20%	12.02%	0.45%	16.33%
1999	71.45%	11.46%	0.57%	16.52%
1998	70.39%	11.12%	0.56%	17.93%
1997	70.88%	10.60%	0.45%	18.06%
1996	69.97%	10.43%	0.32%	19.28%
1995	64.55%	12.76%	0.29%	22.40%
Gemiddeld	69.91%	9.95%	0.27%	19.87%
Std.dev	2.04%	2.41%	0.15%	2.75%

Tabel 21 - Bedragen van de consumentenkredieten in productie (procentuele cijfers), kredietopeningen exclusief

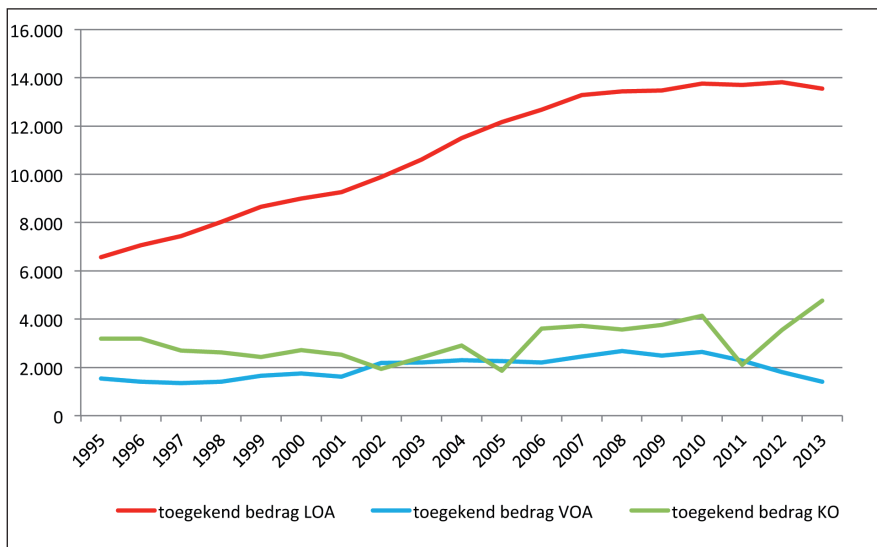
Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur
2013	95.22%	4.78%	0.00%
2012	93.08%	6.72%	0.20%
2011	91.20%	8.55%	0.25%
2010	95.22%	4.78%	0.00%
2009	93.08%	6.72%	0.20%
2008	91.20%	8.55%	0.25%
2007	88.25%	11.46%	0.29%
2006	88.06%	11.71%	0.24%
2005	86.56%	13.21%	0.23%
2004	86.64%	13.13%	0.23%
2003	87.81%	12.05%	0.14%
2002	86.51%	13.16%	0.33%
2001	85.38%	14.38%	0.23%
2000	85.30%	14.45%	0.25%
1999	85.35%	14.27%	0.38%
1998	86.57%	13.02%	0.42%
1997	85.09%	14.37%	0.54%
1996	85.59%	13.73%	0.68%
1995	85.77%	13.55%	0.68%
Gemiddeld	88.52%	11.19%	0.29%
Std.dev	3.49%	3.37%	0.19%

In Tabel 22 wordt het toegekende bedrag per categorie consumentenkrediet over de periode 1995–2013 gerapporteerd. De tabel toont aan dat het **gemiddelde kredietbedrag per type consumentenkrediet – met uitzondering van de kredietopeningen – aanzienlijk gestegen is over de tijd heen, tot bij het begin van de financieel-economische crisis (2008)**. Daarna treedt er een vertraging op en voor de leningen op afbetaling daalde het gemiddelde kredietbedrag zelfs in 2013. Bij de verkopen op afbetaling werd de daling van het gemiddelde kredietbedrag zelfs al in 2008 ingezet. Voor de kredietopeningen merken we aanvankelijk een daling in het gemiddelde kredietbedrag over de periode 1995–2002; sedertdien is er een kentering ingezet, met uitzondering van de jaren 2005 en 2011; dit kan wellicht niet losgezien worden van de tijdelijke maar zeer sterke toename in de productie van kredietopeningen in deze jaren (zie hierboven, pagina 28). De hierboven beschreven tendensen worden ook nog eens visueel weergegeven

in Figuur 5. Wanneer de kredietbedragen in reële termen worden uitgedrukt (Tabel 23), blijkt dat **vooral het gemiddelde kredietbedrag van de leningen op afbetaling** (en de financieringshuur) **in sterke mate gestegen is, tot in het jaar 2007**. Daarna treedt een kentering op. Het gemiddelde kredietbedrag van de verkopen op afbetaling kent een veel constanter verloop over de tijd heen, zij het dat het gemiddelde kredietbedrag inzake de verkopen op afbetaling na 2008 aanzienlijk is beginnen dalen. Inzake de toegestane kredietlijn bij kredietopeningen valt op dat deze veel stabielier is gebleven dan initieel bleek (Tabel 22), eenmaal gecorrigeerd wordt voor inflatie (Tabel 23). Deze tendensen worden ook visueel weergegeven in Figuur 6 hierna.

Tabel 22 - Kredietbedrag per geproduceerd consumentenkrediet in nominale termen (absolute cijfers; EUR)

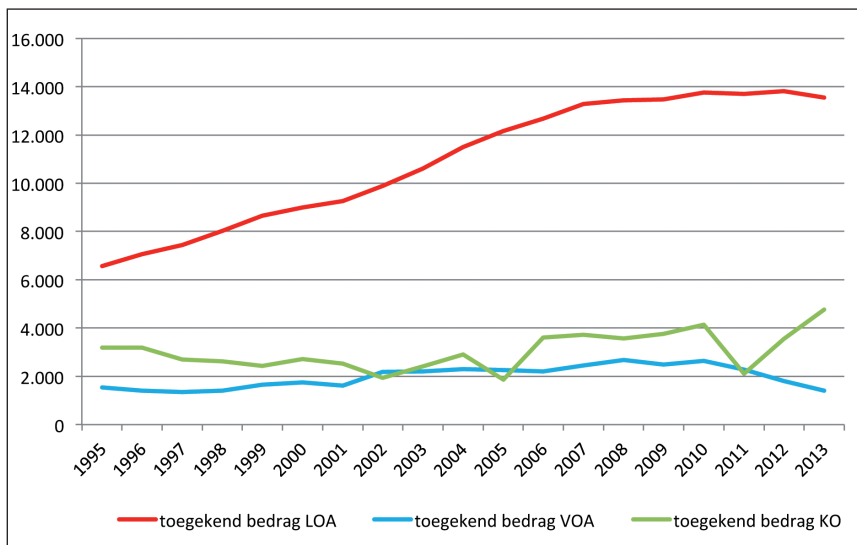
Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen
2013	13,541.6	1,399.9	0	4,756.2
2012	13,808.8	1,810.2	37,344.3	3,546.4
2011	13,697.3	2,269.1	34,566.0	2,116.1
2010	13,766.8	2,644.4	34,698.5	4,145.2
2009	13,466.0	2,492.1	39,298.7	3,751.7
2008	13,436.1	2,678.4	38,460.0	3,577.3
2007	13,288.5	2,450.4	38,118.2	3,729.5
2006	12,674.4	2,199.1	35,735.7	3,606.2
2005	12,157.6	2,259.9	32,909.5	1,858.0
2004	11,500.6	2,304.6	33,995.1	2,900.9
2003	10,609.3	2,200.7	35,016.0	2,419.3
2002	9,893.2	2,175.1	34,028.5	1,942.8
2001	9,268.9	1,612.0	29,257.6	2,525.7
2000	8,986.9	1,752.1	891.5	2,707.2
1999	8,650.9	1,658.8	531.6	2,431.8
1998	8,023.0	1,406.9	493.1	2,612.9
1997	7,432.5	1,340.0	444.7	2,697.9
1996	7,056.9	1,399.0	451.9	3,191.4
1995	6,566.6	1,540.6	422.4	3,186.9

Figuur 5 - Evolutie van het kredietbedrag in nominale termen per soort consumentenkrediet, 1995–2013

Tabel 23 - Kredietbedrag per geproduceerd consumentenkrediet in reële termen (absolute cijfers; EUR)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen
2013	9,448.5	976.8	0	3,318.6
2012	9,747.2	1,277.7	26,360.3	2,503.3
2011	9,869.7	1,635.0	24,906.9	1,524.7
2010	10,236.3	1,966.2	25,800.1	3,082.2
2009	10,351.1	1,915.6	30,208.2	2,883.9
2008	10,361.2	2,065.4	29,658.3	2,758.6
2007	10,525.2	1,940.8	30,191.7	2,954.0
2006	10,350.6	1,795.9	29,183.7	2,945.0
2005	10,135.2	1,884.0	27,434.9	1,549.0
2004	9,854.0	1,974.6	29,127.7	2,485.5
2003	9,266.8	1,922.2	30,584.9	2,113.1
2002	8,789.1	1,932.3	30,230.7	1,726.0
2001	8,340.1	1,450.5	26,325.9	2,272.6
2000	8,244.2	1,607.3	817.8	2,483.5
1999	8,171.1	1,566.8	502.2	2,297.0
1998	7,733.4	1,356.2	475.3	2,518.6
1997	7,213.8	1,300.6	431.6	2,618.5
1996	6,909.9	1,369.8	442.5	3,124.9
1995	6,566.6	1,540.6	422.4	3,186.9

Figuur 6 - Evolutie van het kredietbedrag in reële termen per soort consumentenkrediet, 1995–2013

In Tabel 24 worden de jaarlijkse groeicijfers voor het gemiddelde (nominale) kredietbedrag per soort consumentenkrediet weergegeven over de periode 1995–2013. De eerdere conclusies worden hier bevestigd: het **kredietbedrag van de leningen op afbetaling is het sterkst gegroeid** over de bestudeerde periode, met 4.10% per jaar, wat hoger is dan de gemiddelde jaarlijkse inflatie (2.02%). Verder blijkt dat vooral in de periode 2000–2007 een hoog groeicijfer inzake het gemiddelde kredietbedrag wordt opgetekend en dit voor alle soorten van consumentenkredieten. Daarnaast is ook het gemiddelde kredietbedrag van de leningen op afbetaling sterk groeiende (6.48%) over de periode 1995–2000, terwijl het gemiddelde kredietbedrag (toegestane kredietlijn) van de kredietopeningen dalende (-3.21%) was over deze periode. Tot slot blijkt dat het gemiddelde kredietbedrag van de verkopen op afbetaling vooral tijdens de periode 2007–2013 sterk is afgenomen (-8.91%).

Tabel 24 - Groei inzake kredietbedrag per geproduceerd consumentenkrediet (groei op jaarbasis)

	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Kredietopeningen
Groei 1995–2013	4.10%	-0.53%	2.25%
Groei 2007–2013	0.31%	-8.91%	4.14%
Groei 2000–2007	5.75%	4.91%	4.68%
Groei 1995–2000	6.48%	2.61%	-3.21%

Portefeuille van consumentenkredieten

Tabel 25 toont de uitstaande schuldmassa aan consumentenkredieten over de periode 1995–2013. Eind 2013 stonden er in België voor **21.1 miljard EUR aan consumentenkredieten** uit, tegenover 9.3 miljard EUR eind 1995. De leningen op afbetaling maken hiervan het grootste deel uit; zij vertegenwoordigden 73.45% van alle uitstaande consumentenkredieten eind 2013, t.o.v. 71.97% in 1995. Ook bij de kredietopeningen zien we een gelijkaardige evolutie: daar waar de kredietopeningen in 1995 zo'n 18.85% van alle uitstaande consumentenkredieten vertegenwoordigden, was hun belang in 2013 toegenomen tot 22.02%. Deze laatste stijging kan niet los gezien worden van de uitbreiding van het toepassingsgebied van de wet op het consumentenkrediet tot de geoorloofde debetstanden op een rekening vanaf 1 december 2010 (voordien werden debetstanden voor een kredietbedrag lager dan 1,250 EUR en terugbetaalbaar binnen de drie maanden niet als een kredietopening beschouwd).

De resultaten in Tabellen 26 en 27 zijn in lijn met de verwachtingen: de **uitstaande schuld per hoofd van de bevolking** (berekend op basis van deze omloopdata i.p.v. de productiedata) is **vooral toegenomen voor de leningen op afbetaling**, zowel in nominale termen als in reële termen. Aangezien deze categorie van consumentenkredieten het belangrijkste is in België, is het niet verwonderlijk dat de uitstaande schuld per inwoner gestegen is over de periode 1995–2013. In 1995 bedroeg het bedrag aan schuld opgenomen via het consumentenkrediet 918.8 EUR per inwoner. In 2013 had de gemiddelde inwoner 1,893 EUR aan consumentenkredieten uitstaan, waarvan 1,390 EUR via leningen op afbetaling, 419 EUR via kredietopeningen, en 84 EUR via verkopen op afbetaling. De hoogste uitstaande schuld per hoofd van de bevolking werd evenwel bereikt in 2011 (1,956 EUR), toen ook de uitstaande schuld inzake leningen op afbetaling per hoofd van de bevolking maximaal was (1,424 EUR). Inzake de verkopen op afbetaling stellen we vast dat het kredietbedrag tot 2008 jaar na jaar steeg; sedertdien is er een opmerkelijke daling, in lijn met onze eerdere resultaten. Inzake de kredietopeningen stellen we vast dat het gemiddelde effectief

opgenomen bedrag per hoofd van de bevolking jaar na jaar verder is gestegen, zowel in nominale als in reële termen.

Figuren 7 en 8 tonen verder aan dat de **uitstaande schuld per hoofd van de bevolking vooral stijgt in perioden van hoogconjunctuur**, d.w.z. tijdens de jaren 1997–1999 en 2005–2007.

Tabel 25 - Uitstaande schuld, uitgedrukt in nominale termen (absolute cijfers; duizenden EUR)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen	Totaal zonder kredietopeningen	Totaal met kredietopeningen
2013	15,513	936	0	4,672	16,450	21,121
2012	15,623	1,228	36	4,320	16,886	21,206
2011	15,713	1,590	45	4,240	17,348	21,588
2010	14,870	1,757	47	3,916	16,674	20,590
2009	14,167	1,878	43	3,688	16,088	19,776
2008	13,955	1,962	41	3,629	15,958	19,587
2007	12,972	1,777	38	3,350	14,787	18,137
2006	11,624	1,652	37	3,001	13,312	16,313
2005	10,396	1,613	34	2,768	12,044	14,811
2004	9,941	1,464	37	2,692	11,443	14,135
2003	9,621	1,349	40	2,713	11,009	13,722
2002	9,536	1,317	43	2,609	10,896	13,505
2001	9,521	1,146	42	2,522	10,708	13,230
2000	9,043	1,120	33	2,544	10,196	12,740
1999	8,633	1,061	23	2,240	9,717	11,957
1998	8,075	965	21	2,118	9,061	11,180
1997	7,285	869	14	1,984	8,168	10,152
1996	6,730	860	13	1,928	7,603	9,531
1995	6,708	840	15	1,757	7,563	9,320

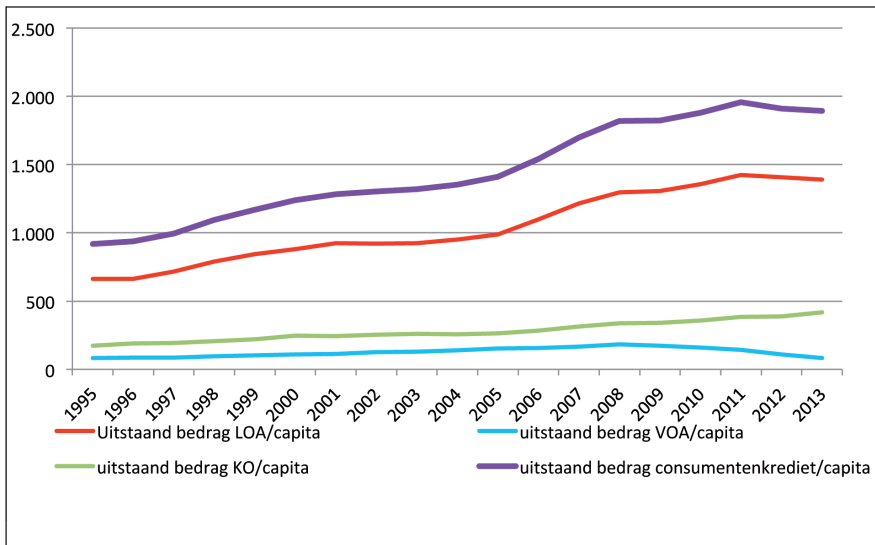
Tabel 26 - Uitstaande schuld per hoofd van de bevolking, uitgedrukt in nominale termen (absolute cijfers; EUR)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen	Totaal zonder kredietopeningen	Totaal met kredietopeningen
2013	1,390.1	83.9	0.0	418.6	1,474.0	1,892.6
2012	1,407.5	110.6	3.2	389.2	1,521.3	1,910.5
2011	1,423.8	144.1	4.0	384.2	1,571.9	1,956.2
2010	1,357.9	160.5	4.3	357.6	1,522.6	1,880.2
2009	1,306.9	173.2	4.0	340.3	1,484.1	1,824.4
2008	1,297.8	182.4	3.8	337.5	1,484.0	1,821.5
2007	1,216.1	166.5	3.6	314.0	1,386.3	1,700.3
2006	1,098.1	156.0	3.5	283.5	1,257.6	1,541.2
2005	989.1	153.5	3.3	263.3	1,145.8	1,409.1
2004	951.7	140.1	3.6	257.7	1,095.4	1,353.1
2003	925.4	129.7	3.9	261.0	1,059.0	1,319.9
2002	920.9	127.2	4.2	251.9	1,052.3	1,304.2
2001	923.4	111.2	4.0	244.6	1,038.6	1,283.2
2000	881.1	109.1	3.2	247.8	993.5	1,241.3
1999	843.2	103.6	2.2	218.8	949.0	1,167.8
1998	790.6	94.5	2.0	207.4	887.2	1,094.5
1997	714.8	85.3	1.4	194.6	801.5	996.1
1996	661.7	84.5	1.3	189.6	747.5	937.1
1995	661.3	82.8	1.5	173.2	745.6	918.8

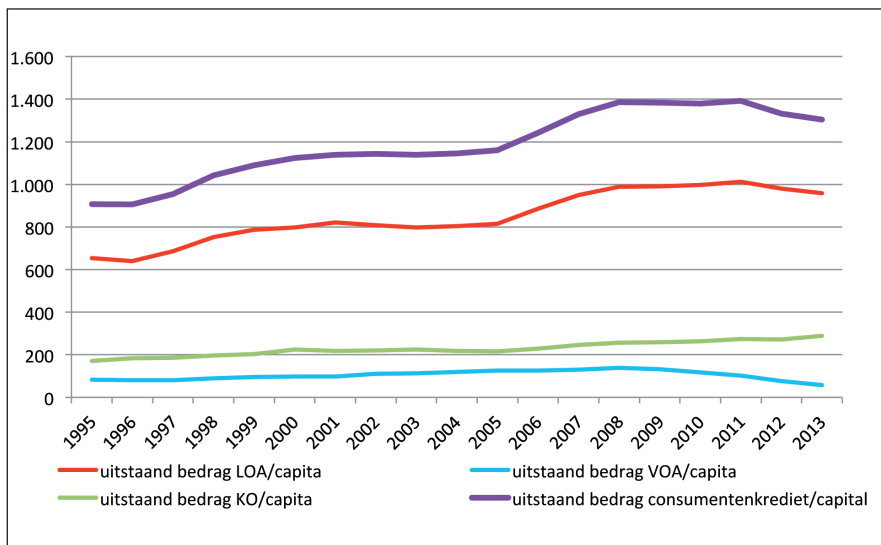
Tabel 27 - Uitstaande schuld per hoofd van de bevolking, uitgedrukt in reële termen (in EUR; basis = 1995)

Jaar	Leningen op afbetaling	Verkopen op afbetaling	Financieringshuur	Kredietopeningen	Totaal zonder kredietopeningen	Totaal met kredietopeningen
2013	969.9	58.6	0.0	292.1	1,028.5	1,320.6
2012	993.5	78.1	2.3	274.7	1,073.9	1,348.6
2011	1,026.0	103.8	2.9	276.9	1,132.7	1,409.6
2010	1,009.7	119.3	3.2	265.9	1,132.2	1,398.1
2009	1,004.6	133.1	3.1	261.6	1,140.8	1,402.4
2008	1,000.8	140.7	3.0	260.3	1,144.5	1,404.7
2007	963.3	131.9	2.9	248.7	1,098.0	1,346.8
2006	896.8	127.4	2.8	231.6	1,027.1	1,258.6
2005	824.6	128.0	2.7	219.5	955.2	1,174.8
2004	815.4	120.1	3.1	220.9	938.6	1,159.5
2003	808.3	113.3	3.4	227.9	925.0	1,153.0
2002	818.2	113.0	3.7	223.8	934.9	1,158.7
2001	830.9	100.0	3.6	220.1	934.6	1,154.7
2000	808.4	100.1	3.0	227.4	911.4	1,138.8
1999	796.5	97.9	2.1	206.7	896.4	1,103.1
1998	762.1	91.1	2.0	199.9	855.2	1,055.1
1997	693.8	82.7	1.4	188.9	777.9	966.8
1996	648.0	82.8	1.3	185.6	732.0	917.6
1995	661.3	82.8	1.5	173.2	745.6	918.8

Figuur 7 - Evoluitie van de uitstaande consumentenkreditschuld per hoofd van de bevolking (nominale termen)

Figuur 8 - Evolutie van de uitstaande consumentenkrediet per hoofd van de bevolking (reële termen)

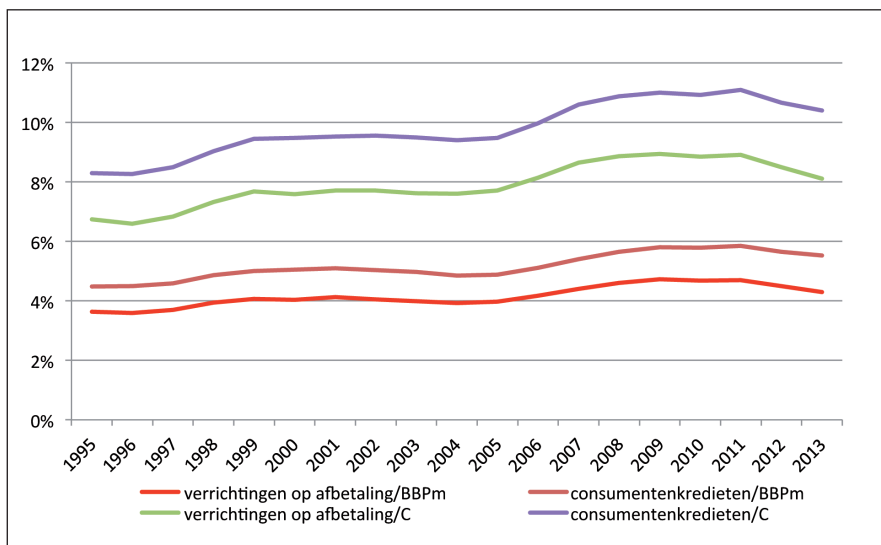
Tabel 28 reflecteert dat de **verrichtingen op afbetaling (LOA, VOA en FH) over de tijd heen een belangrijker vehikel geworden zijn om de consumptieve uitgaven van de gezinnen te financieren**. Daar waar in 1995 zo'n 8.30% van deze consumptieve uitgaven via het consumentenkrediet werd gefinancierd, bedroeg dit percentage in **2013 zo'n 10.41%**. Het hoogste niveau ooit werd echter bereikt in 2011, met zo'n 11.09%. Ook wanneer het consumentenkrediet wordt uitgedrukt t.o.v. het BBP tegen marktprijzen wordt een gelijkaardige trend vastgesteld. Het consumentenkrediet vertegenwoordigde in 1995 zo'n 4.48% van het BBP, in 2013 was dat 5.52% (maximum van 5.85% in 2011).

Tabel 28 - Belang van het consumentenkrediet voor de financiering van de consumptie en de economie

Jaar	Verrichtingen op afbetaling/Consumptie	Consumenten-kredieten/Consumptie	Verrichtingen op afbetaling/BBP	Consumenten-kredieten/BBP
2013	8.10%	10.41%	4.30%	5.52%
2012	8.49%	10.66%	4.49%	5.64%
2011	8.91%	11.09%	4.70%	5.85%
2010	8.85%	10.93%	4.69%	5.79%
2009	8.95%	11.00%	4.72%	5.81%
2008	8.86%	10.87%	4.61%	5.65%
2007	8.64%	10.60%	4.40%	5.40%
2006	8.14%	9.97%	4.18%	5.12%
2005	7.71%	9.49%	3.97%	4.88%
2004	7.61%	9.39%	3.93%	4.85%
2003	7.61%	9.49%	3.99%	4.97%
2002	7.70%	9.55%	4.06%	5.03%
2001	7.70%	9.52%	4.12%	5.09%
2000	7.58%	9.48%	4.04%	5.04%
1999	7.67%	9.44%	4.07%	5.01%
1998	7.33%	9.04%	3.94%	4.86%
1997	6.84%	8.50%	3.69%	4.58%
1996	6.59%	8.26%	3.59%	4.50%
1995	6.73%	8.30%	3.64%	4.48%

Figuur 9 geeft deze analyse visueel weer en suggereert verder dat in **tijden van hoogconjunctuur** (1997–1999 en 2005–2007) er **een sterkere toename ontstaat in de fractie van de consumptie die via het consumentenkrediet wordt gefinancierd**, consistent met de resultaten in de eerdere tabellen; **gezinnen slagen er evenwel in om bij een terugval van de conjunctuur hun opname van consumentenkredieten (aantallen) terug te schroeven**, zoals uit de eerdere tabellen bleek, maar aangezien de uitstaande kredieten typisch een looptijd hebben van meer dan één jaar kan de totale uitstaande schuld moeilijk volgen bij een terugslag van de economie. De portefeuille (volume) van consumentenkredieten reageert bijgevolg veel minder uitgesproken op de veranderingen/wijzigingen in de algemeen macro-economische omstandigheden (conjunctuurcycli). We zien evenwel ook dat met de sterke terugval in de economie ten gevolge van de financieel-economische crisis vanaf 2008–2009, deze economische terugslag voldoende diep en langdurig was om een ommekeer teweeg te brengen in de fractie van de consumptie die via het consumentenkrediet wordt gefinancierd. Tot slot blijkt tevens dat de ratio van consumentenkredieten t.o.v. de consumptie gevoeliger is dan de ratio van consumentenkredieten t.o.v. het BBP, consistent met de eerdere bevindingen dat de conjunctuurcycli in het BBP ietwat meer uitgesproken zijn dan de conjunctuurcycli in de consumptie (zie ook Figuur 3).

Figuur 9 - Evolutie van het belang van het consumentenkrediet voor de financiering van de consumptie en de economie

In Tabellen 29 en 30 wordt de graad van samenhang (correlatie) tussen de groei van de consumptieve bestedingen van de gezinnen, de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen, en de groei van de uitstaande kredieten gerapporteerd, zowel in aantallen (Tabel 29) als in bedragen (Tabel 30) op semestriële basis over de periode 1995–2013 (38 observaties). Dit gebeurt afzonderlijk voor de leningen op afbetaling, de verkopen op afbetaling, en de kredietopeningen; gegeven het beperkte belang van de financieringshuur voor de financiering van de consumptie over de bestudeerde periode wordt deze categorie van consumentenkredieten vanaf nu weggelaten in een groot deel van de analyses (wanneer over ‘verrichtingen op afbetaling’ wordt gesproken, werden ze evenwel steeds meegenomen in de berekeningen). Tabel 29 toont aan dat de **groei van het aantal uitstaande kredieten** – berekend op basis van de verandering in de aantallen in omloop – **geen statistisch significant verband vertoont met de groei van het beschikbaar inkomen en de groei van de consumptie van de gezinnen**. Geen enkele gerapporteerde correlatiecoëfficiënt is statistisch significant op het 10% niveau. Verder blijkt de onderlinge samenhang inzake groei van het aantal uitstaande contracten voor de verschillende soorten consumentenkredieten eveneens nooit statistisch significant verschillend van nul te zijn.

Tabel 30 rapporteert dezelfde correlaties, maar dan op basis van de groei van de bedragen van de uitstaande kredieten. **De samenhang met het beschikbaar inkomen is hier veel sterker, evenwel enkel voor de leningen op afbetaling (LOA) en voor de verkopen op afbetaling (VOA); voor de kredietopeningen is het verband zelfs significant negatief**. Dit betekent dus dat een hoger kredietvolume (bedragen) ondersteund wordt door een toegenomen beschikbaar inkomen van de gezinnen. Dit gaat evenwel niet op voor de kredietopeningen: de correlatie tussen de groei van de opgenomen bedragen via kredietopeningen en de

groei van het beschikbaar inkomen is significant negatief ($r = -0.6236$; p -waarde = 0.0003). De **omgekeerde verbanden** doen zich evenwel voor bij de groei van de **consumptieve bestedingen van de gezinnen**, wat verklaard wordt doordat bij een terugval in de economie de groei van de kredietverlening vertraagt of zelfs negatief wordt, maar de consumptie min of meer op peil blijft of zelfs nog verder toeneemt. De correlatie tussen de groei van de opgenomen bedragen via de kredietopeningen en de groei van de consumptie is evenwel significant positief ($r = 0.6679$; p -waarde = 0.0001). De significant positieve correlatie tussen LOA en VOA geeft ook weer dat in semesters waarin meer krediet opgenomen wordt via LOA er ook grotere bedragen opgenomen worden via VOA en omgekeerd. Gegeven dat de groei in het aantal nieuw afgesloten contracten LOA en VOA eerder niet met elkaar gecorreleerd bleken (Tabel 29), kan dit enkel betekenen dat consumenten LOA en VOA afsluiten met grotere kredietbedragen in bepaalde perioden en met lagere kredietbedragen in andere perioden. Interessant is ook dat de correlatie tussen de groei van de LOA/VOA-bedragen enerzijds en de groei van de KO-bedragen anderzijds significant negatief is, wat betekent dat **in semesters waarin hogere bedragen via LOA en VOA worden opgenomen er minder krediet wordt opgenomen via de KO en omgekeerd**. Figuren 10 en 11 geven deze inzichten visueel weer.

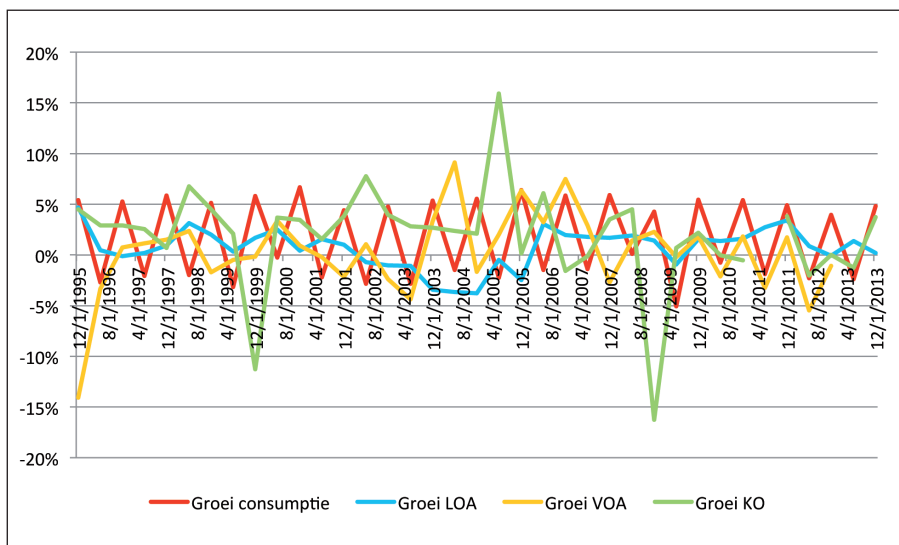
Tabel 29 - Correlatie tussen groei van de consumptieve bestedingen en groei van de kredietverlening (in aantallen; berekend op basis van veranderingen in de omloop op semestriële basis (met vermelding van de p -waarde tussen haakjes))

	Groei van de consumptieve bestedingen (C)	Groei van de leningen op afbetaling (LOA)	Groei van de verkopen op afbetaling (VOA)	Groei van de kredietopeningen (KO)
Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)		0.1457 (0.4509)	-0.0212 (0.9131)	0.2364 (0.2169)
Groei van de consumptieve bestedingen (C)	1.0000 (0.0000)	-0.0012 (0.9942)	0.1050 (0.5363)	-0.1835 (0.2769)
Groei van de leningen op afbetaling (LOA)	-0.0012 (0.9942)	1.0000 (0.0000)	-0.1214 (0.5303)	0.1152 (0.5518)
Groei van de verkopen op afbetaling (VOA)	0.1050 (0.5363)	-0.1214 (0.5303)	1.0000 (0.0000)	0.0043 (0.9826)
Groei van de kredietopeningen (KO)	-0.1835 (0.2769)	0.1152 (0.5518)	0.0043 (0.9826)	1.0000 (0.0000)

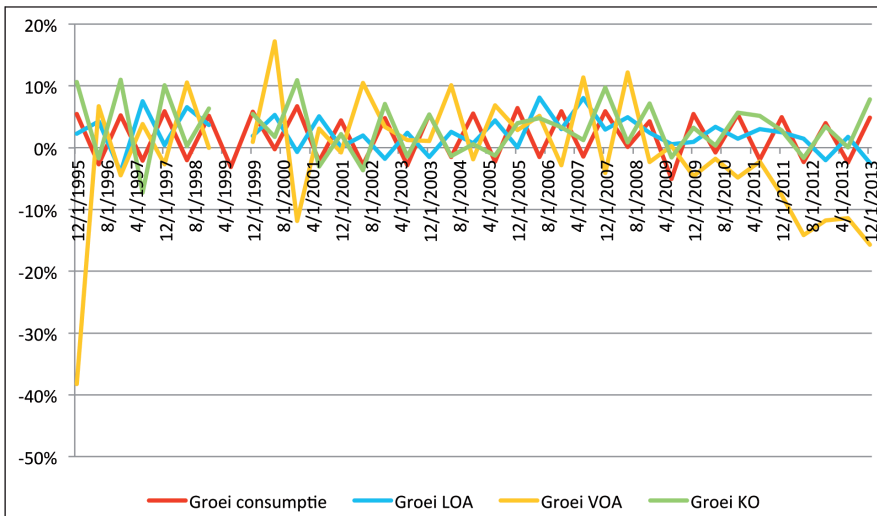
Tabel 30 - Correlatie tussen groei van de consumptieve bestedingen en groei van de kredietverlening (in bedragen; berekend op basis van veranderingen in de omloop op semestriële basis) (met vermelding van de *p*-waarde tussen haakjes)

	Groei van de consumptieve bestedingen (C)	Groei van de leningen op afbetaling (LOA)	Groei van de verkopen op afbetaling (VOA)	Groei van de kredietopeningen (KO)
Groei van het beschikbaar inkomen (Yb)		0.6971 (0.0001)	0.4856 (0.0076)	-0.6236 (0.0003)
Groei van de consumptieve bestedingen (C)	1.0000 (0.0000)	-0.5889 (0.0001)	-0.4980 (0.0017)	0.6679 (0.0001)
Groei van de leningen op afbetaling (LOA)	-0.5889 (0.0001)	1.0000 (0.0000)	0.6163 (0.0001)	-0.3218 (0.0488)
Groei van de verkopen op afbetaling (VOA)	-0.4980 (0.0017)	0.6163 (0.0001)	1.0000 (0.0000)	-0.3680 (0.0230)
Groei van de kredietopeningen (KO)	0.6679 (0.0001)	-0.3218 (0.0488)	-0.3680 (0.0230)	1.0000 (0.0000)

Figuur 10 - Correlatie tussen groei van de consumptieve bestedingen, aantallen LOA, VOA en KO (berekend op basis van veranderingen in de omloop op semestriële basis)

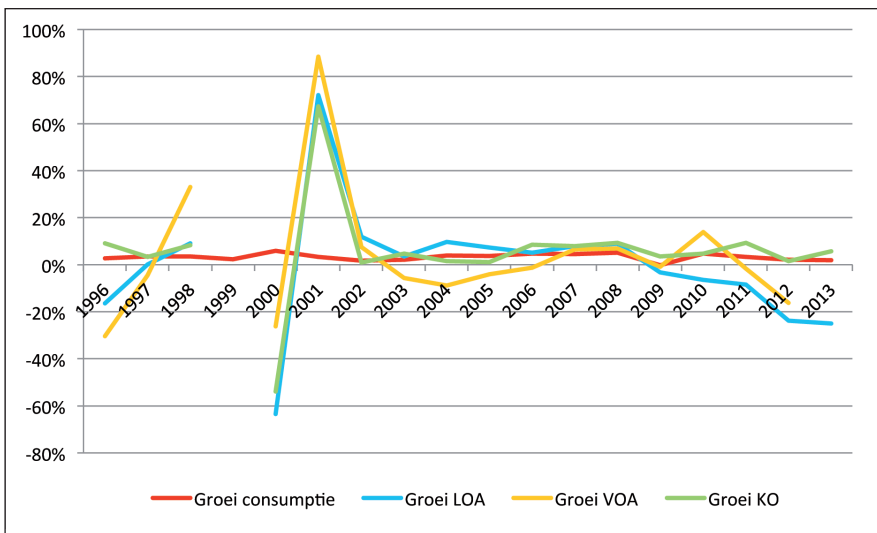

Figuur 11 - Correlatie tussen groei van de consumptieve bestedingen, bedragen LOA, VOA en KO (berekend op basis van veranderingen in de omloop op semestriële basis)

Een bezorgdheid is evenwel dat de correlaties op het vlak van de verstrekte bedragen voornamelijk geïnduceerd zouden worden door het seizoeneffect in de groeicijfers. Daarom werden dezelfde berekeningen eveneens uitgevoerd op basis van jaarlijkse gegevens, waaruit blijkt dat de bovenstaande verbanden behouden blijven, maar inderdaad sterk in effect verminderen. Figuur 12 geeft dit alles visueel weer.

Figuur 12 - Correlatie tussen groei van de consumptieve bestedingen, bedragen LOA, VOA en KO (berekend op basis van veranderingen in de omloop op jaarlijkse basis)

Hypothecaire kredieten

Inzake hypothecaire kredieten worden typisch de volgende belangrijke bestemmingscategorieën onderscheiden:

- **Financiering van aankoop**
- **Financiering van bouw**
- **Financiering van verbouwing/renovatie**
- **Financiering van aankoop en verbouwing**
- **Andere financiering (b.v. aankoop bouwgrond, successierechten)**
- **Herfinancieringen**

Productie van hypothecaire kredieten

Tabel 31 geeft aan dat **de productie van nieuwe hypothecaire kredieten (aantallen) onmiskenbaar sterk stijgend is tijdens de periode 1995–2013, met eveneens een recordaantal in 2011**. Dit patroon doet zich voor bij alle types hypothecaire kredieten, ongeacht of het krediet werd aangegaan voor de financiering van een aankoop, bouw of renovatie. Wanneer de herfinancieringen van bestaande hypothecaire kredieten buiten beschouwing worden gelaten, wordt vastgesteld dat in 2011 zo'n 317,100 nieuwe contracten werden afgesloten, tegenover 100,200 in 1995. In 2013 werden er zo'n 204,300 nieuwe contracten afgesloten. De hoge productie-aantallen in 2009–2011 zijn voor een belangrijk deel het gevolg van de sterke stijging in de productie van hypothecaire kredieten ter financiering van een verbouwing. In deze periode werd een fiscaal voordeel toegekend voor hypothecaire leningen aangegaan ter financiering van energiebesparende uitgaven, de zogenaamde 'groene leningen'; dit fiscaal voordeel was beperkt tot 15,000 EUR per persoon, per woning en per jaar. Verder valt de enorme toename van de hypothecaire kredieten voor de aankoop van een bestaande woning op, vooral vanaf 2005. Dit is het ogenblik waarop onder meer het fiscale stelsel van de woonbonus werd ingevoerd. De productie van hypothecaire kredieten voor de bouw van een nieuwe woning vertoont veel minder een trend, zij het dat er ook een toename vanaf 2005 kan worden vastgesteld. Toch is de terugval inzake het aantal hypothecaire kredieten voor de financiering van een bouw in 2012–2013 erg opvallend, in vergelijking met de recordcijfers in 2010–2011. Tot slot worden tijdens de jaren 1997–1999 en 2003–2005 grote pieken vastgesteld inzake de herfinanciering van bestaande hypothecaire kredieten.

De hierboven geschetste patronen worden bevestigd in Tabel 32, die het relatieve aandeel van de verschillende types hypothecaire kredieten weergeeft; meest opvallend is het afgenomen belang van de hypothecaire kredieten ter financiering van de aankoop van een bestaande woning in de periode 2009–2011. Hetzelfde geldt voor de kredieten aangegaan voor een bouwfinanciering. Het soort hypothecaire kredieten dat in deze periode sterk aan marktaandeel won – en in 2011 zelfs 43% van de totale productie (in aantallen) vertegenwoordigde – is dat voor de financiering van een verbouwing/renovatie.

Tabel 31 - Aantallen van de hypothecaire kredieten in productie (absolute cijfers; in duizenden)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinanciering van een bestaand krediet	Totaal zonder herfinanciering	Totaal met herfinanciering
2013	106.1	24.1	53.9	10.3	9.9	23.5	204.3	227.8
2012	111.1	24.2	58.0	12.2	12.5	27.8	218.0	245.8
2011	117.1	36.0	136.6	13.6	13.8	21.7	317.1	338.8
2010	113.2	36.7	88.9	13.6	13.9	19.7	266.3	286.0
2009	95.7	29.4	73.6	13.4	12.8	14.3	224.9	239.2
2008	100.8	30.0	51.5	14.0	11.7	11.0	208.0	219.0
2007	102.9	31.6	44.5	15.6	14.3	17.0	208.9	225.9
2006	102.6	36.0	49.4	16.7	15.0	29.5	219.7	249.2
2005	105.3	34.2	53.4	15.6	15.8	55.2	224.3	279.5
2004	84.6	26.2	31.5	15.1	9.8	33.4	167.2	200.6
2003	87.2	28.5	33.4	15.8	9.4	49.1	174.3	223.4
2002	77.8	23.6	22.6	13.8	7.5	10.8	145.3	156.1
2001	71.5	22.4	20.4	12.4	7.0	10.1	133.7	143.8
2000	70.6	22.2	18.7	13.8	7.8	10.4	133.1	143.5
1999	78.3	34.0	32.1	16.8	23.0	91.3	184.2	275.5
1998	69.1	25.8	23.2	15.6	15.6	54.1	149.3	203.4
1997	70.6	31.6	21.2	16.3	13.5	69.8	153.2	223.0
1996	64.4	33.3	17.7	14.1	10.1	30.0	139.6	169.6
1995	53.6	18.3	11.3	11.3	5.7	5.6	100.2	105.8

Tabel 32 - Aantallen van de hypothecaire kredieten in productie (procentuele cijfers)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel
2013	51.93%	11.80%	26.38%	5.04%	4.85%
2012	50.96%	11.10%	26.61%	5.60%	5.73%
2011	36.93%	11.35%	43.08%	4.29%	4.35%
2010	42.51%	13.78%	33.38%	5.11%	5.22%
2009	42.55%	13.07%	32.73%	5.96%	5.69%
2008	48.46%	14.42%	24.76%	6.73%	5.63%
2007	49.26%	15.13%	21.30%	7.47%	6.85%
2006	46.70%	16.39%	22.49%	7.60%	6.83%
2005	46.95%	15.25%	23.81%	6.95%	7.04%
2004	50.60%	15.67%	18.84%	9.03%	5.86%
2003	50.03%	16.35%	19.16%	9.06%	5.39%
2002	53.54%	16.24%	15.55%	9.50%	5.16%
2001	53.48%	16.75%	15.26%	9.27%	5.24%
2000	53.04%	16.68%	14.05%	10.37%	5.86%
1999	42.51%	18.46%	17.43%	9.12%	12.49%
1998	46.28%	17.28%	15.54%	10.45%	10.45%
1997	46.08%	20.63%	13.84%	10.64%	8.81%
1996	46.13%	23.85%	12.68%	10.10%	7.23%
1995	53.49%	18.26%	11.28%	11.28%	5.69%
Gemiddeld	47.97%	15.92%	21.48%	8.08%	6.55%
Std.dev	4.59%	3.14%	8.28%	2.17%	2.04%

Tabel 33 geeft aan dat de (totale) geproduceerde bedragen eveneens sterk gestegen zijn over de bestudeerde periode en dit voor alle types hypothecaire kredieten; de geproduceerde bedragen bereikten evenwel hun piek in 2011 (+/- 25.5 miljard EUR); sedertdien zijn de geproduceerde bedragen voor de meeste types kredieten met zo'n 10% teruggeslagen. Wanneer marktaandeelen worden berekend op basis van deze geproduceerde bedragen (Tabel 34), dan blijkt dat de hypothecaire kredieten voor de financiering van de aankoop van een bestaande woning (en in mindere mate voor de bouw van een nieuwe woning) veel beter stand houden dan de eerdere Tabellen 31 en 32 suggereerden, wat betekent dat het kredietbedrag per hypothecair krediet ter financiering van een verbouwing substantieel lager moet liggen. Dit blijkt inderdaad ook uit Tabel 35. Bovendien valt op dat het gemiddelde kredietbedrag voor dit type van kredieten toen het stelsel van 'groene leningen' in voege was (2009–2011) substantieel lager lag dan in de jaren voordien en in de jaren nadien, wat niet los gezien kan worden van het feit dat

het fiscaal voordeel van de interestbonificatie beperkt was tot 15,000 EUR per persoon, per woning en per jaar. Verder zijn de geleende sommen voor alle types kredieten sterk gestegen over de bestudeerde periode, opnieuw met uitzondering van de hypothecaire kredieten ter financiering van een verbouwing. In 2013 was het gemiddelde kredietbedrag 132,000 EUR voor een hypothecair krediet ter financiering van een aankoop en 136,100 EUR voor een hypothecair krediet ter financiering van een nieuwbouw. Tabel 36 geeft vervolgens de kredietbedragen in reële termen weer, waaruit zelfs blijkt dat het gemiddelde reële kredietbedrag van de hypothecaire kredieten ter financiering van een verbouwing over de bestudeerde periode min of meer constant is gebleven, met uitzondering van de periode gedurende dewelke het stelsel van de 'groene leningen' in voege was. Tot slot geven Figuren 13 en 14 dit alles visueel weer. Hieruit blijkt ook nog dat **sedert 2005 de reële kredietbedragen per hypothecair krediet voor aankoop en nieuwbouw min of meer gestabiliseerd zijn, maar wél op een hoger niveau dan voordat het stelsel van de woonbonus werd ingevoerd.**

Tabel 33 - Bedragen van de hypothecaire kredieten in productie (absolute cijfers; miljoenen EUR)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinanciering van een bestaand krediet	Totaal zonder herfinanciering	Totaal met herfinanciering
2013	14,004	3,279	2,167	1,661	778	2,542	21,889	24,431
2012	14,818	3,130	2,178	1,952	810	3,106	22,888	25,994
2011	15,286	3,634	3,559	2,070	925	2,600	25,474	28,074
2010	14,544	4,173	2,699	2,009	945	2,398	24,370	26,768
2009	11,918	3,544	2,434	1,801	862	1,517	20,559	22,076
2008	12,488	3,495	1,819	1,794	856	1,096	20,452	21,548
2007	12,809	3,688	1,641	1,963	1,107	1,618	21,208	22,826
2006	12,461	4,156	1,917	1,967	1,261	2,564	21,762	24,326
2005	11,904	3,744	1,903	1,732	1,269	4,647	20,552	25,199
2004	8,465	2,673	1,158	1,579	691	2,698	14,566	17,264
2003	8,017	2,717	1,181	1,526	613	3,912	14,054	17,966
2002	6,480	2,088	770	1,277	442	763	11,057	11,820
2001	5,519	1,798	639	1,068	374	627	9,398	10,025
2000	5,109	1,724	579	1,073	411	617	8,896	9,513
1999	5,625	2,621	1,036	1,310	1,527	5,503	12,119	17,622
1998	4,616	1,874	736	1,128	900	3,086	9,254	12,340
1997	4,512	2,179	645	1,098	729	4,251	9,163	13,414
1996	3,956	2,246	555	927	511	1,770	8,195	9,965
1995	2,980	1,180	347	664	231	288	5,402	5,690

Tabel 34 - Bedragen van de hypothecaire kredieten in productie (procentuele cijfers)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel
2013	63.98%	14.98%	9.90%	7.59%	3.55%
2012	64.74%	13.68%	9.52%	8.53%	3.54%
2011	60.01%	14.27%	13.97%	8.13%	3.63%
2010	59.68%	17.12%	11.08%	8.24%	3.88%
2009	57.97%	17.24%	11.84%	8.76%	4.19%
2008	61.06%	17.09%	8.89%	8.77%	4.19%
2007	60.40%	17.39%	7.74%	9.26%	5.22%
2006	57.26%	19.10%	8.81%	9.04%	5.79%
2005	57.92%	18.22%	9.26%	8.43%	6.17%
2004	58.11%	18.35%	7.95%	10.84%	4.74%
2003	57.04%	19.33%	8.40%	10.86%	4.36%
2002	58.61%	18.88%	6.96%	11.55%	4.00%
2001	58.73%	19.13%	6.80%	11.36%	3.98%
2000	57.43%	19.38%	6.51%	12.06%	4.62%
1999	46.41%	21.63%	8.55%	10.81%	12.60%
1998	49.88%	20.25%	7.95%	12.19%	9.73%
1997	49.24%	23.78%	7.04%	11.98%	7.96%
1996	48.27%	27.41%	6.77%	11.31%	6.24%
1995	55.16%	21.84%	6.42%	12.29%	4.28%
Gemiddeld	56.94%	18.90%	8.65%	10.11%	5.40%
Std.dev	5.08%	3.26%	1.99%	1.63%	2.37%

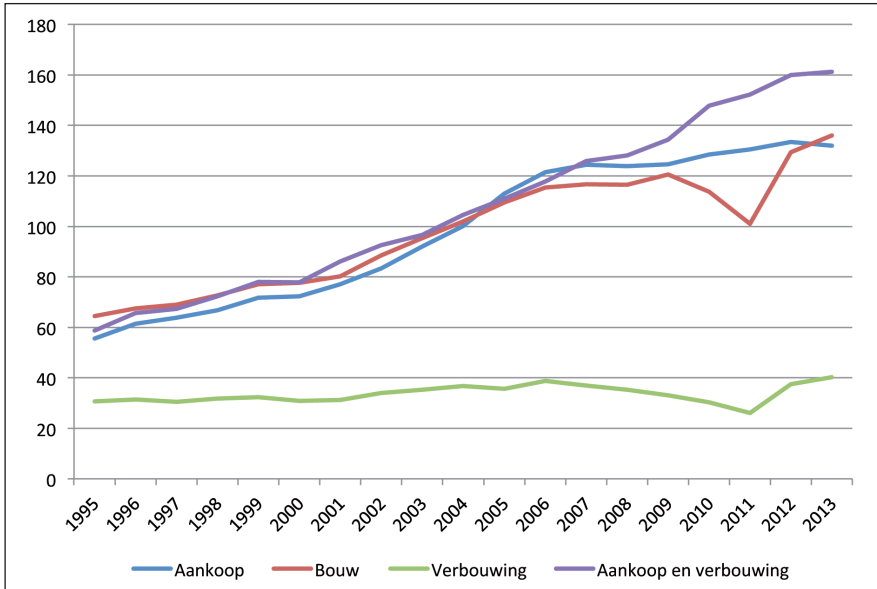
Tabel 35 - Kredietbedrag per geproduceerd hypothecair krediet in nominale termen (duizenden EUR)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander ontoerend doel	Herfinanciering van een bestaand krediet	Totaal zonder herfinanciering	Totaal met herfinanciering
2013	132.0	136.1	40.2	161.3	78.6	108.2	107.1	107.2
2012	133.4	129.3	37.6	160.0	64.8	111.7	105.0	105.8
2011	130.5	100.9	26.1	152.2	67.0	119.8	80.3	82.9
2010	128.5	113.7	30.4	147.7	68.0	121.7	91.5	93.6
2009	124.5	120.5	33.1	134.4	67.3	106.1	91.4	92.3
2008	123.9	116.5	35.3	128.1	73.2	99.6	98.3	98.4
2007	124.5	116.7	36.9	125.8	77.4	95.2	101.5	101.0
2006	121.5	115.4	38.8	117.8	84.1	86.9	99.1	97.6
2005	113.0	109.5	35.6	111.0	80.3	84.2	91.6	90.2
2004	100.1	102.0	36.8	104.6	70.5	80.8	87.1	86.1
2003	91.9	95.3	35.4	96.6	65.2	79.7	80.6	80.4
2002	83.3	88.5	34.1	92.5	58.9	70.6	76.1	75.7
2001	77.2	80.3	31.3	86.1	53.4	62.1	70.3	69.7
2000	72.4	77.7	31.0	77.8	52.7	59.3	66.8	66.3
1999	71.8	77.1	32.3	78.0	66.4	60.3	65.8	64.0
1998	66.8	72.6	31.7	72.3	57.7	57.0	62.0	60.7
1997	63.9	69.0	30.4	67.4	54.0	60.9	59.8	60.2
1996	61.4	67.4	31.4	65.7	50.6	59.0	58.7	58.8
1995	55.6	64.5	30.7	58.8	40.5	51.4	53.9	53.8

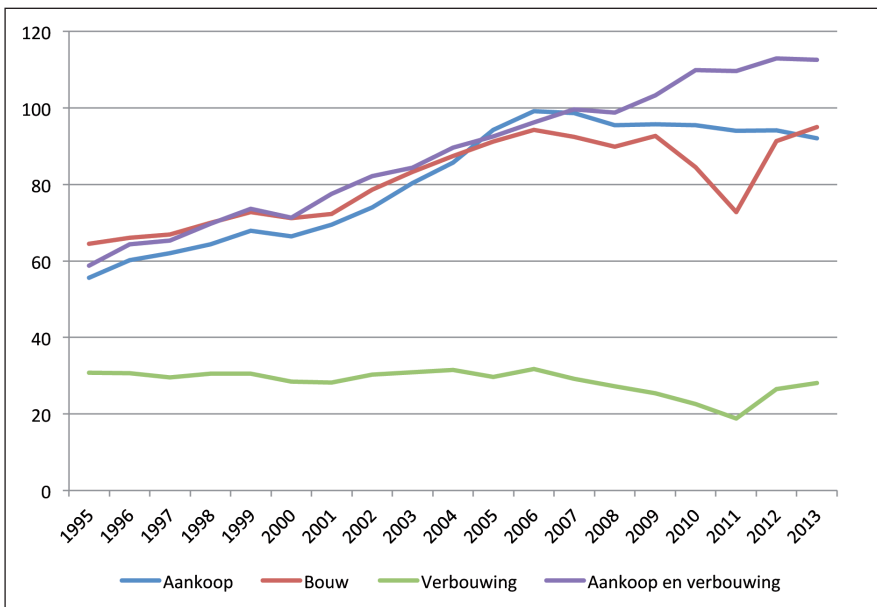
Tabel 36 - Kredietbedrag per geproduceerd hypothecair krediet in reële termen (duizenden EUR)

Jaar	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinanciering van een bestaand krediet	Totaal zonder herfinanciering	Totaal met herfinanciering
2013	92.1	94.9	28.1	112.5	54.8	75.5	74.8	74.8
2012	94.1	91.3	26.5	112.9	45.7	78.9	74.1	74.6
2011	94.1	72.7	18.8	109.7	48.3	86.3	57.9	59.7
2010	95.5	84.5	22.6	109.8	50.6	90.5	68.0	69.6
2009	95.7	92.7	25.4	103.3	51.8	81.5	70.3	70.9
2008	95.5	89.8	27.2	98.8	56.4	76.8	75.8	75.9
2007	98.6	92.4	29.2	99.7	61.3	75.4	80.4	80.0
2006	99.2	94.3	31.7	96.2	68.7	71.0	80.9	79.7
2005	94.2	91.3	29.7	92.6	67.0	70.2	76.4	75.2
2004	85.7	87.4	31.5	89.6	60.4	69.2	74.6	73.7
2003	80.3	83.3	30.9	84.4	57.0	69.6	70.4	70.2
2002	74.0	78.6	30.3	82.2	52.4	62.8	67.6	67.3
2001	69.5	72.2	28.2	77.5	48.1	55.9	63.2	62.7
2000	66.4	71.2	28.4	71.3	48.3	54.4	61.3	60.8
1999	67.9	72.8	30.5	73.7	62.7	56.9	62.1	60.4
1998	64.4	70.0	30.6	69.7	55.6	55.0	59.7	58.5
1997	62.0	66.9	29.5	65.4	52.4	59.1	58.1	58.4
1996	60.1	66.0	30.7	64.4	49.5	57.8	57.5	57.5
1995	55.6	64.5	30.7	58.8	40.5	51.4	53.9	53.8

Figuur 13 - Evolutie van gemiddelde nominale kredietbedrag per soort hypothecair krediet (x 1000 EUR)

Figuur 14 - Evolutie van gemiddelde kredietbedrag in reële termen per soort hypothecair krediet (x 1000 EUR)

In Tabel 37 worden de jaarlijkse groeicijfers voor het gemiddelde (nominale) kredietbedrag per soort hypothecair krediet weergegeven over de periode 1995–2013. Hieruit blijkt dat **vooral in de periode 2000–2006 een hoog groeicijfer inzake kredietbedragen werd gerealiseerd** en dit voor alle types van hypothecaire kredieten, met uitzondering van de hypothecaire kredieten voor de financiering van een verbouwing. Sedert 2006 liggen de meeste groeicijfers in de buurt van de inflatie (zo'n 2.02% per jaar).

Tabel 37 - Groei inzake kredietbedrag per geproduceerd hypothecair krediet (groei op jaarbasis)

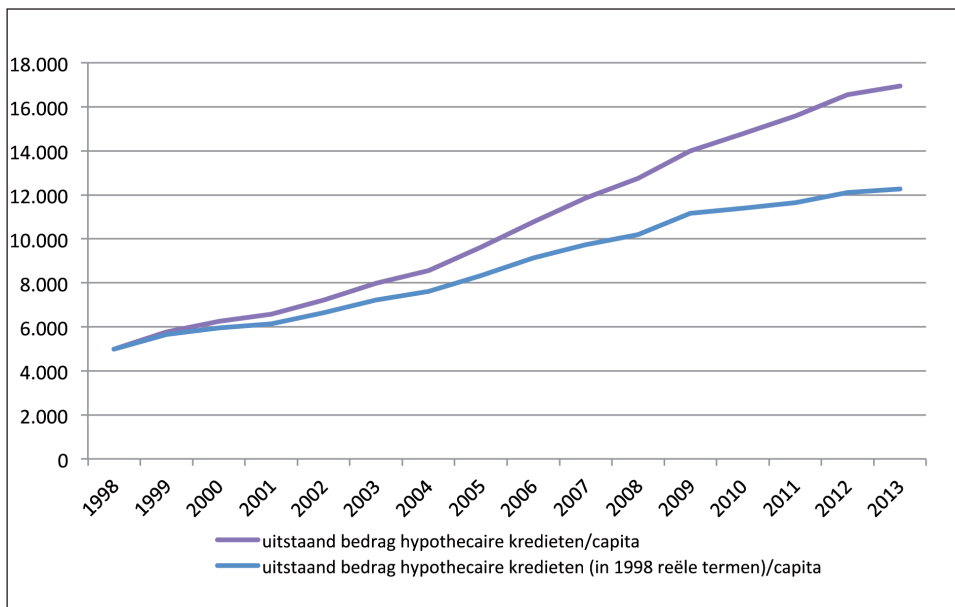
	Aankoop	Bouw	Verbouwing	Aankoop en verbouwing	Ander onroerend doel	Herfinanciering
Groei 1995–2013	5.00%	4.50%	2.10%	5.82%	4.34%	4.43%
Groei 2006–2013	1.21%	2.97%	1.89%	4.63%	-0.55%	3.41%
Groei 2000–2006	9.03%	6.85%	3.92%	7.19%	8.18%	6.68%
Groei 1995–2000	5.47%	3.81%	0.22%	5.85%	6.57%	3.14%

Portefeuille van hypothecaire kredieten

Tabel 38 rapporteert de uitstaande hypothecaire schuld per hoofd van de bevolking (berekend op basis van de omloopdata in plaats van de productiedata), zowel in nominale termen als in reële termen. Hieruit blijkt dat de **hypothecaire schuldgraad van de bevolking sterk gestegen** is over de bestudeerde periode. **In 2013 had de gemiddelde inwoner 16,944 EUR aan hypothecaire schulden opgenomen, t.o.v. 4,981 EUR in 1998.** Deze sterke stijging manifesteert zich eveneens wanneer de cijfers in reële termen worden uitgedrukt (met 1998 als basis). Figuur 15 geeft dit visueel weer.

Tabel 38 - Uitstaande hypothecaire schuld per hoofd van de bevolking (in nominale en reële termen)

Jaar	Nominale hypotheekschuld	Nominale hypotheekschuld/ capita	Reële hypotheekschuld/ capita
2013	189,098	16,944.3	12,265.2
2012	183,615	16,541.9	12,113.6
2011	172,049	15,589.8	11,654.0
2010	161,723	14,767.9	11,391.7
2009	151,738	13,998.0	11,162.9
2008	137,016	12,742.1	10,193.9
2007	126,383	11,848.0	9,735.6
2006	114,105	10,779.9	9,133.0
2005	101,092	9,617.8	8,318.0
2004	89,414	8,559.6	7,608.6
2003	82,900	7,974.2	7,225.9
2002	74,775	7,221.1	6,655.4
2001	67,707	6,567.1	6,130.3
2000	64,287	6,264.0	5,961.4
1999	59,127	5,774.7	5,658.7
1998	50,873	4,980.7	4,980.7

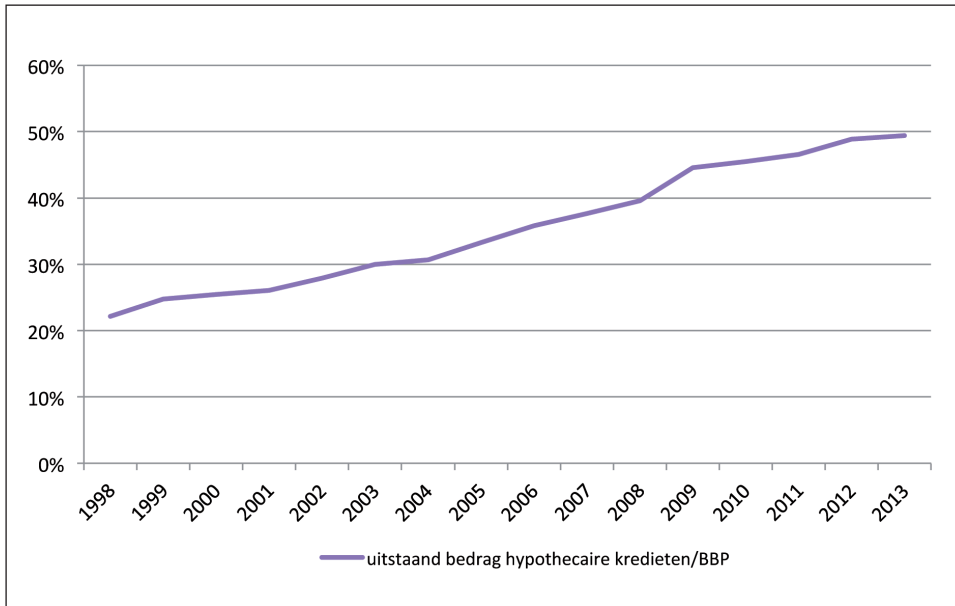
Figuur 15 - Evolutie van de uitstaande hypothecaire schuld per hoofd van de bevolking (in nominale en reële termen)

Tabel 39 geeft weer dat de uitstaande hypothecaire schuld van de Belgische populatie ook ten aanzien van het BBP een sterke stijging heeft gekend. Figuur 16 geeft dit visueel weer. Zo bedroeg de **uitstaande hypothecaire schuld in 2013 zo'n 49.41% van het BBP**, terwijl dit in 1998 nog maar 22.15% was. Vooral de aanzienlijke toename in 2009 is opvallend (zie ook Figuur 16) en kan verklaard worden doordat de productie van hypothecaire kredieten in 2009 niet terugviel (mede ondersteund door het stelsel van de groene leningen), terwijl de economie in 2009 kromp met 1.65% (zie eerdere Tabel 13). **Deze stijging** in de uitstaande hypothecaire schuld t.a.v. het BBP is opmerkelijk, maar oogt **minder dramatisch eenmaal rekening wordt gehouden met het feit dat ze in belangrijke mate wordt veroorzaakt doordat nu méér gezinnen dan vroeger een eigen woning (kunnen) aankopen** (zie de eerdere sterke stijging in het aantal nieuw afgesloten hypothecaire kredieten over de bestudeerde periode). Anderzijds moet dit positieve beeld ook genuanceerd worden, gegeven de aanzienlijke stijging van de kredietbedragen van deze hypothecaire kredieten over de periode 2000–2006, vooral voor aankoop en nieuwbouw.

Tabel 39 - Uitstaande hypothecaire schuld t.a.v. het BBP

Jaar	Nominale hypotheekschuld/ BBPm
2013	49.41%
2012	48.85%
2011	46.59%
2010	45.45%
2009	44.54%
2008	39.56%
2007	37.63%
2006	35.79%
2005	33.32%
2004	30.70%
2003	30.02%
2002	27.87%
2001	26.10%
2000	25.49%
1999	24.78%
1998	22.15%

Figuur 16 - Evolutie van de uitstaande hypothecaire schuld t.a.v. het BBP

Tabel 40 geeft een overzicht van de bruto investeringen in private woongebouwen (deel van de private investeringen I; zie Tabel 10), het aantal toegekende bouwvergunningen voor woningen en de corresponderende oppervlakte over de periode 1995–2013; deze data worden gepubliceerd door de NBB (Belgostat) en hebben een maandelijkse frequentie. Terwijl de bruto investeringen in private woongebouwen redelijk stabiel bleven over de periode 1995–2002, heeft zich vanaf 2003 t.e.m. 2008 een sterke stijging voorgedaan, en hebben deze investeringen zich nadien min of meer gestabiliseerd op 20 miljard EUR per jaar. Wanneer vervolgens de bedragen van de hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie gerelateerd worden ten opzichte van de bruto investeringen in private woongebouwen wordt voor het jaar 2013 een percentage van 26.10% bekomen. **26.10% van de uitgaven voor bouw en renovatie werden dus gefinancierd via hypothecaire kredieten.** Dit percentage sluit nauw aan bij het historische gemiddelde over de periode 1995–2013, dit is 25.65%. Enkel over de periode 2009–2011 lag dit percentage substantieel hoger; we verklaren dit opnieuw door de renovatie-investeringen gekoppeld aan de groene leningen gedurende deze periode.

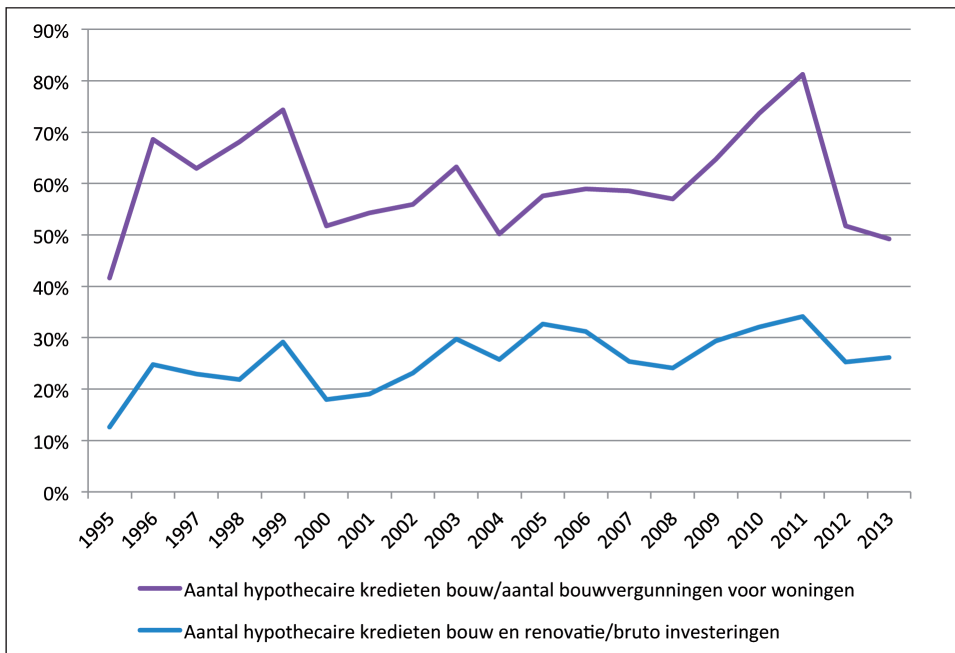
Het aantal toegekende bouwvergunningen voor woningen vertoont een meer volatiel karakter, met een maximum in 2006. In 2013 werden 48,947 nieuwe bouwvergunningen voor woningen toegekend, voor een totale vergunde oppervlakte van 9,525,646 m². Wanneer deze cijfers vergeleken worden met het aantal nieuw afgesloten hypothecaire kredieten voor bouw, dan kan besloten worden dat **minstens 49.24% van de nieuwgebouwde private woningen in 2013 geheel of gedeeltelijk gefinancierd werden via een hypothecair krediet.** Het historisch gemiddelde over de periode 1995–2013 bedraagt evenwel 60.19%. De bovenstaande conclusies worden visueel weergegeven in Figuur 17.

Merk op: in werkelijkheid vormt het bovengenoemde percentage van 49.24% voor de nieuwgebouwde private woningen die via een hypothecair krediet worden gefinancierd een **benedengrens**. Een deel van de nieuwbouwwoningen wordt immers gerealiseerd door bouwpromotoren, die de woning vervolgens verkopen aan private eigenaars, die daarvoor een hypothecaire lening aangaan. Aangezien het in dat geval om een hypothecair krediet voor de aankoop van een woning gaat (en niet voor de bouw van een nieuwe woning), kon hiermee geen rekening worden gehouden in de berekeningen.

Tabel 40 - Bruto investeringen in private woongebouwen en toegekende bouwvergunningen (volgens effectieve datum van toekenning)

Jaar	Bruto investeringen in woongebouwen (miljoenen EUR)	Bedragen voor bouw en renovatiekredieten/bruto investeringen in woongebouwen	Aantal bouwvergunningen voor woningen	Aantal bouwkredieten/aantal bouwvergunningen voor woningen	Vergunde oppervlakte
2013	20,863	26.10%	48,947	49.24%	9,525,646
2012	21,029	25.24%	46,769	51.74%	9,299,781
2011	21,064	34.15%	44,330	81.21%	8,779,185
2010	21,436	32.06%	49,818	73.67%	9,712,459
2009	20,358	29.36%	45,456	64.68%	9,088,099
2008	22,000	24.15%	52,651	56.98%	10,320,638
2007	20,986	25.39%	53,923	58.60%	10,349,020
2006	19,439	31.24%	61,083	58.94%	11,788,913
2005	17,277	32.69%	59,384	57.59%	11,419,101
2004	14,892	25.73%	52,230	50.16%	10,035,582
2003	13,107	29.74%	45,095	63.20%	8,984,826
2002	12,358	23.13%	42,156	55.98%	8,318,122
2001	12,798	19.04%	41,277	54.27%	8,494,508
2000	12,779	18.02%	42,921	51.72%	8,814,661
1999	12,536	29.17%	45,726	74.36%	9,438,124
1998	11,921	21.89%	37,893	68.09%	7,751,687
1997	12,311	22.94%	50,194	62.96%	9,857,694
1996	11,314	24.76%	48,524	68.63%	9,533,421
1995	12,099	12.62%	43,979	41.61%	8,878,858
Gemiddeld		25.65%		60.19%	
Std.dev		5.48%		9.94%	

Figuur 17 - Evolutie van het belang van het hypothecair krediet voor de financiering van de bruto investeringen in private woongebouwen

Tabellen 41-43 illustreren tot slot een duidelijke positieve samenhang tussen het aantal nieuwbouwprojecten en de nieuw geproduceerde hypothecaire kredieten voor nieuwbouw, zowel in aantallen als in bedragen. Deze conclusies gelden ongeacht of het aantal nieuwbouwprojecten wordt gemeten via de bruto investeringen in private woongebouwen, het aantal vergunde woningen, of de vergunde oppervlakte. Bovendien zijn de correlaties voor het aantal vergunde woningen en de vergunde oppervlakte het sterkst wanneer ze worden berekend met gegevens die een jaarlijkse frequentie hebben (Tabel 43). Deze conclusies wijzigen ook niet wanneer de hypothecaire kredieten die werden afgesloten ter financiering van een verbouwing in de analyses mee worden opgenomen.

Tabel 41 - Correlatie tussen de groei van het aantal nieuwbouwprojecten en de groei van de hypothecaire kredieten voor nieuwbouw, kwartaalgegevens, 1995–2013

Correlatie op basis van jaarlijkse data	Bruto investeringen in woongebouwen		Aantal vergunde woningen		Vergunde oppervlakte	
	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen
Hypothecair krediet bouw	0.3704 (0.0221)	0.2917 (0.0756)	0.1365 (0.4139)	0.1505 (0.3671)	0.1543 (0.3549)	0.1638 (0.3258)

Tabel 42 - Correlatie tussen de groei van het aantal nieuwbouwprojecten en de groei van de hypothecaire kredieten voor nieuwbouw, semestriële gegevens, 1995–2013

Correlatie op basis van jaarlijkse data	Bruto investeringen in woongebouwen		Aantal vergunde woningen		Vergunde oppervlakte	
	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen
Hypothecair krediet bouw	0.1222 (0.5054)	0.0902 (0.6234)	0.3791 (0.0324)	0.3012 (0.0939)	0.4092 (0.0201)	0.3159 (0.0782)

Tabel 43 - Correlatie tussen de groei van het aantal nieuwbouwprojecten en de groei van de hypothecaire kredieten voor nieuwbouw, jaarlijkse gegevens, 1995–2013

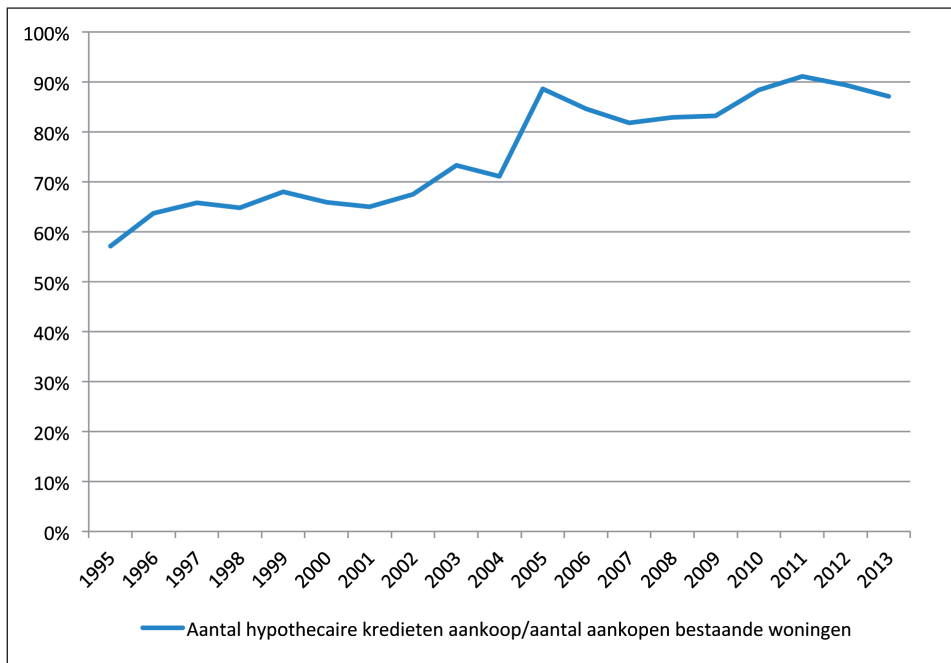
Correlatie op basis van jaarlijkse data	Bruto investeringen in woongebouwen		Aantal vergunde woningen		Vergunde oppervlakte	
	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen	Aantallen	Bedragen
Hypothecair krediet bouw	0.0188 (0.9410)	0.0209 (0.9343)	0.5105 (0.0304)	0.6029 (0.0081)	0.5075 (0.0316)	0.6028 (0.0081)

Tabel 44 geeft een overzicht van de verkopen van gewone woonhuizen, villa's, bungalows, en landhuizen, en appartementen over de periode 1995–2013. De laatste kolom relateert het totaal van deze verkopen (aantal transacties) vervolgens tot het aantal hypothecaire kredieten dat werd afgesloten voor de financiering van de aankoop van een bestaande woning. In 2013 werden 87.12% van alle aankopen gedeeltelijk via een hypothecair krediet gefinancierd. Het gemiddelde van de ratio van de verkopen van bestaande woningen t.a.v. het aantal hypothecaire kredieten ter financiering van een aankoop bedraagt evenwel slechts 75.77% over de bestudeerde periode. Er treedt duidelijk een substantiële toename in deze ratio op in het jaar 2005, toen de woonbonus werd ingevoerd. In de periode 1995–2004 bedroeg het gemiddelde van deze ratio slechts 66.25% (met een standaarddeviatie van 4.37%). In de periode 2005–2013 is deze ratio gestegen tot 86.35% (met een standaarddeviatie van 3.30%). Figuur 18 geeft deze inzichten visueel weer.

Tabel 44 – Verkopten van woningen (aantallen)

Jaar	Gewone woonhuizen	Villa's, bungalows, en landhuizen	Appartementen	Totaal	Totaal van de verkopen/ aantal hypothecaire kredieten voor aankoop
2013	61,874	17,542	42,367	121,783	87.12%
2012	63,539	17,310	43,370	124,219	89.44%
2011	68,030	18,125	42,406	128,561	91.09%
2010	65,775	17,765	44,531	128,071	88.39%
2009	61,681	16,118	37,257	115,056	83.18%
2008	64,992	16,420	40,178	121,590	82.90%
2007	68,165	17,185	40,353	125,703	81.86%
2006	68,107	16,717	36,479	121,303	84.58%
2005	69,234	16,640	33,021	118,895	88.57%
2004	67,665	12,370	38,886	118,921	71.14%
2003	71,246	10,683	37,011	118,940	73.31%
2002	70,474	9,956	34,734	115,164	67.56%
2001	68,332	8,767	32,804	109,903	65.06%
2000	69,082	7,977	30,047	107,106	65.92%
1999	75,469	7,257	32,402	115,128	68.01%
1998	71,342	6,618	28,665	106,625	64.81%
1997	72,885	6,085	28,281	107,251	65.83%
1996	69,374	5,245	26,442	101,061	63.72%
1995	67,385	3,792	22,643	93,820	57.13%
Gemiddeld					75.77%
Std.dev					10.99%

Figuur 18 - Evolutie van het belang van het hypothecair krediet voor de financiering van de aankoop van een bestaande woning

C. Schatten van de incrementele effecten

Consumentenkredieten

Op basis van bestaande macro-economische modellen is geweten dat de consumptie van de gezinnen in een bepaalde periode (C_t) grotendeels bepaald wordt door hun beschikbaar inkomen in die periode ($Y_{b,t}$):

$$C_t = \alpha + \beta * Y_{b,t} + \varepsilon_t \quad (1)$$

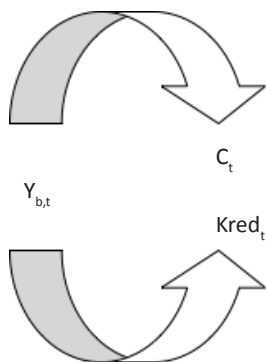
Equatie (1) weerspiegelt een ‘minimalistische’ specificatie van de consumptiefunctie, die in een aantal empirische studies is uitgebreid met de werkloosheidsgraad, de interestvoeten, en de rendementen op aandeleninvesteringen (zie bijvoorbeeld Carroll et al., 1994).³ In een meer ‘uitgebreide’ specificatie van de consumptiefunctie zullen deze extra controlevariabelen (Z_t) ook meegenomen worden voor België:

$$C_t = \alpha + \beta * Y_{b,t} + \varphi Z_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

Idealiter wordt – in de context van deze studie – nagegaan wat de incrementele (‘bijkomende’) impact van de kredietverlening ($Kred_t$) in een bepaalde periode is voor de consumptie in die periode (C_t). Het is inderdaad **belangrijk om de incrementele impact van de kredietverlening te bestuderen, gegeven dat het niet toekennen van een krediet niet hoeft te betekenen dat de beoogde consumptie niet kon worden gefinancierd (gerealiseerd)**. Zo zullen de gezinnen in bepaalde gevallen een ‘substituut’ kunnen vinden om hun consumptie alsnog te financieren indien een aangevraagd krediet niet wordt toegekend, vandaar het belang van het bestuderen van het incrementele effect van de kredietverlening.⁴ Daarnaast zal de kredietverlening zelf in belangrijke mate worden aangestuurd door het beschikbaar inkomen van de gezinnen ($Y_{b,t}$) en is het dus belangrijk om hiervoor te controleren teneinde de effectieve impact van de kredietverlening te kunnen ‘isoleren’. Immers, wanneer het beschikbaar inkomen stijgt en hierdoor de kredietverlening eveneens kan toenemen, dan kan een positief verband tussen consumptie en kredietverlening mogelijks ten onrechte aan de kredietverlening worden toegewezen, terwijl onderliggend de stijging in het beschikbaar inkomen alle effecten aanstuurt. Dit **endogeniteitsprobleem** wordt hierna visueel voorgesteld:

³ Carroll, C.D., Fuhrere, J.C. en Wilcox, D.W. (1994), Does Consumer Sentiment Forecast Household Spending. If So, Why?, American Economic Review, pp. 1397–1408.

⁴ Een enquête uitgevoerd door SOFRES in 2007 geeft aan dat consumenten – in het geval ze hun consumentenkrediet niet bekomen zouden hebben – in zo’n 25% van de gevallen hun aankoop via eigen middelen (spaarcenten) gefinancierd zouden hebben. 32% van de respondenten geeft aan dat hij/zij de aankoop gefinancierd zou hebben via een ander krediet. Tot slot geeft 40% van de respondenten aan dat hij/zij de aankoop zou afgelast hebben in het geval het consumentenkrediet niet bekomen werd.

Een eenvoudige correlatieberekening toont aan dat de bovenstaande argumentatie ook voor België opgaat: de groei van de consumentenkredieten (gemeten via de groei van de uitstaande bedragen in omloop inzake leningen op afbetaling, verkopen op afbetaling en kredietopeningen) is – op basis van semestriële data – voor 56.57% gecorreleerd met de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen. De corresponderende p -waarde bedraagt 0.0014, wat betekent dat de nulhypothese dat er geen verband bestaat tussen beide variabelen met grote betrouwbaarheid (meer dan 99%) kan worden verworpen. De economische betekenis van dit positieve verband is dat **consumentenkredieten** een **procyclisch karakter** hebben, m.a.w. in tegenstelling tot wat soms verwacht wordt, is het **niet zo dat gezinnen (en kredietverschaffers) een daling in het beschikbaar inkomen ‘compenseren’ door meer kredieten op te nemen (te verlenen)**. Wellicht spelen hier zowel de beslissingen van de gezinnen (in economisch onzekere tijden worden aankoopbeslissingen uitgesteld, ongeacht of men ze kan financieren via eigen middelen dan wel via geleend geld; empirisch blijkt dit vooral voor duurzame consumptiegoederen op te gaan) als de beslissingen van de kredietverschaffers (in economisch onzekere tijden worden de kredietteugels meer aangespannen: de onzekerheid over de terugbetalingscapaciteit neemt toe en bijgevolg wordt krediet minder gemakkelijk toegestaan). Om de incrementele impact van consumentenkredieten te bestuderen, dient de consumptievergelijking C_t derhalve uitgebreid te worden met het consumentenkrediet $Kred_t$, eerder dan dat het beschikbaar inkomen $Y_{b,t}$ in deze vergelijking vervangen wordt door het consumentenkrediet $Kred_t$:

$$C_t = \alpha + \beta * Y_{b,t} + \varphi Z_t + \gamma * Kred_t + \varepsilon_t \quad (3)$$

Alvorens effectief tot het schatten van de modellen over te gaan, wordt de stationariteit van de datareeksen nagegaan. Dit is belangrijk omdat het schatten van regressiemodellen op niet-stationaire data tot de (verkeerde) conclusie kan leiden dat er ogenschijnlijk een verband bestaat tussen twee variabelen, terwijl ze in feite geen enkele connectie hebben of samen door een andere variabele worden aangestuurd. Unit root testen (aan de hand van Augmented Dickey-Fuller testen: $\Delta y_t = \mu + \beta t + \gamma y_{t-1} + \gamma_1 \Delta y_{t-1} + \dots + \gamma_p \Delta y_{t-p} + \varepsilon_t$ waarbij getest wordt of $\gamma = 0$) bevestigen dat de verschillende datareeksen (C_t , $Y_{b,t}$, $Kred_t$) niet stationair zijn. Wanneer de eerste-orde verschillen van de reeksen berekend worden en vervolgens deze unit root testen opnieuw worden toegepast, kan besloten worden dat de eerste-orde verschillen van de reeksen wél stationair zijn.

Derhalve zullen de modellen in eerste-orde verschillen ΔC_t i.p.v. in absolute termen C_t worden geschat. Er werd tegelijkertijd beslist om een log-transformatie op de datareeksen toe te passen alvorens het eerste-orde verschil van elke reeks te berekenen. Deze werkwijze heeft als voordeel dat economisch interpreteerbare conclusies getrokken kunnen worden uit de bekomen parameterschattingen. Zo kunnen de bekomen parameterschattingen als de coëfficiënten corresponderend met de (continu samengestelde) groeivoeten van de verschillende variabelen ($Y_{b,t}$, $Kred_t$) worden geïnterpreteerd:

$$\begin{cases} \ln C_t = \alpha_t + \beta * \ln Y_{b,t} + \varepsilon_t \\ \ln C_{t-1} = \alpha_{t-1} + \beta * \ln Y_{b,t-1} + \varepsilon_{t-1} \\ \Delta \ln C_t = \Delta \alpha_t + \beta * \Delta \ln Y_{b,t} + \Delta \varepsilon_t \end{cases}$$

Gegeven dat:

$$\underbrace{\ln C_t - \ln C_{t-1}}_{\substack{=\ln(C_t/C_{t-1}) \\ =\text{continu samenge-} \\ \text{gestelde groeivoet} \\ \text{van consumptie}}} = \Delta \alpha_t + \beta * \underbrace{(\ln Y_{b,t} - \ln Y_{b,t-1})}_{\substack{=\ln(Y_{b,t}/Y_{b,t-1}) \\ =\text{continu samenge-} \\ \text{stelde groeivoet van} \\ \text{beschikbaar inkomen}}} + \underbrace{\Delta \varepsilon_t}_{u_t \text{ met } u_t \text{ MA}(1)}$$

Indien de regressievergelijkingen een constant intercept α_t/α_{t-1} hebben, dan zal bovendien $\Delta \alpha$ gelijk zijn aan nul. Er wordt ook toegelaten dat de foutenterm u_t in de regressievergelijking hierna mogelijks serieel gecorreleerd is, gebruik makende van een MA(1) proces: $u_t = v_t - \Phi v_{t-1}$ (zie ook Carroll et al., 1994). Tot slot werd besloten om twee types van modellen te schatten, zonder en met de toegekende consumentenkredieten:

$$\ln C_t - \ln C_{t-1} = \Delta \alpha + \beta * (\ln Y_{b,t} - \ln Y_{b,t-1}) + \varphi Z_t + u_t \quad (4)$$

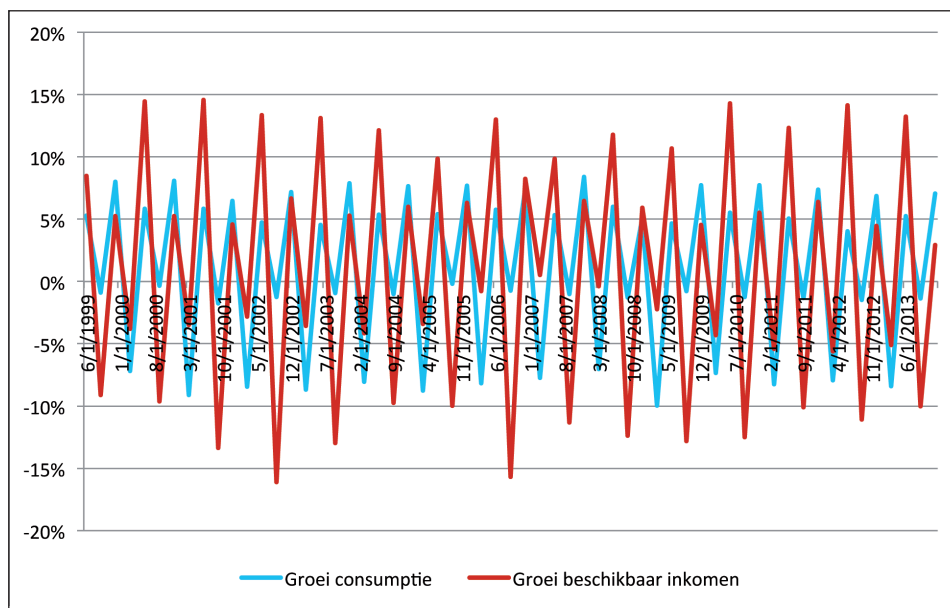
$$\ln C_t - \ln C_{t-1} = \Delta \alpha + \beta * (\ln Y_{b,t} - \ln Y_{b,t-1}) + \varphi Z_t + \gamma * (\ln Kred_t - \ln Kred_{t-1}) + u_t \quad (5)$$

Het is dus het effect van een toename in de uitstaande schuldmassa (omloop) consumentenkredieten die bestudeerd wordt, eerder dan de groei inzake productie. De reden is dat consumenten bij hun beslissingen om bijkomend te consumeren niet alleen rekening zullen houden met hun beschikbaar inkomen, maar ook met de verplichtingen die voortvloeien uit de reeds eerder opgenomen consumentenkredieten, d.w.z. de uitstaande volumes aan consumentenkredieten. Een bijkomend voordeel van het werken met veranderingen in de uitstaande schuldmassa is dat dit toelaat om voor de kredietopeningen na te gaan wat de werkelijke effecten zijn; immers op basis van de productie van kredietopeningen wordt enkel een inzicht in de potentiële kredietverlening (= kredietlijn) bekomen. Gegeven het toegenomen belang van de

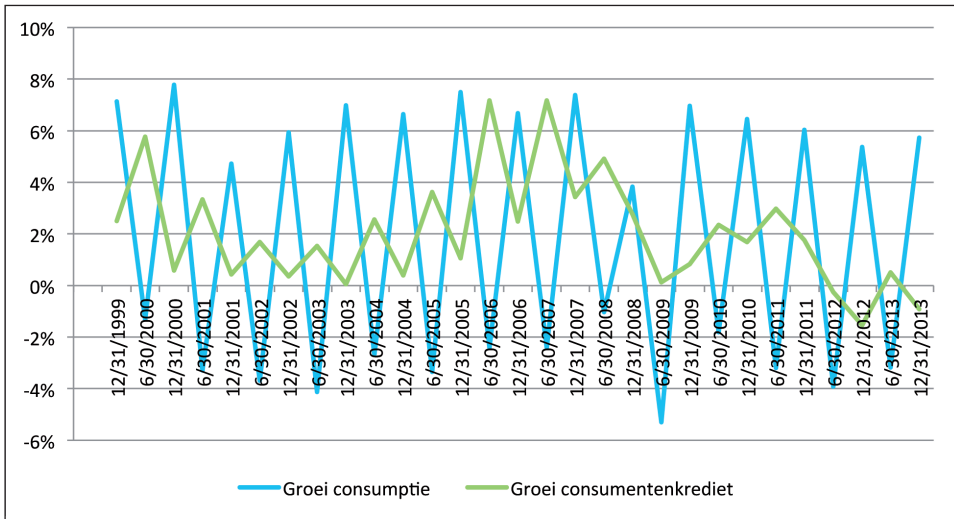
kredietopeningen als deel van de consumentenkredieten over de tijd heen (zie Tabellen 17 en 20), kunnen we dit punt niet verwaarlozen.

In eerste instantie wordt getracht om een juiste specificatie voor equatie (4) te bepalen in de Belgische context; daartoe worden de modellen geschat gebruik makende van enerzijds kwartaaldata en anderzijds semestergegevens. Gegeven de eerder gedetecteerde seizoensinvloeden, die ook nog eens visueel worden weergegeven in onderstaande Figuren 19 en 20, zullen hiervoor aanpassingen aan het model moeten gebeuren aan de hand van seizoen dummy variabelen.

Figuur 19 - Correlatie tussen groei van consumptie gezinnen en groei van het beschikbaar inkomen gezinnen, kwartaaldata

Figuur 20 - Correlatie tussen groei van consumptie gezinnen en groei van het consumentenkrediet, semestriële data

De conclusie uit de output van de regressiemodellen op basis van semestriële data over de periode 1999–2013 – waarvan de belangrijkste hierna worden gerapporteerd – is dat het **beschikbaar inkomen van de gezinnen** een (zeer) belangrijke rol speelt om hun consumptieve uitgaven te verklaren. De bekomen parameterschatting voor de modellen gebruik makende van halfjaarlijkse gegevens bedraagt 0.26, wat betekent dat een **1% groei van het beschikbaar inkomen in één semester gepaard gaat met een 0.26% groei van de consumptieve uitgaven in het daarop volgende semester**. Twee opeenvolgende semesters met een 1% groei van het beschikbaar inkomen gaan dan gepaard met een toename van de consumptie op jaarbasis met 0.52% (de effecten kunnen gewoon worden opgeteld als gevolg van het feit dat een log-transformatie op de datareeksen werd toegepast). **Aandelenrendementen** hebben een significant positieve impact op de consumptieve uitgaven in de modellen die geschat werden op basis van kwartaalgegevens (niet gerapporteerd). Wellicht hangen aandelenrendementen nauw samen met de veranderingen in het consumentenvertrouwen (een bijkomende (niet-gerapporteerde) test toont aan dat dit inderdaad het geval is). In de modellen geschat op basis van semestriële gegevens is dit effect evenwel niet altijd significant op het 10% niveau. De **werkloosheidsgraad** en de **rente voor consumentenkredieten** (verschillende looptijden; evenwel slechts beschikbaar vanaf 2003 via Belgostat) waren nooit significant in het verklaren van de consumptieve uitgaven van de gezinnen. Verder zijn er ook significante **seizoensinvloeden** aanwezig, consistent met de eerdere bevindingen in de studie; in de hierna gerapporteerde modellen heeft de seizoendummy een waarde gelijk aan één voor het eerste semester, wat betekent dat de groei van de consumptie in het eerste semester gemiddeld genomen telkens zo'n 5% lager ligt dan in het tweede semester, al de rest constant houdende; wellicht kan dit resultaat toegewezen worden aan de eindejaarsaankopen. Deze seizoensinvloeden zorgen ervoor dat de verklaaringskracht van de modellen erg hoog ligt (aangepaste R^2 in de buurt van 95%). De aangepaste R^2 van de modellen geschat aan de hand van seizoensgecorrigeerde halfjaarlijkse data bedraagt een acceptabele 18.55%, wat betekent dat 18.55% van de variabiliteit inzake consumptieve groei verklaard kan worden aan de hand

Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypothecair krediet voor de Belgische economie - KU Leuven - 2015

van de in het model opgenomen variabelen. Tot slot geeft de Durbin-Watson statistiek aan dat seriële correlatie van de foutenterm geen probleem vormde bij het schatten van de modellen. Bijgevolg zijn de parameterschattingen niet alleen consistent, maar zijn de corresponderende standaardfouten ook correct.

A. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **ruwe data**:

Root MSE		0.00961	R-Square	0.9423
Dependent Mean		0.01703	Adj R-Sq	0.9376
Coeff Var		56.42429		

Parameter Estimates					
Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.03705	0.00674	5.49	<.0001
Delta Yb	1	0.26443	0.10088	2.62	0.0147
SeizoenDummy	1	-0.04842	0.00996	-4.86	<.0001

Durbin-Watson D	1.827
1st Order Autocorrelation	0.072

Root MSE		0.00996	R-Square	0.9454
Dependent Mean		0.01703	Adj R-Sq	0.9329
Coeff Var		58.51235		

Parameter Estimates					
Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.04109	0.04543	0.90	0.3754
Delta Yb	1	0.25502	0.10631	2.40	0.0254
Rend aandelen	1	0.01385	0.01471	0.94	0.3568
Werkloosheid	1	-0.20978	0.38058	-0.55	0.5870
Rente_5	1	0.15870	0.28693	0.55	0.5858
SeizoenDummy	1	-0.05068	0.01102	-4.60	0.0001

Durbin-Watson D	1.887
1st Order Autocorrelation	0.052

B. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **seizoengecorrigeerde data**:

Root MSE		0.00942	R-Square	0.2157
Dependent Mean		0.00016590	Adj R-Sq	0.1855
Coeff Var		5680.13281		

Parameter Estimates					
Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.00022678	0.00178	0.13	0.8997
Delta Yb_seizoen	1	0.26451	0.09892	2.67	0.0128

Durbin-Watson D	1.825
1st Order Autocorrelation	0.072

Root MSE	0.00978	R-Square	0.2533
Dependent Mean	0.00016590	Adj R-Sq	0.1234
Coef Var	5892.73767		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.00369	0.03830	-0.10	0.9242
Delta Yb_seizoen	1	0.25871	0.10384	2.49	0.0204
Rend aandelen	1	0.01213	0.01369	0.89	0.3849
Werkloosheid	1	-0.14131	0.32607	-0.43	0.6688
Rente_5	1	0.17760	0.27698	0.64	0.5277

Durbin-Watson D	1.889
1st Order Autocorrelation	0.049

Nu de 'juiste' specificatie van de basisvergelijking (4) ter verklaring van de consumptieve uitgaven van de gezinnen bepaald is, wordt het model uitgebreid met het eerste-orde verschil in de variabele $Kred_t$, die de **uitstaande consumentenkredieten** (= omloop) in een bepaalde periode meet. Derhalve wordt voor het geheel van de consumentenkredieten nagegaan hoe de verandering in de aantallen (en vervolgens de bedragen) $DKred_t$ een incrementele impact heeft op de consumptieve bestedingen van de gezinnen. Aangezien enkel kredietgegevens met halfjaarlijkse frequentie beschikbaar zijn, moet het onderzoek hier noodgedwongen beperkt worden tot het schatten van de modellen op semestriële basis. De regressie-output, die hierna wordt gerapporteerd, geeft aan dat de groei van het **aantal uitstaande kredietcontracten** geen significante invloed heeft op de consumptieve uitgaven van de gezinnen. Wanneer de modellen geschat worden met de groei van de **uitstaande kredietbedragen**, dan blijkt dat $DKred_t$ wél significant wordt. De toegenomen verklaringskracht van het model blijkt ook uit de stijging van de aangepaste R^2 , van 93.29% tot 95.26% in de modellen op basis van de ruwe data en van 12.34% tot 28.00% in de modellen op basis van de seizoen gecorrigeerde data. De parameterschattingen van de modellen geven bovendien aan dat een **toename in de kredietverlening belangrijker is als een toename in het beschikbaar inkomen van de gezinnen om de groei van de consumptie te verklaren!** Zo doet een stijging van het beschikbaar inkomen met 1% in één semester de consumptie incrementeel stijgen met 0.1899%, terwijl een stijging van het kredietvolume (bedragen) met 1% in één semester de consumptie incrementeel doet stijgen met 0.2916%. Opnieuw blijkt dat deze cijfers gemakkelijk – gegeven de log-transformatie op de datareeksen – naar een jaarlijkse basis kunnen worden omgezet: twee opeenvolgende semesters waarbij het beschikbaar inkomen stijgt met 1% doet de consumptie incrementeel stijgen met 0.3798%, terwijl twee opeenvolgende semesters waarbij het kredietvolume toeneemt met 1% de consumptie incrementeel doet stijgen met 0.5831%. Wanneer we vervolgens werken met seizoen gecorrigeerde data, dan worden de bovenstaande conclusies grotendeels bevestigd, maar neemt de grootte-orde van het effect van het beschikbaar inkomen toe (parameterschatting van 0.2225), terwijl dat van de kredietverlening afneemt (parameterschatting van 0.2088).

Wanneer in een volgende stap de deelcomponenten van deze kredietverlening bekeken worden, dan blijkt dat de **leningen op afbetaling** en de **kredietopeningen** grotendeels verantwoordelijk zijn voor de eerder gevonden effecten (parameterschatting van respectievelijk 0.1512 en 0.1189). De parameterschatting

voor de **verkopen op afbetaling** bedraagt slechts 0.0338. Ook bij gebruik van seizoengecorrigeerde data blijken deze effecten vrij robuust te zijn (parameterschatting van respectievelijk 0.1354 en 0.1337 voor de leningen op afbetaling en de kredietopeningen).

Op basis van de bekomen parameterschatting voor de groei inzake consumentenkredieten (0.2916) kan geconcludeerd worden dat **de groei van het BBP gemiddeld genomen zo'n 0.72% lager** gelegen zou hebben op jaarbasis indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn (over de periode 1995–2013 bedroeg de gemiddelde groei van het uitstaande bedrag aan consumentenkredieten zo'n 4.65% per jaar). Gegeven de bekomen parameterschatting, concluderen we eveneens dat de **groei van het BBP, die in 2013 nog 1.82% bedroeg, zo'n 0.0619% hoger gelegen zou hebben (ofwel 1.88% bedragen zou hebben) indien de kredietverlening op peil gebleven zou zijn** (de groei van de schuldmassa aan consumentenkredieten kromp evenwel met 0.40% in 2013). 0.0321% van dit effect is te wijten aan de leningen op afbetaling; de kredietopeningen vertegenwoordigen een effect van ongeveer 0.0252%. Het effect van de verkopen op afbetaling is evenwel verwaarloosbaar klein.

Tot slot berekenen we de effecten van het schrappen van de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via de '**kredietopeningen**'. Op basis van onze eerdere analyses in Tabellen 17 en 20 concluderen we dat het schrappen van de kredietopeningen zou leiden tot een terugval in de kredietverlening met maximaal 39.39% van de geproduceerde aantallen consumentenkredieten en met maximaal 24.41% van de geproduceerde bedragen aan consumentenkredieten (cijfers van 2013). Wanneer we er rekening mee houden dat de geproduceerde kredietopeningen enkel toegestane kredietlijnen betreffen, dan is de conclusie dat het schrappen van de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via de kredietopeningen zou leiden tot een terugval in de portefeuille (uitstaande bedragen) consumentenkredieten met maximaal 22.12% (Tabel 26).

Vervolgens maken we gebruik van het op pagina 81 ontwikkelde regressiemodel om de impact van het schrappen van de kredietopeningen op de consumptieve uitgaven van de gezinnen en het BBP na te gaan. We concluderen op basis van de bekomen parameterschatting voor de kredietopeningen (0.1189) en de hierboven gerapporteerde effecten dat de consumptie met maximaal 2.63% en het BBP met maximaal 1.39% teruggefallen zou zijn indien de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via de kredietopeningen in één keer en volledig geschrapt zou worden zijn in 2013; dit is onder de assumptie dat consumenten er niet in zouden slagen om deze consumptie op een alternatieve manier te financieren, b.v. via een ander type consumentenkrediet. Gegeven dat de BBP-groei in 2013 zo'n 1.82% bedroeg, betekent dit dat de groei van het BBP in 2013 mogelijks tot zo'n 0.43% teruggefallen zou zijn indien in dat jaar de mogelijkheid om flexibel krediet op te nemen via 'kredietopeningen' in één keer en volledig geschrapt zou worden zijn.

A. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **ruwe data**:

Root MSE	0.01020	R-Square	0.9454
Dependent Mean	0.01703	Adj R-Sq	0.9298
Coeff Var	59.86402		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.04300	0.04862	0.88	0.3865
Delta Yb	1	0.25720	0.10999	2.34	0.0293
A_consumptiekrediet	1	-0.00369	0.02772	-0.13	0.8953
Rend aandelen	1	0.01427	0.01538	0.93	0.3641
Werkloosheid	1	-0.22566	0.40721	-0.55	0.5853
Rente_5	1	0.14886	0.30271	0.49	0.6280
SeizoenDummy	1	-0.05040	0.01146	-4.40	0.0003

Durbin-Watson D	1.884
1st Order Autocorrelation	0.053

Root MSE	0.00838	R-Square	0.9631
Dependent Mean	0.01703	Adj R-Sq	0.9526
Coeff Var	49.18708		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.06038	0.03866	1.56	0.1333
Delta Yb	1	0.18991	0.09168	2.07	0.0508
B_consumptiekrediet	1	0.29155	0.09159	3.18	0.0045
Rend aandelen	1	0.02181	0.01262	1.73	0.0985
Werkloosheid	1	-0.27538	0.32059	-0.86	0.4001
Rente_5	1	-0.00851	0.24686	-0.03	0.9728
SeizoenDummy	1	-0.06292	0.01003	-6.27	<.0001

Durbin-Watson D	2.016
1st Order Autocorrelation	-0.013

Root MSE	0.00863	R-Square	0.9646
Dependent Mean	0.01703	Adj R-Sq	0.9497
Coeff Var	50.67115		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.06738	0.04643	1.45	0.1630
Delta Yb	1	0.16462	0.09765	1.69	0.1082
B_LOA	1	0.14211	0.09491	1.50	0.1508
B_VOA	1	0.03893	0.03182	1.22	0.2360
B_KO	1	0.12183	0.07103	1.72	0.1026
Rend aandelen	1	0.02550	0.01348	1.89	0.0738
Werkloosheid	1	-0.32506	0.34698	-0.94	0.3606
Rente_5	1	-0.05782	0.30596	-0.19	0.8521
SeizoenDummy	1	-0.06087	0.01063	-5.73	<.0001

Durbin-Watson D	2.094
1st Order Autocorrelation	-0.056

Root MSE	0.00841	R-Square	0.9628
Dependent Mean	0.01703	Adj R-Sq	0.9522
Coeff Var	49.39057		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.03621	0.00621	5.83	<.0001
Delta Yb	1	0.18204	0.09332	1.95	0.0646
B_LOA	1	0.15121	0.09088	1.66	0.1110
B_VOA	1	0.03384	0.02531	1.34	0.1955
B_KO	1	0.11889	0.06918	1.72	0.1004
Rend aandelen	1	0.01870	0.01112	1.68	0.1074
SeizoenDummy	1	-0.05755	0.00964	-5.97	<.0001

Durbin-Watson D	2.078
1st Order Autocorrelation	-0.041

B. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **seizoengecorrigeerde data**:

Root MSE	0.00999	R-Square	0.2544
Dependent Mean	0.00016590	Adj R-Sq	0.0850
Coeff Var	6020.56221		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.00046614	0.04288	-0.01	0.9914
Delta Yb_seizoen	1	0.26138	0.10708	2.44	0.0232
A_consumptiekrediet	1	-0.00494	0.02691	-0.18	0.8560
Rend aandelen	1	0.01281	0.01447	0.89	0.3857
Werkloosheid	1	-0.16710	0.36153	-0.46	0.6485
Rente_5	1	0.16318	0.29369	0.56	0.5841

Durbin-Watson D	1.883
1st Order Autocorrelation	0.052

Root MSE	0.00886	R-Square	0.4133
Dependent Mean	0.00016590	Adj R-Sq	0.2800
Coeff Var	5340.61980		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.01374	0.03495	-0.39	0.6981
Delta Yb_seizoen	1	0.22245	0.09526	2.34	0.0291
B_consumptiekrediet	1	0.20876	0.08522	2.45	0.0227
Rend aandelen	1	0.01300	0.01241	1.05	0.3063
Werkloosheid	1	0.00379	0.30139	0.01	0.9901
Rente_5	1	0.11090	0.25250	0.44	0.6648

Durbin-Watson D 2.188
1st Order Autocorrelation -0.098

Root MSE	0.00848	R-Square	0.5110
Dependent Mean	0.00016590	Adj R-Sq	0.3398
Coeff Var	5113.77850		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.01398	0.04052	0.34	0.7337
Delta Yb_seizoen	1	0.16230	0.09592	1.69	0.1062
B_LOA	1	0.11831	0.08395	1.41	0.1741
B_VOA	1	0.03599	0.03087	1.17	0.2574
B_KO	1	0.14658	0.05552	2.64	0.0157
Rend aandelen	1	0.02498	0.01322	1.89	0.0734
Werkloosheid	1	-0.25858	0.32159	-0.80	0.4308
Rente_5	1	-0.01279	0.29076	-0.04	0.9654

Durbin-Watson D 2.168
1st Order Autocorrelation -0.090

Root MSE	0.00824	R-Square	0.4928
Dependent Mean	0.00016590	Adj R-Sq	0.3775
Coeff Var	4965.82465		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.00653	0.00281	-2.32	0.0298
Delta Yb_seizoen	1	0.17846	0.09075	1.97	0.0620
B_LOA	1	0.13538	0.07484	1.81	0.0842
B_VOA	1	0.03384	0.02479	1.37	0.1860
B_KO	1	0.13366	0.05071	2.64	0.0151
Rend aandelen	1	0.01895	0.01086	1.74	0.0950

In een volgende stap worden een aantal deelanalyses toegepast, waarbij de verschillende soorten consumptieve bestedingen van de gezinnen uit Tabel 9 bestudeerd worden evenals de verschillende soorten consumentenkredieten (leningen op afbetaling, verkopen op afbetaling en kredietopeningen). Alhoewel deze deelanalyse zeer krachtig is en belangrijke inzichten kan (en zal) opleveren, moet de

aandacht erop gevestigd worden dat het een aanzienlijk nadeel is dat de datareeksen om deze bijkomende analyses te laten lopen redelijk kort zijn. De verdeling van het gezinsbudget over deze productcategorieën is inderdaad enkel op jaarlijkse basis gekend (18 observaties).

Om een eerste inzicht te verkrijgen in de onderlinge relatie tussen kredietverlening en consumptie, worden correlaties berekend. Tabel 45 geeft weer dat de groei van de consumptie van voeding, dranken en tabak niet gecorreleerd is met de groei van de kredietverlening. Eenzelfde conclusie gaat op voor de groei van de uitgaven voor kleding en schoeisel, woonadres of tweede woning, gezondheid, communicatie en onderwijs. Deze productcategorieën zijn – met uitzondering van het woonadres of tweede woning – ook niet significant gecorreleerd met de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen, wat wellicht aangeeft dat het hier om goederen gaat die beantwoorden aan basisbehoeften van de gezinnen, die ze sowieso wensen in te vullen. Bijgevolg is de vraag naar dergelijke goederen zeer inelastisch m.b.t. veranderingen in het beschikbaar inkomen (en tevens m.b.t. de kredietverlening). We stellen vervolgens vast dat de sterkte van samenhang het hoogst is voor de sector van de meubelen en huishoudtoestellen ($p = 0.7739$), gevolgd door de restaurants, cafés, en hotels ($p = 0.6367$), cultuur en ontspanning ($p = 0.6026$), en tot slot de auto-industrie ($p = 0.5739$).

Verder worden een aantal interessante resultaten voor de andere productcategorieën van de gezinnen bekomen:

- De groei van de **consumptieve uitgaven voor ‘meubelen en huishoudtoestellen’, ‘vervoer’, ‘cultuur en ontspanning’ en ‘andere goederen en diensten’ lijken in belangrijke mate samen te hangen met de groei van het uitstaande volume (bedrag) van de leningen op afbetaling.** De leningen op afbetaling lijken dus voornamelijk te worden aangewend ter financiering van de aankoop van duurzame consumptiegoederen.
- De groei van de **consumptieve uitgaven voor ‘restaurants, cafés, en hotels’ lijken dan weer vooral samen te hangen met de groei van het volume krediet verstrekt via de verkopen op afbetaling.**
- De groei van de **consumptieve uitgaven voor ‘meubelen en huishoudtoestellen’, ‘vervoer’, ‘restaurants, cafés, en hotels’ en ‘andere goederen en diensten’ hangt ook in belangrijke mate samen met de groei inzake de opgenomen bedragen via de kredietopeningen.**

Tabel 45 - Correlatie-analyse

correlatie	voeding, dranken en tabak	kleding en schoeisel	woonadres of tweede woning	meubelen, huishoudtoestellen	gezondheid	vervoer	communicatie	cultuur en ontspanning	onderwijs	restaurants, cafés, en hotels	andere goederen en diensten
Beschikbaar inkomen	0.0399 (0.8972)	0.0032 (0.9917)	0.5245 (0.0657)	0.6850 (0.0098)	0.0141 (0.9635)	0.2308 (0.4480)	-0.2146 (0.4815)	0.5898 (0.0339)	-0.1325 (0.6661)	0.2288 (0.4522)	0.5650 (0.0442)
Cons. krediet	-0.1675 (0.5844)	0.1155 (0.7072)	0.3320 (0.2678)	0.7739 (0.0019)	0.2511 (0.4079)	0.5739 (0.0403)	-0.4741 (0.1017)	0.6026 (0.0293)	-0.2024 (0.5072)	0.6367 (0.0193)	0.6644 (0.0133)
LOA	-0.1921 (0.5295)	0.2234 (0.4631)	0.3031 (0.3141)	0.7417 (0.0037)	0.1464 (0.6332)	0.5047 (0.0786)	-0.0613 (0.7257)	0.6575 (0.0146)	-0.2919 (0.3332)	0.4503 (0.1226)	0.6480 (0.0166)
VOA	0.1338 (0.6629)	-0.1601 (0.6013)	0.0580 (0.8508)	0.1997 (0.5130)	0.1187 (0.6994)	0.2481 (0.4138)	0.1620 (0.5971)	0.2185 (0.4732)	-0.0535 (0.8621)	0.5569 (0.0480)	0.2080 (0.4953)
KO	-0.2424 (0.4249)	-0.0770 (0.8026)	0.3399 (0.2558)	0.7234 (0.0052)	0.4587 (0.1149)	0.5711 (0.0415)	-0.2750 (0.3632)	0.2328 (0.4441)	0.1478 (0.6299)	0.6923 (0.0087)	0.5455 (0.0539)

In een volgende stap wordt via een regressie-analyse (Tabel 46) de groei van het beschikbaar inkomen $Y_{b,t}$ gecombineerd met de groei van de kredietverlening $Kred_t$ om het incrementele effect van de verschillende soorten consumentenkredieten op de verschillende soorten consumptieve uitgaven na te gaan. Telkens wordt de output van het beste model gerapporteerd via de donker gekleurde velden in de tabel; via de niet-gekleurde velden wordt aangegeven of ook de andere categorieën van het consumentenkrediet een statistisch significante incrementele impact hadden op de consumptie eenmaal rekening werd gehouden met de invloed van het beschikbaar inkomen.

Uit deze analyse kan vooreerst geconcludeerd worden dat het **beschikbaar inkomen van de gezinnen** een significant positief effect heeft op de consumptieve uitgaven van de gezinnen, behalve voor de productcategorieën 'voeding, dranken en tabak', 'kleding en schoeisel', 'gezondheid' 'vervoer', 'communicatie', 'onderwijs' en 'restaurants, cafés, en hotels', in lijn met de resultaten in Tabel 45. Verder verdwijnt het significante effect van het beschikbaar inkomen voor de bestedingscategorie '**meubelen en huishoudtoestellen**' eenmaal de kredietverlening in het model wordt opgenomen. Dit betekent dus dat een **groei inzake de consumptie van deze goederen vooral door de kredietverlening (leningen op afbetaling en kredietopeningen) wordt aangestuurd, eerder dan door een toename van het beschikbaar inkomen van de gezinnen (Y_b)!** De leningen op afbetaling hebben inderdaad een significant positieve impact op de bestedingscategorie 'meubelen en huishoudtoestellen'. De parameterschatting van 0.2985 impliceert dat een **1% groei van het volume LOA gepaard gaat met een stijging van de consumptieve uitgaven voor meubelen en huishoudtoestellen van 0.2985%**. Bovendien is dit het soort van consumptiegoederen waarvoor het regressiemodel er het best in slaagt om de groei van de consumptie te verklaren/modelleren (aangepaste R^2 van het model van 61.51%). Samengevat kunnen we dus stellen dat de uitgaven voor meubelen en huishoudtoestellen erg gevoelig zijn voor de beschikbaarheid van voldoende krediet.

De tabel laat verder toe om te concluderen dat de **leningen op afbetaling** een significant positieve impact hebben op de bestedingscategorie ‘vervoer’. De parameterschatting van 0.7106 (*p*-waarde van 0.1022) impliceert dat een **1% groei van het volume LOA gepaard gaat met een stijging van de consumptieve uitgaven voor vervoer van 0.7106%**. De aangepast R² van dit model bedraagt evenwel slechts 14.17%. Daarnaast hebben de verkopen op afbetaling een significant positieve impact op de bestedingscategorie ‘restaurants, cafés en hotels’. De parameterschatting van 0.1146 impliceert dat een **1% groei van het volume VOA gepaard gaat met een stijging van de consumptieve uitgaven voor restaurants, cafés en hotels van 0.1146%**. Het effect van de kredietopeningen voor de consumptie in restaurants, cafés en hotels is evenwel **belangrijker**: een **1% groei van het volume KO gepaard gaat met een stijging van de consumptieve uitgaven voor restaurants, cafés en hotels van 0.3998%**.

Tot slot blijken de kredietopeningen eveneens significant gecorreleerd te zijn met de aankoop van meubelen en huishoudtoestellen; in de multivariate analyses bedraagt de parameterschatting 0.2584 voor de kredietopeningen (*p*-waarde van 0.0284).

Tabel 46 - Multivariate analyse

	voeding, dranken en tabak	kleding en schoeisel	woonadres of tweede woning	meubelen, huishoudtoestellen	gezondheid	vervoer	communicatie	cultuur en ontspanning	onderwijs	restaurants, cafés, en hotels	andere goederen en diensten
Beschikbaar inkomen	n.s.	n.s.	0.7023 (0.0657)	0.3955 (0.2738)	n.s.	n.s.	n.s.	1.0674 (0.0399)	n.s.	n.s.	1.9116 (0.0442)
LOA	n.s.	n.s.	n.s.	0.2985 (0.0959)	n.s.	0.7106 (0.1022)	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.
VOA	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0.1146 (0.0725)	n.s.
KO	n.s.	n.s.	n.s.	0.2584 (0.0284)	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	n.s.	0.3998 (0.0150)	n.s.
Verklarende kracht			20.92%	61.51%		14.17%		28.85%		38.81%	25.73%

Noot: “n.s.” betekent dat de corresponderende variabele (beschikbaar inkomen of soort consumentenkrediet) een niet-significante impact heeft op de consumptieve groei van de corresponderende product-categorie in het multivariate regressiemodel.

Hypothecaire kredieten

In deze sectie wordt de methodologie die hierboven werd ontwikkeld nu ook toegepast voor de hypothecaire kredieten.

Bij het opstellen van het multivariate regressiemodel wordt in eerste instantie getracht om een 'juiste' specificatie voor het basismodel te vinden in de Belgische context; daartoe worden de modellen geschat gebruik makende van semestergegevens, al dan niet gecorrigeerd voor seizoensinvloeden. De modellen laten tevens toe om de effecten van het beschikbaar inkomen van de gezinnen, de rentevoeten en de aandelenrendementen te kwantificeren. Rentevoeten voor hypothecaire kredieten zijn evenwel slechts vanaf 2003 beschikbaar via Belgostat (NBB), zoals weergegeven in Tabel 47 hierna. Tot slot wordt het model ook aangepast voor de potentiële invloed van seizoeneffecten aan de hand van een semestriële dummy variabele. Deze dummy variabele neemt de waarde één aan voor het eerste semester.

Tabel 47 - Rentevoeten voor hypothecaire kredieten op semestriële basis 2003–2013

	Variabel tarief en initiële rentevaste periode tot één jaar	Initiële rentevaste periode voor meer dan één en tot vijf jaar	Initiële rentevaste periode voor meer dan vijf en tot tien jaar	Initiële rentevaste periode voor meer dan tien jaar
31/12/2013	3.16%	3.06%	3.57%	3.68%
30/06/2013	3.09%	3.07%	3.40%	3.60%
31/12/2012	3.17%	3.16%	3.52%	3.62%
30/06/2012	3.71%	3.69%	3.69%	3.83%
31/12/2011	3.79%	3.89%	3.88%	3.85%
30/06/2011	3.41%	3.89%	3.96%	4.01%
31/12/2010	2.91%	3.49%	3.98%	3.87%
30/06/2010	2.88%	3.73%	4.41%	4.25%
31/12/2009	2.98%	4.00%	4.45%	4.55%
30/06/2009	3.52%	4.14%	4.64%	4.57%
31/12/2008	5.62%	5.27%	5.32%	5.16%
30/06/2008	5.28%	4.92%	5.07%	4.88%
31/12/2007	5.07%	5.07%	4.96%	4.74%
30/06/2007	4.68%	4.63%	4.51%	4.40%
31/12/2006	4.17%	4.25%	4.23%	4.26%
30/06/2006	3.43%	3.85%	3.90%	3.94%
31/12/2005	3.02%	3.76%	3.87%	3.95%
30/06/2005	3.22%	4.01%	4.13%	4.31%
31/12/2004	3.52%	4.27%	4.38%	4.77%
30/06/2004	3.60%	4.37%	4.54%	4.71%
31/12/2003	3.54%	4.33%	4.65%	4.74%
30/06/2003	3.90%	4.73%	5.11%	5.25%

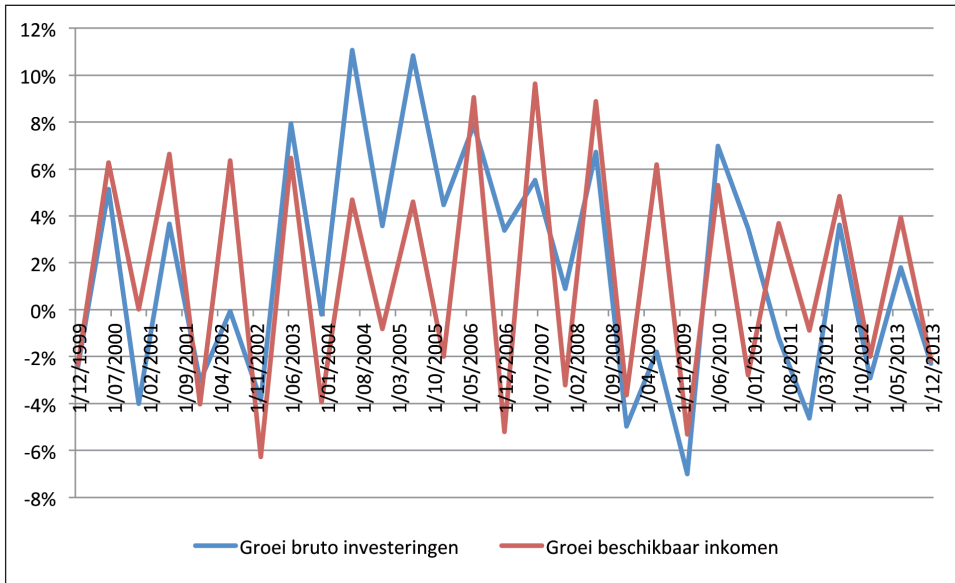
De regressieresultaten tonen aan dat de **groei inzake bruto investeringen in private woongebouwen** (op semestriële basis) een significant positief verband vertoont met de groei van het beschikbaar inkomen van de gezinnen in het vorige semester en met de groei van het uitstaande bedrag aan hypothecaire kredieten (voor bouw en renovatie), maar niet met de groei van het aantal hypothecaire kredieten (voor bouw en renovatie). Op basis van de bekomen parameterschatting voor het beschikbaar inkomen concluderen we dat een 1% toename in het beschikbaar inkomen van de gezinnen in één semester gepaard gaat met een 1.1425% toename in de bruto investeringen in private woongebouwen. Een 1% toename in het uitstaande bedrag aan hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie gaat daarentegen gepaard met een 0.0886% toename in de bruto investeringen in private woongebouwen. We kunnen dus concluderen dat een toename in het beschikbaar inkomen van de gezinnen veel belangrijker is om de groei inzake bruto investeringen in private woongebouwen te verklaren dan een groei in het uitstaande kredietvolume. Deze effecten worden ook nog eens visueel weergegeven in Figuren 21 en 22 hierna. Bovendien tonen de seizoensgecorrigeerde regressieresultaten aan dat deze effecten niet te wijten zijn aan potentiële seizoensinvloeden.

De regressie output toont verder aan dat ook het seizoeneffect statistisch significant is; gemiddeld genomen liggen de bruto investeringen in private woongebouwen zo'n 17.36% hoger in het eerste semester dan in het tweede semester.

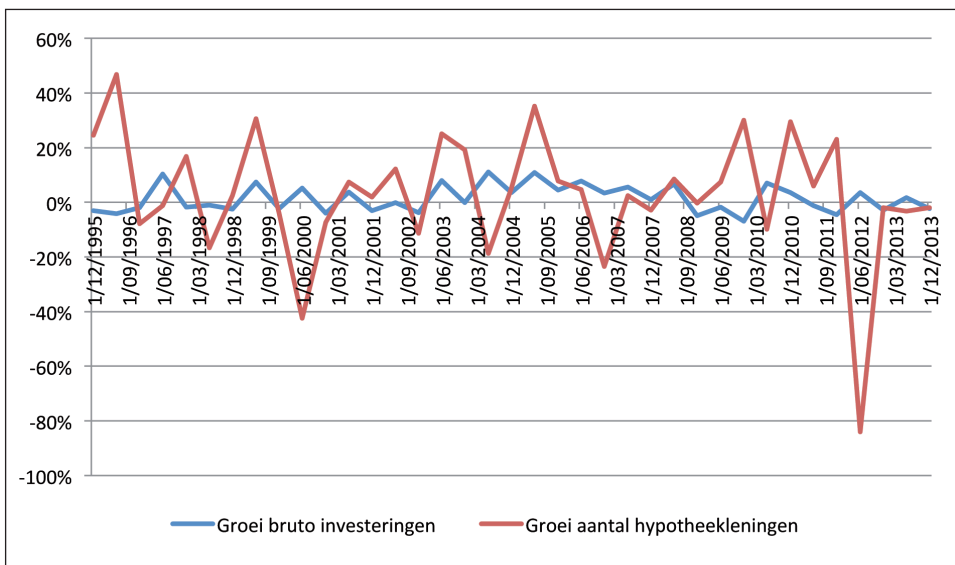
De rentevoet – een parameter die typisch belangrijk is om de private investeringen te verklaren – heeft een negatieve, maar niet-significante impact! Mogelijkerwijze wordt dit veroorzaakt door het beperkt aantal observaties voor deze variabele, waardoor de modellen noodgedwongen moeten geschat worden over de periode 2003–2013 wanneer de rentevoet in het model opgenomen wordt; anderzijds moet ook erkend worden dat de Belgostat data slechts een beperkte variabiliteit vertonen inzake de marktrentevoet voor hypothecaire kredieten over de periode 2003–2013 (zie Tabel 47 hierboven), waardoor het sowieso moeilijk wordt om de groei inzake bruto investeringen in private woongebouwen (en hypothecaire kredieten) te verklaren aan de hand van de hoogte van de rentevoet. Tot slot blijkt ook dat de rendementen op de aandelenmarkt een positieve, maar niet-significante relatie vertonen met de bruto investeringen in private woongebouwen.

Op basis van de bekomen parameterschatting van 0.0886, bekomen we dat **de groei van het BBP gemiddeld genomen zo'n 0.04% lager** gelegen zou hebben op jaarbasis indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn; over de periode 1995–2013 bedroeg **de gemiddelde groei van het uitstaande bedrag aan hypothecaire kredieten zo'n 9.15% per jaar**. We concluderen eveneens dat de **groei van het BBP in 2013 naar schatting zo'n 0.0124% lager** gelegen zou hebben (ofwel **1.8075% bedragen zou hebben**) indien de kredietverlening niet mee gevolgd zou zijn (d.w.z. groei van de bedragen inzake hypothecaire kredieten voor bouw en renovatie in 2013 = 0% i.p.v. 2.57%); dit effect is eerder beperkt, maar kan niet los gezien worden van het feit dat de bruto investeringen in private woongebouwen in 2013 slechts zo'n 5.45% van het BBP vertegenwoordigden! Bovendien vonden we ook eerder dat slechts 26.10% van de uitgaven voor bouw en renovatie gefinancierd werden via het hypothecair krediet.

Figuur 21 - Correlatie tussen groei van bruto investeringen in private woongebouwen en groei van het beschikbaar inkomen, semestriële data (1999–2013)

Figuur 22 - Correlatie tussen groei van bruto investeringen in private woongebouwen en groei van het aantal hypothecaire kredieten (Bouw + Renovatie), semestriële data (1995–2013)

A. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **ruwe data**:

Root MSE	0.03801	R-Square	0.4801
Dependent Mean	0.02019	Adj R-Sq	0.4385
Coeff Var	188.28531		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.05241	0.02671	-1.96	0.0609
Delta Yb	1	0.64909	0.39960	1.62	0.1168
SeizoenDummy	1	0.12471	0.03949	3.16	0.0041

Root MSE	0.03608	R-Square	0.5689
Dependent Mean	0.02019	Adj R-Sq	0.4939
Coeff Var	178.75755		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.01763	0.04394	-0.40	0.6919
Delta Yb	1	0.68518	0.37979	1.80	0.0843
Rente_10	1	-0.76113	0.76262	-1.00	0.3286
Rend aandelen	1	0.07188	0.04615	1.56	0.1330
SeizoenDummy	1	0.12597	0.03754	3.36	0.0027

Root MSE	0.03786	R-Square	0.5047
Dependent Mean	0.02019	Adj R-Sq	0.4428
Coeff Var	187.55661		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.06742	0.02994	-2.25	0.0337
Delta Yb	1	0.86412	0.44402	1.95	0.0634
A_hypbouw&ren	1	0.03681	0.03368	1.09	0.2852
SeizoenDummy	1	0.14665	0.04417	3.32	0.0029

Root MSE	0.03600	R-Square	0.5521
Dependent Mean	0.02019	Adj R-Sq	0.4961
Coeff Var	178.36178		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	-0.08686	0.03078	-2.82	0.0094
Delta Yb	1	1.14250	0.45429	2.51	0.0190
B_hypbouw&ren	1	0.08860	0.04510	1.96	0.0612
SeizoenDummy	1	0.17364	0.04495	3.86	0.0007

B. Modellen geschat aan de hand van semesterdata 1999–2013, **seizoengecorrigeerde data:**

Root MSE	0.03729	R-Square	0.0954
Dependent Mean	0.00116	Adj R-Sq	0.0606
Coeff Var	3226.99939		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.00116	0.00705	0.16	0.8710
Delta Yb	1	0.64909	0.39205	1.66	0.1098

Root MSE	0.03532	R-Square	0.2506
Dependent Mean	0.00116	Adj R-Sq	0.1569
Coeff Var	3057.03206		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.03710	0.03678	1.01	0.3233
Delta Yb	1	0.68519	0.37180	1.84	0.0777
Rente_10	1	-0.76055	0.74585	-1.02	0.3180
Rend aandelen	1	0.07197	0.04491	1.60	0.1221

Root MSE	0.03711	R-Square	0.1383
Dependent Mean	0.00116	Adj R-Sq	0.0693
Coeff Var	3211.94830		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.00113	0.00701	0.16	0.8736
Delta Yb	1	0.86422	0.43528	1.99	0.0582
A_hypbouw	1	0.03683	0.03302	1.12	0.2753

Root MSE	0.03529	R-Square	0.2207
Dependent Mean	0.00116	Adj R-Sq	0.1583
Coeff Var	3054.49828		

Parameter Estimates

Variable	DF	Parameter Estimate	Standard Error	t Value	Pr > t
Intercept	1	0.00108	0.00667	0.16	0.8726
Delta Yb	1	1.14273	0.44534	2.57	0.0167
B_hypbouw	1	0.08864	0.04421	2.00	0.0559

Appendix A: Ledenlijst BVK (31.12.2013)

- ABK BANK c.v.b.a. www.abk.be
- AG INSURANCE n.v.-s.a. www.aginsurance.be
- ALLIANZ BENELUX n.v.-s.a. www.allianz.be
- ALPHA CREDIT n.v.-s.a. www.alphacredit.be
- ARGENTA SPAARBANK n.v./ARGENTA BANQUE D'EPARGNE s.a. www.argenta.be
- ATRADIUS CREDIT INSURANCE n.v. www.atradius.com
- AXA BANK EUROPE n.v.-s.a. www.axa.be
- BANK J. VAN BREDA & Co n.v. www.bankvanbreda.be
- BANQUE CPH s.c.r.l. www.cph.be
- BANK DEGROOF n.v./BANQUE DEGROOF s.a. www.degroof.be
- BANK /BANQUE DELEN & de SCHAETZEN n.v.-s.a. www.delen.be
- BCC CORPORATE n.v.-s.a. www.bcc-corporate.be
- BELFIUS BANK n.v./BELFIUS BANQUE s.a. www.belfius.be
- BEOBANK n.v.-s.a. www.beobank.be
- BINCKBANK n.v. www.binck.com
- BKCP BANK n.v. / BKCP BANQUE s.a. www.bkcp.be
- BMW FINANCIAL SERVICES BELGIUM n.v. www.bmw.be
- BNP PARIBAS FORTIS www.bnpparibasfortis.be
- BPOST BANQUE/BANK n.v.-s.a. www.bpostbank.be
- BUY WAY PERSONAL FINANCE n.v.-s.a. www.buyway.be
- CBC BANQUE s.a. www.cbc.be
- CENTRALE KREDIETVERLENING n.v.-s.a. www.ckv.be
- COFIDIS s.a. www.cofidis.be
- CREDIBE www.cbhk.be
- CREDIMO n.v. www.credimo.be
- CRELAN n.v.-s.a. www.crelan.be
- DELTA LLOYD BANK n.v.-s.a. www.dlbank.be
- DHB BANK n.v. www.dhbbank.be
- EB-LEASE n.v. www.eb-lease.be
- ELANTIS s.a. www.elantis.be
- L'ENTR'AIDE FINANCIERE DU TOURNAISIS s.a. www.entraide-financiere.be
- EOS AREMAS BELGIUM n.v.-s.a. www.eos-aremas.be
- EULER HERMES EUROPE n.v.-s.a. www.eulerhermes.com
- EUROPABANK n.v.-s.a. www.europabank.be
- FCE BANK plc www.ford.be
- FEDERALE ASSURANCE c.v./FEDERALE VERZEKERING s.c. www.federale.be
- FIMASER n.v.-s.a. www.cartepass.be - www.passkaart.be
- FONDS DU LOGEMENT WALLON s.c. www.flw.be

- GENERAL MOTORS ACCEPTANCE CORPORATION, CONTINENTAL www.gmacfs.be
- ING BELGIË n.v. / ING BELGIQUE s.a. www.ing.be
- INTERNATIONAL CARD SERVICES b.v. www.icscards.be
- KBC BANK n.v. www.kbc.be
- KREFIMA n.v.-s.a. www.krefima.be
- MERCEDES-BENZ FINANCIAL SERVICES BELUX n.v.-s.a. www.dcfcs.be
- OPTIMA BANK n.v.-s.a. www.optimabank.be
- PATRONALE LIFE n.v.-s.a. www.patronale-life.be
- PSA FINANCE BELUX n.v.-s.a. www.peugeot.be
- P&V VERZEKERINGEN c.v./P&V ASSURANCES s.c. www.pv.be
- RECORD BANK n.v.-s.a. www.recordbank.be
- RECORD CREDIT SERVICES s.c.r.l.-c.v.b.a. www.recordbank.be
- SAINT-BRICE s.a. www.3suisses.be
- SANTANDER CONSUMER FINANCE BENELUX B.V. www.santander.be
- SOCIETE WALLONNE DU CREDIT SOCIAL S.A. de droit public www.swcs.be
- VDK SPAARBANK n.v. www.vdk.be
- VOLKSWAGEN D'IETEREN FINANCE n.v.-s.a. www.vwfsag.de

Geassocieerde onderneming:

- **HOIST KREDIET ab**

Appendix B: Huishoudbudgetonderzoek 2012

	% van gezinnen dat de uitgave doet	Gemiddeld bedrag dat gespenseerd wordt voor een bepaalde uitgave
TOTALE CONSUMPTIE GEZINNEN 2009	100.0%	35 429
1. VOEDING, DRANKEN, TABAK	100.0%	5,376
1.1. voeding en niet-alcoholische dranken	100.0%	4,692
1.2. alcoholische dranken	70.8%	446
1.3. tabakswaaren	28.1%	238
1.4. drugs	0.0%	0
2. KLEDING, SCHOEISEL	81.6%	1,756
2.1. kleding	77.3%	1,387
2.2. schoeisel	42.9%	369
3. WONING, WATER, ELECTRICITEIT EN BRANDSTOF	100.0%	10,153
3.1. reële huur	36.0%	2,032
3.2. fictieve huur	70.7%	5,039
3.3. onderhoud en herstelling van de woning	31.3%	469
3.4. leidingwater, afvalophaling	100.0%	584
3.5. electriciteit, gas en andere brandstoffen	100.0%	2,029
4. MEUBELN, HUISHOUDTOESTELLEN	97.5%	2,250
4.1. meubelen en vloerbedekking	36.5%	763
4.2. huishoudartikelen in textiel	28.3%	175
4.3. huishoudtoestellen	29.2%	436
4.4. glas/vaatwerk, huishoudelijke voorwerpen	47.9%	126
4.5. gereedschap voor de woning en de tuin	44.1%	176
4.6. onderhoud van het huis	95.2%	574
5. GEZONDHEID	83.6%	1,497
5.1. geneesmiddelen en farmaceutische producten	75.1%	653
5.2. diensten aan patiënten	58.3%	730
5.3. ziekenhuisdiensten	10.9%	114
6. VERVOER	88.5%	4,288
6.1. aankoop van voertuigen	9.0%	2,008
6.2. onderhoud en herstelling van voertuigen	81.2%	1,992
6.3. vervoersdiensten	30.4%	288
7. COMMUNICATIE	97.3%	1,014
7.1. postdiensten	16.9%	20
7.2. telefoonuitrusting	14.3%	69
7.3. telefoondiensten	96.8%	925
8. CULTUUR EN VRIJE TIJD	97.1%	2,997
8.1. uitrusting: audio, video en fotografie	38.3%	370
8.2. andere duurzame goederen voor ontspanning	3.7%	165
8.3. andere goederen voor ontspanning, tuin, enz.	77.0%	620
8.4. sportieve en recreatieve uitgaven	77.6%	601
8.5. kranten, boeken en ander papierwerk	77.7%	409
8.6. reizen alles inbegrepen	21.5%	831
9. OPLEIDING	12.0%	168
10. RESTAURANT EN HORECA	83.3%	2,084
11. PERSOONLIJKE VERZORGING EN DIENSTEN	99.9%	3,847
11.1. persoonlijke verzorging	91.4%	642
11.2. persoonlijke bezittingen	37.2%	215
11.3. sociale bescherming	6.4%	147
11.4. verzekeringen	99.0%	2,040
11.5. financiële diensten	20.7%	31
11.6. andere diensten	64.0%	772

Bron: Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium van de FOD Economie

Studie naar het belang van het consumentenkrediet en het hypotheccair krediet voor de Belgische economie - KU Leuven - 2015

Deze studie werd uitgevoerd met medewerking van de Beroepsvereniging van het Krediet (BVK),
deelvereniging van Febelfin.

